

ตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

โดย
นายพัฒนพล สิทธิโชค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

SHOPHOUSE IN HISTORIC URBAN LANDSCAPE OF PHUKET OLD TOWN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for Master of Arts (Vernacular Architecture)

Department of Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2017

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	ตีความในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต
โดย	พัฒนาพล สิทธิโชค
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมพื้นฐาน แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

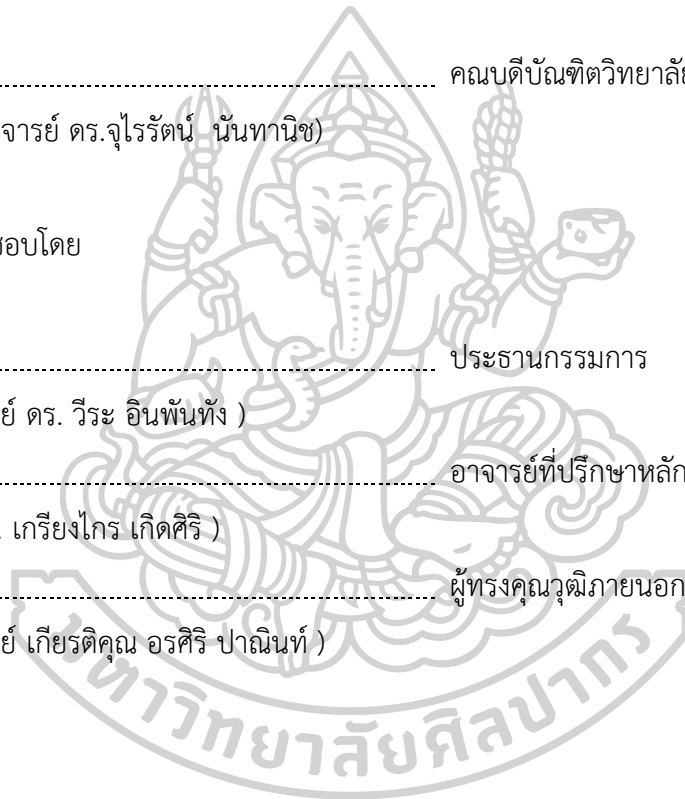
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์)

57057204 : สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ตึกแถว, ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์, เมืองเก่า, ภูเก็ต

นาย พัฒนพล สิทธิโชค: ตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต โดยทำการศึกษาในมิติของลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมตึกแถวที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์นำมาเป็นตัวแทนของรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่ตั้งอยู่ริมถนนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ภายในขอบเขตพื้นที่ย่านการค้าเก่าที่ได้กลายเป็นย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตในปัจจุบัน โดยทำการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นริมถนน 9 สาย และ 2 ซอย คือ ถนนตีบุก, ถนนกระบี่, ถนนกลาง, ถนนพังงา, ถนนระนอง, ถนนรัชฎา, ถนนเยาวราช, ถนนเทพกระษัตรี, ถนนภูเก็ต, ซอยสุนอุทิศและซอยรมณีย์ ผ่านการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการลงสำรวจจริงวัดสถาปัตยกรรม ก่อนจัดทำแบบสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ควบคู่กับการศึกษาทางประวัติศาสตร์ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สืบค้นพบตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตทั้งหมด 788 หลัง และสามารถจำแนกรูปแบบของสถาปัตยกรรมออกได้เป็น 7 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่นระยะที่ 1 เริ่มจากผู้อาศัยชาวจีนเป็นหลัก รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2 คล้ายคลึงกับช่วงแรกแต่เริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิคเป็นรูปตุ๊กตา (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 ได้รับอิทธิพลมาจากยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองปีนังและสิงคโปร์ พ.ศ.2444-2474 (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 เป็นการพัฒนาตึกแถวมาจากบริบทท้องถิ่นสู่การก่อสร้างตึกแถวที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งร่ำรวย (5) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ ถูกลดทอนองค์ประกอบต่างๆ มีการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้น ที่เน้นลวดลายทรงเลขาคณิต (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น ที่เน้นความเรียบ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีเส้นตั้งและเส้นนอน และ (7) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ เป็นตึกแถวสมัยใหม่ที่มีทั้งการต่อเติมปรับเปลี่ยนอาคารหรือสร้างขึ้นใหม่แทนที่อาคารเก่าในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ทั้งนี้ได้คัดเลือกกรณีศึกษาจำนวน 10 หลัง เพื่อศึกษาพื้นที่ใช้สอย ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สอยอาคารกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้อยู่อาศัย โครงสร้างและวัสดุการก่อสร้าง รวมถึงภูมิปัญญาเชิงช่างในตึกแถว

57057204 : Major (Vernacular Architecture)

Keyword : Shophouse, Historic Urban Landscape, Phuket Old Town

MR. PUTTANAPON SITTICHOKE : SHOPHOUSE IN HISTORIC URBAN LANDSCAPE OF PHUKET OLD TOWN THESIS ADVISOR : KREANGKRAI KIRDSIRI, Ph.D.

This research studies the physical characteristics of vernacular architecture in historic urban landscape of Phuket. The study focuses on on surveys, drawings, interviews and analysis architectural elements of shophouses that located along the main historical streets of Phuket. The study was conducted by collecting data from buildings that located in center of historic commercial area in Phuket. Dibuk road, Krabi road, Thalang road, Phangnga road, Ranong road, Ratsada road, Yaowarat road, Thepkasattri road, Phuket road, Soon Utis alley and Rommani alley.

This research studies 788 shophouses but researcher select only 10 shophouses that representation styles, structures, materials, spatial space and craftsmanship; the result find that the typical of architectures is (1) Local shophouses type 1; this kind of buildings can be found from first settlement of oversea Chinese (2) Local shophouses type 2: evolution from local shophouses type 1 but decoration column and wall by ceramic tile (3) Shophouses eclectic style type 1; this kind of buildings has been influenced by socio economics from British Empire during The Straits Settlements were a group of British territories located in Southeast Asia established in Penang and Singapore (1901-1931) (4) Shophouses eclectic style type 2; evolution from local shophouses but decorations by luxury materials and craftsmanship. (5) Pre-modern style; replace traditional decorations by characteristic of geometry pattern (6) Early-Modern Shophouses style; this kind of buildings influence by modernism era the design of the shophouses mostly use vertical and horizontal architectural elements. (7) Modernism Shophouses; this kind of buildings are contemporary styles and some of building was built replace old shophouse.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้เลย หากปราศจากการสนับสนุนทั้งจากบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ดำเนินการสำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์, ศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพั่ง ทั้ง สำหรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะ ตลอดจนวิถีปฏิบัติและแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์ รวมไปถึงมุมมองทางความคิดต่างๆ และวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงลงไม่ได้หากขาดการให้ออกาส และการสนับสนุนอย่างมาคล้นของ อาจารย์ ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ความหวังดีและความเมตตาที่อาจารย์มอบให้ ทั้งการปฏิบัติงาน การวางแผน และความรอบด้านของการพินิจ พิจารณาความสลับซับซ้อนของปัญหา ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้ที่พำนักพักพิง ในช่วงที่ทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณจากใจจริง

ขอขอบคุณ คุณปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์ พี่สาวผู้คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำผู้วิจัยตลอดการทำงานอย่างสม่ำเสมอ คุณนิสรชัย บุรณะอรรรจน์ และคุณอมฤต หมดทอง พี่ชายที่เคารพรัก คอยช่วยเหลือและร่วมแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้เสมอ คุณวชิรพงษ์ กิตติราช คุณไวพจน์ นินบตี คุณรุ่งกิจ เจริญวัฒน์ คุณกุลพัชร เสนิงค์ ณ อยุธยา คุณ Chanhthanom Soukhaseum และคุณ Nittha bounpany มิตรสหายที่ช่วยแลกเปลี่ยนและร่วมสนทนาพูดคุยกันเสมอ คุณ Khampan Sayyavong และคุณ Chanthaphone Hongthong จากมหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ สปป.ลาว ผู้เป็นกำลังสำคัญในการเก็บข้อมูลและสำรวจวัดในวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ หลักสูตรสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับเจ้าของตึกแถวทุกๆ ท่านที่อนุญาตให้ทางคณะวิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลอย่างละเอียด และอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คุณดอน ถิ่นนันทพิสิฐ ประธานชุมชนย่านเมืองเก่า และคุณสมยศ ปาทาน รองประธานชุมชนย่านเมืองเก่า ที่ได้ประสานงานกับเจ้าของตึกแถวในชุมชนย่านเมืองเก่าให้เกิดและการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ภาคสนาม

และท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ และครอบครัวที่คอยมอบกำลังใจ ความไว้วางใจ และการสนับสนุนในทุกทาง ผู้วิจัยจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ในครั้งนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปในอนาคต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
เหตุผลและความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรม ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา.....	7
ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	8
สภาพทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ.2444-2475.....	10
วัฒนธรรมและความเชื่อ.....	18
ประเพณีที่สำคัญของชาวภูเก็ตที่ยังมีการสืบสานอยู่ถึงปัจจุบัน.....	24
หลักการ ทฤษฎีและนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์” (Historic Urban Landscape).....	34
สถานภาพการศึกษาด้านภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์และกรอบการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้อง กับพื้นที่ ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	36
บทที่ 3 พื้นที่ที่ทำการศึกษา.....	44

ดึกแถวในพื้นที่ศึกษา	48
1) ดึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	48
2) ดึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	49
3) ดึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	50
4) ดึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	51
5) ดึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	52
6) ดึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น	53
7) ดึกแถวสมัยใหม่	54
1. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนตีบุก	65
2. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนกระบี่	66
3. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนกลาง	67
4. สถาปัตยกรรมอาคารแถวถนนพังงา	68
5. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนระนอง	69
6. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนรัชฎา	70
7. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนเยาวราช	71
8. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนเทพกระษัตรี	72
9. สถาปัตยกรรมดึกแถวถนนภูเก็ต	73
10. สถาปัตยกรรมดึกแถวซอยสุนอุทิศ	74
11. สถาปัตยกรรมดึกแถวซอยรมณีย์	75
กิจกรรม การใช้สอยดึกแถว และวิถีชีวิต	77
บทที่ 4 รูปแบบของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	82
ถนนย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต	87
ขอบเขตพื้นที่ในการทำการศึกษสถาปัตยกรรมในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	89
ดึกแถวกรณีศึกษา	90

กรณีศึกษาที่ 1	92
กรณีศึกษาที่ 2	97
กรณีศึกษาที่ 3	102
กรณีศึกษาที่ 4	107
กรณีศึกษาที่ 5	112
กรณีศึกษาที่ 6	117
กรณีศึกษาที่ 7	122
กรณีศึกษาที่ 8	127
กรณีศึกษาที่ 9	132
กรณีศึกษาที่ 10	137
การวิเคราะห์ทางสถาปัตยกรรม	145
รูปแบบและรูปทรง	145
ที่ว่างและการใช้สอยพื้นที่	148
โครงสร้างและวัสดุในการก่อสร้าง	154
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	156
ภูมิปัญญาในการก่อสร้างตึกแถว	170
บทที่ 5 บทสรุปของการศึกษาและข้อเสนอแนะ	176
สรุปรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต	176
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาขั้นต่อไป	180
รายการอ้างอิง	182
ประวัติผู้เขียน	186

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1: แสดงข้อมูลเขตการปกครองของจังหวัดภูเก็ต.....	32
ตารางที่ 2: แสดงข้อมูลจำนวนประชากรในจังหวัดภูเก็ต	33
ตารางที่ 3: แสดงความสูงของตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	57
ตารางที่ 4: แสดงวัสดุหลักในการก่อสร้างตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	59
ตารางที่ 5: แสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุมุงตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต...	61
ตารางที่ 6: แสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุมุงตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต (ต่อ).....	62
ตารางที่ 7: แสดงความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมือง เก่าภูเก็ต.....	64
ตารางที่ 8: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนตีบทุก ทั้งหมดดังนี้	65
ตารางที่ 9: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนกระบี่ ทั้งหมดดังนี้	66
ตารางที่ 10: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนกลาง ทั้งหมดดังนี้.....	67
ตารางที่ 11: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนพังงา ทั้งหมดดังนี้	68
ตารางที่ 12: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนระนอง ทั้งหมดดังนี้	69
ตารางที่ 13: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนรัชฎา ทั้งหมดดังนี้	70
ตารางที่ 14: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนเยาวราชทั้งหมดดังนี้.....	71
ตารางที่ 15: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนเทพกระษัตรี ทั้งหมดดังนี้	72
ตารางที่ 16: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนภูเก็ตทั้งหมดดังนี้	73
ตารางที่ 17: จากการศึกษาพบตึกแถวซอยสุขุมวิททั้งหมดดังนี้.....	74
ตารางที่ 18: จากการศึกษาพบตึกแถวซอยรมณีย์ทั้งหมดดังนี้	75
ตารางที่ 19: จากการสำรวจพบตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตทั้งหมด 788 หลัง สามารถ แบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่.....	89

ตารางที่ 20: สรุปข้อมูลพื้นฐานของตึกแถวกรณีศึกษา.....	142
ตารางที่ 21: สรุปข้อมูลสถาปัตยกรรมของตึกแถวกรณีศึกษา (1).....	143
ตารางที่ 22: สรุปข้อมูลสถาปัตยกรรมของตึกแถวกรณีศึกษา (2).....	144
ตารางที่ 23: แสดงการใช้สอยพื้นที่ชั้น 1 ของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ.....	147
ตารางที่ 24: แสดงการใช้สอยพื้นที่ชั้น 1 ของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ).....	148
ตารางที่ 25: แสดงหลังคาและวัสดุผนังหลังคาของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ.....	152
ตารางที่ 26: แสดงหลังคาและวัสดุผนังหลังคาของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ).....	153
ตารางที่ 27: แสดงผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ.....	157
ตารางที่ 28: แสดงผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ).....	158
ตารางที่ 29: แสดงช่องแสงและช่องลมระบายอากาศของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ.....	160
ตารางที่ 30: แสดงช่องแสงและช่องลมระบายอากาศของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ).....	161
ตารางที่ 31: แสดงประตูหน้าต่างของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ.....	162
ตารางที่ 32: แสดงประตูหน้าต่างของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ).....	163
ตารางที่ 33: แสดงช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว 5 รูปแบบ จากรูปแบบตึกแถว 6 รูปแบบ.....	165
ตารางที่ 34: แสดงช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว 5 รูปแบบ จากรูปแบบตึกแถว 6 รูปแบบ (ต่อ)..	166
ตารางที่ 35: แสดงรูปแบบบันไดตึกแถว 6 รูปแบบ.....	168
ตารางที่ 36: แสดงรูปแบบบันไดตึกแถว 6 รูปแบบ (ต่อ).....	169
ตารางที่ 37: จากการศึกษาพบว่า สามารถจำแนกตัวแทนทางสถาปัตยกรรมตึกแถวได้ 7 รูปแบบ คือ.....	176

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1: ผังบริเวณย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ตำบลตลาดเหนือ, ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต	4
ภาพที่ 2: แผนที่แสดงวิวัฒนาการที่ตั้งเมืองภูเก็ต.....	9
ภาพที่ 3: ภาพซ้ายแผนที่อาณาจักรสยามโบราณเขียนโดยชาวฝรั่งเศส แสดงตำแหน่งของภูเก็ต.....	10
ภาพที่ 4: ภาพซ้ายคลองบางใหญ่ ศูนย์กลางการค้าขายสินค้าในอดีต.....	11
ภาพที่ 5: ภาพซ้ายแสดงการทำเหมืองแร่ในสมัยก่อน ภาพขวาชาวจีนที่มาถึงเกาะภูเก็ตในยุคแรกๆ	12
ภาพที่ 6: บรรยากาศย่านการค้าเก่าภูเก็ตในยุคที่รถลากยังเป็นที่นิยม	14
ภาพที่ 7: สรุปเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงจังหวัดภูเก็ต	17
ภาพที่ 8: แสดงภายในคริสเตียนสถาน ตึกแถวบ้านเลขที่ 24 ถนนกลาง	19
ภาพที่ 9: แสดงการเฉลิมฉลอง “วันกาเตีย” หรือวันเกิดพระซันซูกุมาร ที่วัดอินเตีย	20
ภาพที่ 10: แสดงชาวสิกข์ย่านเมืองเก่าภูเก็ต มีอาชีพขายผ้า.....	21
ภาพที่ 11: แสดงชาวอิสลามย่านเมืองเก่าภูเก็ต	22
ภาพที่ 12: ขบวนแห่ประเทศกาลกินเจย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	24
ภาพที่ 13: แสดงพิธีกรรมประเพณีพ้อต่อ	25
ภาพที่ 14: แสดงโตะหมู่ ประเพณีไหว้เทวดาจัดขึ้นตามบ้าน	26
ภาพที่ 15: แสดงความเชื่อของลูกหลานชาวจีนภูเก็ตเมื่อเด็กครบเดือนจะไปไหว้พระขอพรที่ศาลเจ้า	27
ภาพที่ 16: ภาพซ้ายแสดงพิธีฝังเต้หรือพิธีก่น้ำชาแบบจีน ภาพขวาแสดงการแต่งกายงานแต่งงานในอดีต.....	28
ภาพที่ 17: ภาพซ้ายพิธีศพของชาวจีนฮกเกี้ยนในอดีต โดยอาศัยแรงคนแบกหามแห่ไปตามท้องถนน ยังมีคนแบกหามมาก ยิ่งแสดงถึงความรักใคร่ที่มีต่อผู้ที่เสียชีวิต ภาพขวาพิธีศพของชาวจีนฮกเกี้ยนในอดีต.....	29

ภาพที่ 18: แสดงการรับรองแขกในอดีตของคนภูเก็ต.....	30
ภาพที่ 19: ดึกแถวริมแม่น้ำทุบอน (Thu Bon) เมืองฮอยอัน (Hoi An) ประเทศเวียดนาม	34
ภาพที่ 20: สถาปัตยกรรมดึกแถวริมถนน Veerasamy Road ที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพร้อมกับมาตรการอนุรักษ์ ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ ย่าน Little India ประเทศสิงคโปร์.....	35
ภาพที่ 21: แผนที่แสดงย่านประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต รวปี รศ. 129 พ.ศ.2454 พื้นที่ที่ทำการศึกษา	45
ภาพที่ 22: การจัดแบ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมดึกแถวในเกาะปิ้ง.....	47
ภาพที่ 23: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของอาคารดึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1.....	48
ภาพที่ 24: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของดึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	49
ภาพที่ 25: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของดึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	50
ภาพที่ 26: ภาพซ้ายแบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของดึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	51
ภาพที่ 27: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของดึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	52
ภาพที่ 28: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของดึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น	53
ภาพที่ 29: แผนผังแสดงตำแหน่งรูปแบบดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	55
ภาพที่ 30: แผนผังแสดงความสูงของดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	56
ภาพที่ 31: แผนผังแสดงวัสดุหลักในการก่อสร้างดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	58
ภาพที่ 32: แผนผังแสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุผนังดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่า	60
ภาพที่ 33: แผนผังแสดงความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	63
ภาพที่ 34: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนตีบุก	65
ภาพที่ 35: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนกระบี่.....	66
ภาพที่ 36: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนกลาง	67
ภาพที่ 37: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนพังงา	68
ภาพที่ 38: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนระนอง.....	69
ภาพที่ 39: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมดึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนรัชฎา.....	70

ภาพที่ 40: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนเยาวราช	71
ภาพที่ 41: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี ..	72
ภาพที่ 42: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนภูเก็ต	73
ภาพที่ 43: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ซอยสุนอุทิศ	74
ภาพที่ 44: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ซอยรมณีย์	75
ภาพที่ 45: แสดงกิจกรรมการใช้สอยตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	76
ภาพที่ 46: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนตึกบุก	77
ภาพที่ 47: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนกลาง	78
ภาพที่ 48: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนเยาวราช.....	79
ภาพที่ 49: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนภูเก็ต	80
ภาพที่ 50: Isometric ตึกแถวรูปแบบ Southern Chinese Eclectic Style ในเมืองป็นัง.....	86
ภาพที่ 51: แสดงลำดับการสร้างถนนสายต่างๆและเส้นทางการสัญจรบริเวณย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต.....	87
ภาพที่ 52: ตึกทางด้านซ้ายคือสถานีตำรวจและตึกทางด้านขวาคือธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ ถูกสร้างขึ้นราวปี พ.ศ.2453.....	88
ภาพที่ 53: ผังแสดงตำแหน่งตึกแถวกรณีศึกษาย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต.....	91
ภาพที่ 54: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 1 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	94
ภาพที่ 55: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 1 : รูปด้านและรูปตัด.....	95
ภาพที่ 56: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 1	96
ภาพที่ 57: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 2 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	99
ภาพที่ 58: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 2 : รูปด้านและรูปตัด.....	100
ภาพที่ 59: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 2	101
ภาพที่ 60: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 3 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	104
ภาพที่ 61: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 3 : รูปด้านและรูปตัด.....	105

ภาพที่ 62: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 3.....	106
ภาพที่ 63: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 4 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	109
ภาพที่ 64: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 4 : รูปด้านและรูปตัด.....	110
ภาพที่ 65: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 4.....	111
ภาพที่ 66: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 5 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	114
ภาพที่ 67: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 5 : รูปด้านและรูปตัด.....	115
ภาพที่ 68: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 5.....	116
ภาพที่ 69: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 6 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	119
ภาพที่ 70: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 6 : รูปด้านและรูปตัด.....	120
ภาพที่ 71: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 6.....	121
ภาพที่ 72: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 7 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	124
ภาพที่ 73: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 7 : รูปด้านและรูปตัด.....	125
ภาพที่ 74: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 7.....	126
ภาพที่ 75: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 8 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	129
ภาพที่ 76: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 8 : รูปด้านและรูปตัด.....	130
ภาพที่ 77: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 8.....	131
ภาพที่ 78: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 9 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	134
ภาพที่ 79: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 9 : รูปด้านและรูปตัด.....	135
ภาพที่ 80: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 9.....	136
ภาพที่ 81: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 10 : ผังพื้นและผังหลังคา.....	139
ภาพที่ 82: แบบสภาพปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 10 : รูปด้านและรูปตัด.....	140
ภาพที่ 83: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 10.....	141
ภาพที่ 84: แสดงความเชื่อทางศาสนาของผู้อยู่อาศัยที่มีความหลากหลาย	151
ภาพที่ 85: แสดงความหลากหลายของช่องทางเดินหน้าตึกแถว	164

ภาพที่ 86: แสดงผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (WALL BEARING)	170
ภาพที่ 87: (1) แสดงโครงสร้างพื้นฐานรากและพื้นชั้นล่างของตึกแถว (2) แสดงโครงสร้างพื้นชั้นบนของตึกแถว	171
ภาพที่ 88: แสดงโครงสร้างหลังคาภายนอก-ภายในตึกแถวและกระเบื้องหลังคาดินเผา	172
ภาพที่ 89: แสดงหน้าต่างตลอดช่วงเสาและช่องเปิดโล่ง (Air Well) กลางบ้าน	173
ภาพที่ 90: แสดงช่องส่งของ	174
ภาพที่ 91: แสดงช่องใสน้ำที่อยู่ติดกับห้องน้ำภายนอก	174
ภาพที่ 92: แสดงประตูทางเข้าหน้าบ้าน	175
ภาพที่ 93: แสดงหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ บานกระทุ้งและบานเกล็ดปรับมุม	175
ภาพที่ 94: รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวที่มีเอกลักษณ์กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	178
ภาพที่ 95: สรุปพัฒนาการรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต	179
ภาพที่ 96: ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณวงเวียนสุริยเดช ถ่ายราวปี พ.ศ.2495	181
ภาพที่ 97: ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณวงเวียนสุริยเดช พ.ศ.2561	181

บทที่ 1

บทนำ

เหตุผลและความเป็นมา

จากการทบทวนสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับ “อาคารแถว” หรือ “ตึกแถว” ที่ผ่านมาซึ่งมีพื้นที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย พบว่า เริ่มมีการศึกษามาตั้งแต่ทศวรรษที่ 2520* จนกระทั่งปัจจุบันมีการศึกษาในรูปแบบของงานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ ตลอดจนบทความทางวิชาการมาแล้ว 87 เรื่อง (เกรียงไกร เกิดศิริ, พัฒนพล สิทธิโชค, & ปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์, 2558) ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับอาคารแถวในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 17 เรื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2527[†] เป็นต้นมา ทั้งนี้ การศึกษาที่ผ่านมานั้นเน้นแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมตึกแถวแถวในฐานะขององค์ประกอบเมืองเป็นหลัก หลังจากนั้นมาในราวทศวรรษที่ 2540 จึงมีความตื่นตัวในการศึกษาเกี่ยวกับ “ตึกแถวในจังหวัดภูเก็ต” ขึ้นอีกครั้ง ซึ่งจำแนกการศึกษาออกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ

* การศึกษาว่าด้วย “อาคารแถว” ครั้งแรกๆ เท่าที่สำรวจพบคืองานวิจัยในวิทยานิพนธ์ของ สันติ ฉันทวิลาสวงศ์. (2520). ความเข้าใจบางประการจากการศึกษาสถาปัตยกรรมห้องแถว.

วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ซึ่งเรียก “อาคารแถว” ว่า “ห้องแถว” ซึ่งมีนัยยะที่ต้องสื่อสารถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ไม่ผูกโยงเข้ากับวัสดุก่อสร้างอาคาร.

[†] จากการทบทวนสารสนเทศที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับอาคารแถวในภูเก็ตอย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรกในการศึกษาของ คัยมัยเยอร์ และฮันส์ เดทเลฟ. (2527). โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต. กรุงเทพฯ: แผนการวางแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น. สถาบันเทคโนโลยี แห่งเอเชีย.

1) การศึกษาทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมตกแต่ง[†] และ 2) การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว[§] จะเห็นได้ว่า การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับอาคารแถวในจังหวัดภูเก็ตนั้นผูกโยงเข้ากับการอนุรักษ์ทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการศึกษาทางกายภาพของสถาปัตยกรรม หากแต่อยู่ภายใต้เพดานของคำว่า “ซิโนโปรตุกีส” แทบทั้งสิ้น

[†] ประกอบด้วยการศึกษาจำนวน 8 เรื่อง คือ 1) เจริญสุข จิระศักดิ์วิทยาและปิยเดช อัครโพธิวงศ์. (2543). “สถาปัตยกรรมตึกแถว : กรณีศึกษาตึกแถวในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์”. 2) จักรพงษ์ บุญยั้งเจริญ. (2547). “ซิโน-โปรตุกีส เอกลักษณ์แห่งเคหสถานร่วมสมัยของภูเก็ต”. 3) ปัญญา เทพสิงห์ และวุฒิ วัฒนสิน. (2549). “ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต”. 4) ปรีชานัน สายสาครเรศ. (2547). อิทธิพลที่ส่งผลต่อสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าภูเก็ต. 5) วุฒิ วัฒนสิน. (2547). “อาคารซิโน-โปรตุกีสที่ภูเก็ต”. 6) สมสกุล จีระศิลป์. (2555). รายงานการวิจัยการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับสถาปัตยกรรมซิโนโปรตุกีส เพื่อสร้างสรรค์การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจังหวัดภูเก็ต. 7) อภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์. (2556). การทดสอบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีสบนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต. 8) อภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์. (2557). “การเปรียบเทียบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารต่างยุคของอาคารซิโน-โปรตุกีส บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต”.

[§] ประกอบด้วยการศึกษาจำนวน 9 เรื่อง คือ 1) การสัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ. (2546). “สถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว : สัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ '46”. 2) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (2540). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงย่านเมืองเก่าในถนนบางสายให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คือ ถ.กลาง. 3) คัยมัยเยอร์ และฮันส์ เดทเลฟ. (2527). โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต. 4) เทศบาลนครภูเก็ต. (2553). รายงานหลักโครงการศึกษาการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรม ซิโนโปรตุกีสจังหวัดภูเก็ต. 5) พุฒพรรณี ศีตะจิตต์. (2550). “การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเทศบาลนครภูเก็ต”. 6) ภาณุวัฒน์ ภักดีอักษร. (2555). “การท่องเที่ยวแบบเมืองธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีและผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต”. 7) ภาณุวัฒน์ ภักดีอักษร และจักรพันธ์ ชัดชุมแสง. (2557). “ปฏิริยาของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตต่อธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีในฐานะสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว”. 8) ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. (2548). “การพัฒนาฟื้นฟูเมืองในเขตชุมชนประวัติศาสตร์”. 9) ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. (2552). “เรียนรู้อาคารสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต”.

ทั้งนี้ อาคารแถวที่ปรากฏอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันมิได้สัมพันธ์หรือได้รับอิทธิพลในการก่อสร้างจากโปรตุเกส เนื่องจากอิทธิพลของโปรตุเกสได้ลบลบหายไปจนหมดสิ้นและถูกแทนที่ด้วยอิทธิพลของดัตช์และอังกฤษ(ปีทม์ วงศ์ประดิษฐ์, เกรียงไกร เกิดศิริ, & และอรศิริ ปาณินท์, 2558) เพราะฉะนั้นการเรียก “ตึกแถว” ว่ามีรูปแบบเป็น “ซิโนโปรตุเกส” จึงสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และจากการลงภาคสนามของผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ตไม่ได้เป็นแต่เพียงผู้คนเชื้อสายจีนที่เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทั้งที่เคลื่อนย้ายจากจีนแผ่นดินใหญ่มาโดยตรงหรือกลุ่มชาวจีนที่เคยตั้งถิ่นฐานในเมืองต่างๆ ในอาณานิคมช่องแคบ (Strait Settlement) ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษมาก่อนหน้า(ปีทม์ วงศ์ประดิษฐ์ et al., 2558) เพียงกลุ่มเดียว แต่ยังมีกลุ่มคนที่ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านภาษา และการนับถือศาสนา อาทิ ผู้มีเชื้อสายอินเดีย ผู้มีเชื้อสายมลายู และผู้มีเชื้อสายไทย ตลอดจนความแตกต่างทางด้านศาสนา กล่าวคือ มีผู้นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และขงจื้อ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตแสดงออกถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทว่าความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมมิได้ถูกกล่าวถึงหรือให้คุณค่าเท่าเทียมกับความเป็นจีนดังปรากฏผ่านวาทกรรม “ตึกแถวจีน” หรือ “ตึกแถวซิโนโปรตุเกส” ที่แพร่หลาย เพราะฉะนั้นในการศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความหมายที่แท้จริงของอาคารแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตบนฐานความคิดในประเด็นที่สัมพันธ์กับกลุ่มภาษา กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติต่างๆ และกลุ่มชุมชน ตลอดจนเงื่อนไขเศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นปัจจัยแวดล้อมการก่อตัวและพัฒนาการของ “ตึกแถว” ในย่านเมืองเก่าภูเก็ต จนมีพัฒนาการที่มีเอกลักษณ์ในปัจจุบัน

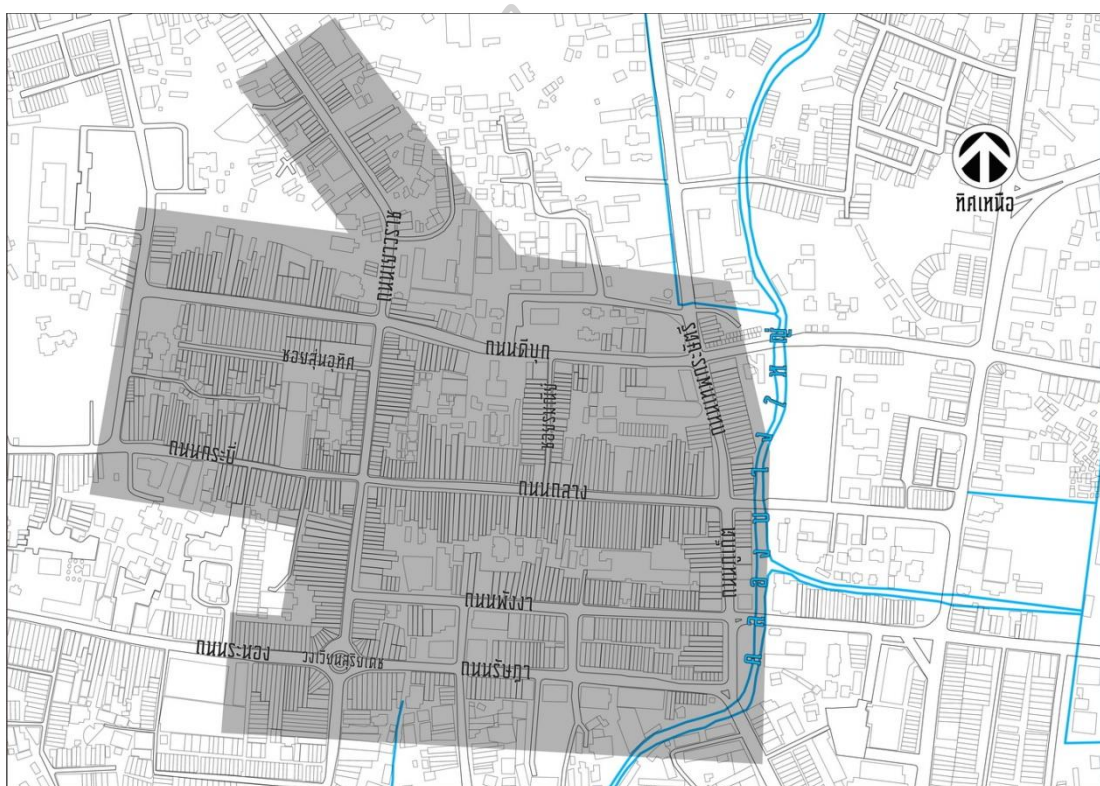
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตที่มีเอกลักษณ์ ตลอดจนความสัมพันธ์กับเงื่อนไขเศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นปัจจัยในการก่อตัวและภูมิปัญญาเชิงช่างในการก่อสร้างตึกแถว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาเรื่องตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะตึกแถวสำหรับพักอาศัย ตึกแถวพาณิชย์ ตึกแถวกึ่งพาณิชย์กึ่งพักอาศัย และตึกแถวศาสนสถาน ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ บริเวณถนนตีบุก, ถนนกระบี่, ถนนกลาง, ถนนพังงา, ถนนระนอง, ถนนรัชฎา, ถนนเยาวราช, ถนนเทพกระษัตรี, ถนนภูเก็ต, ซอยสุนอุทิศและซอยรมณีย์

ภาพที่ 1: ผังบริเวณย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ตำบลตลาดเหนือ, ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตและรูปแบบอาคารแถว
2. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของอาคารแถว
 - 2.1 ลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน
 - 2.2 รูปแบบและรูปทรงตึกแถว
 - 2.3 การใช้สอยอาคาร
 - 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สอยอาคารกับการดำเนินชีวิตประจำวัน
 - 2.5 โครงสร้างและวัสดุการก่อสร้าง

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการศึกษา

ศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร เพื่อค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยตึกแถว, บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องและสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของตึกแถวย่านเมืองเก่าภูเก็ต โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การรวบรวมหนังสือ, เอกสารทางวิชาการ, งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัย, การถ่ายภาพและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษา, การสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยตึกแถวและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องและการสำรวจรังวัดและเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อสรุปข้อมูลรูปแบบตึกแถวสัมพันธ์กับการใช้สอย, สัมพันธ์กับแหล่งที่ตั้ง สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมและเปรียบเทียบรูปแบบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตจากข้อมูล
3. การสังเคราะห์และสรุปข้อมูล พัฒนาการรูปแบบตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมโดยรอบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการขยายฐานความรู้ที่มีอยู่เดิมให้กว้างและชัดเจนขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ นักอนุรักษ์ หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน รวมถึงผู้อยู่อาศัยในชุมชนย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตมีความเข้าใจตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตอย่างยั่งยืนในอนาคต และเพื่อบันทึกไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรม ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา

จากการศึกษา เรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตจำเป็นต้องแบ่งส่วนที่ทำการศึกษิตามประเด็นของการทบทวนวรรณกรรม งานศึกษา งานวิจัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละประเด็น เพื่อตรวจสอบสภาพของการศึกษา เพื่อตอบคำถามของการศึกษาตามองค์ประกอบต่างๆ ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีหัวข้อที่ทำการศึกษามีดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

- ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐาน
- แผนที่แสดงวิวัฒนาการที่ตั้งเมืองภูเก็ต
- สภาพทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.2444-2475
- วัฒนธรรมและความเชื่อ
- สภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่

หลักการ ทฤษฎีและนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์” (Historic Urban Landscape)

สภาพภาพการศึกษาด้านภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์และกรอบการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

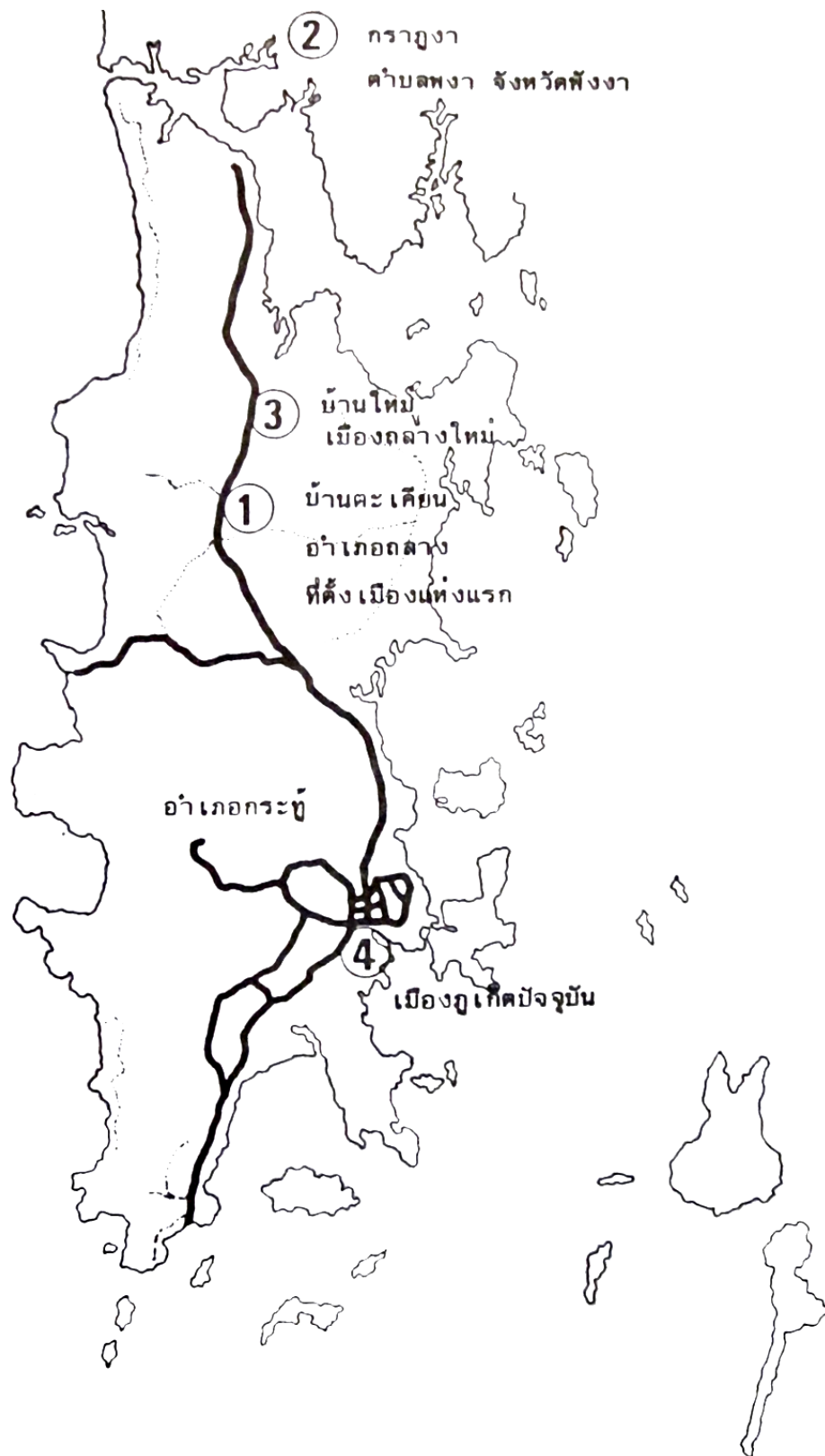
ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ย่านเมืองเก่าภูเก็ตเป็นเมืองท่าบนเส้นทางทางการค้าทางทะเลที่สำคัญในประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อพื้นที่บริเวณนี้มายาวนาน การทำความเข้าใจในกรอบการศึกษาเรื่องภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต อย่างเป็นลำดับขั้นจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนถัดไป เนื้อหาของบทนี้จึงได้ทำการแบ่งประเด็นที่สำคัญต่อการศึกษา ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐาน

"ภูเก็ต" ได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีที่บ้านกมลา อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ขุดพบเครื่องมือหินและขวานหินเป็นการแสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้มีมนุษย์อาศัยในดินแดนแถบนี้ไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี และได้มีหลักฐานการกล่าวถึงดินแดนในแถบนี้อีกครั้ง เมื่อปี พ.ศ.700 หรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 2 ในบันทึกของเคลาดิออส ทอเลมี (Claudius Ptolemy) นักภูมิศาสตร์ชาวอเล็กซานเดรีย กล่าวถึงพื้นที่แถบนี้เรียกว่า "ตะโกลา" มีลักษณะเป็นคาบสมุทรและเป็นแนวแผ่นดินยื่นออกมาทางใต้ซึ่งเทียบเคียงกับภูมิศาสตร์ปัจจุบันคือ จังหวัดพังงาซึ่งภูมิลักษณะดังกล่าวเป็นผลมาจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลก ของรอยเลื่อนคลองมารุย (Klong Marui Fault) ซึ่งวางตัวเป็นแนวยาวจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีและพังงา พาดต่อลงมาทางทิศตะวันออกของภูเก็ต ต่อมาได้ถูกคลื่นลมในทะเลกัดเซาะ และตัดพื้นที่ดังกล่าวนี้ ออกจากผืนแผ่นดินใหญ่ จนกลายเป็นเกาะโดยเกิดร่องน้ำระหว่างจังหวัดภูเก็ตและพังงาขึ้น ที่เรียกว่า "ช่องแคบปากพระ" ซึ่งมีลักษณะเป็นร่องน้ำแคบๆ โดยส่วนที่ลึกที่สุดนั้นมีความลึกเพียง 8-9 เมตร

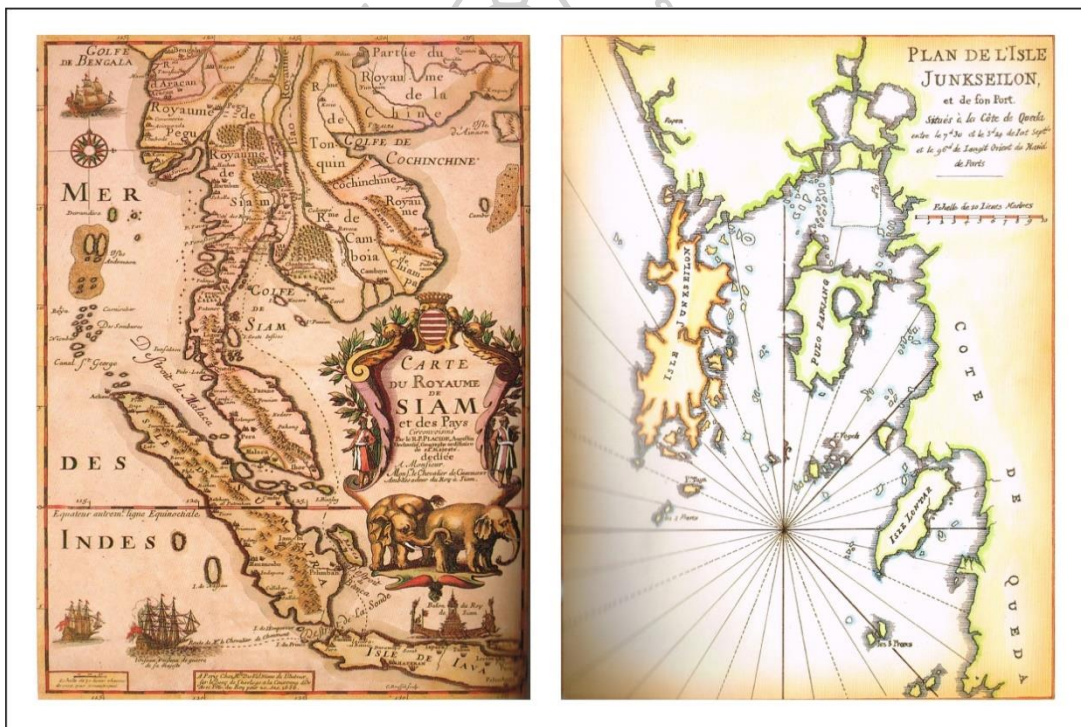
นอกจากการกล่าวถึงในเอกสารของทอเลมีแล้วยังปรากฏหลักฐานกล่าวถึง พื้นที่แถบนี้อีกครั้งในบันทึก และแผนที่การเดินทางเรือมาเอเชียตะวันออกเฉียงของชาติยุโรประหว่าง พ.ศ.2054-2397 เรียกผืนดินนี้ว่า "จิงซีลอน" นอกจากนี้ได้มีหลักฐานเกี่ยวกับการเรียกขาน ผืนดินนี้ของชาวทมิฬในปี พ.ศ. 1568 ว่า "มณิคาม" หมายถึง "เมืองแก้ว" ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อ "ภูเก็ต" ที่ปรากฏในจดหมายเหตุเมืองกลาง ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ.2328 และได้มีการเรียกขานเรื่อยๆ จนกลายเป็น "ภูเก็ต" ซึ่งได้ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่ พ.ศ.2450 เป็นต้นมา จึงสรุปได้ว่า ชื่อของจังหวัดภูเก็ตที่ได้มีการกล่าวขานตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันนั้น คือ "ตะโกลา" "มณิคาม" "จิงซีลอน" "ถกลาง" "ทุ่งคา" "ภูเก็ต" และ "ภูเก็ต" (เว็บไซต์ประจำจังหวัดภูเก็ต) นอกจากนี้ได้กล่าวมาข้างต้นยังพบว่ามีนักภูมิศาสตร์ชาวกรีก ได้ระบุไว้ในตำราภูมิศาสตร์ว่า การเดินทางจากสุวรรณภูมิลงมาทางใต้ไปยังแหลมมลายูนั้น จะต้องผ่านแหลมจิงซีลอน อีกทั้ง ในหนังสือจีนเขียน โดยเจาซูเก้ว (Tchao Jau Kaua) พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 1768 ได้ระบุชื่อ "เมืองลีลัน (Si-Lan)" ว่าเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรศรีวิชัยอีกด้วย (ญาณันท์ สุกุลบุญพาณิชย์, 2554)

ภาพที่ 2: แผนที่แสดงวิวัฒนาการที่ตั้งเมืองภูเก็ต
 ที่มา: (ฮันส์เดทเลฟ คัมมัเยอร์ & พรใจ ศิริรัตน์, 2527)

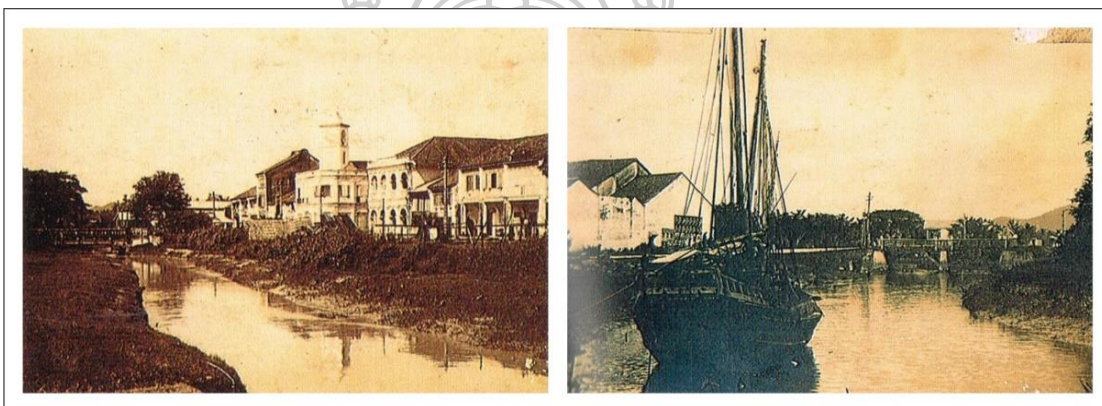
สภาพทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในช่วงปี พ.ศ.2444-2475

การศึกษาประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ในการพิจารณาจากอดีตซึ่งเป็นเรื่องของเวลาและในขณะที่ยุคศาสตร์เป็นเรื่องของสถานที่ ซึ่งต่างมีความสัมพันธ์กันในการอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ กล่าวคือ ภูเก็ต หรือเป็นเมือง "ฉกลาง" และ "ถกลาง" ของคนไทย เป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติทั้งชาวยุโรป คือ พวกโปรตุเกส สเปน ฮอลันดา และฝรั่งเศส ตลอดจนกลุ่มอินเดีย จีน และญี่ปุ่น ที่ได้แล่นเรือไปมาทำการค้าขาย โดยได้ทำการจอดพักเรือและซ่อมแซมเรือบนพื้นที่แห่งนี้ จากการปรากฏชื่อ จังซีลอน (Junk Ceylon) ที่ถูกกล่าวถึงในแผนที่ของปโตเลมี (Ptolemy)(ญาณันภัส สุกุลบุญพาณิชย์, 2554)

ภาพที่ 3: ภาพซ้ายแผนที่อาณาจักรสยามโบราณเขียนโดยชาวฝรั่งเศส แสดงตำแหน่งของภูเก็ต ภาพขวาเกาะภูเก็ตในแผนที่โบราณ ปรากฏชื่อ จังซีลอน
ที่มา: (สุตารา สุขฉายา, 2543)

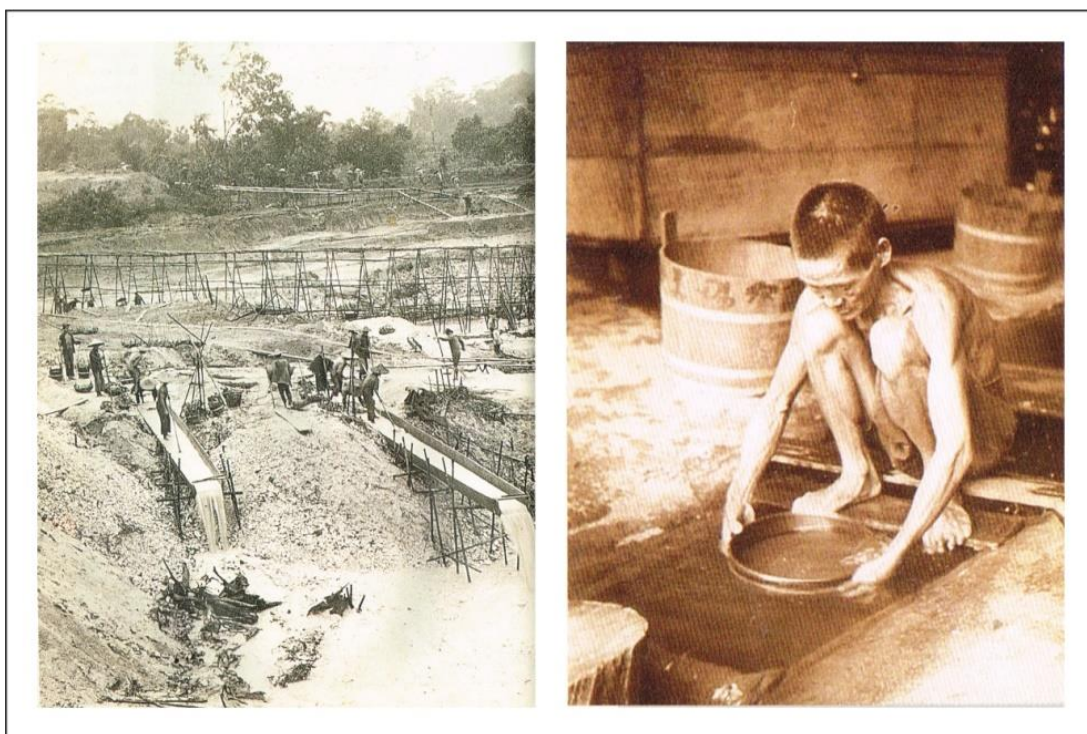
พื้นที่เมืองภูเก็ตในสมัยโบราณ หรือ ทุ่งคา ศูนย์กลางของเกาะภูเก็ตในอดีต ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะภูเก็ต มีชาวตะวันตกเข้ามาตั้งชุมชนเล็กๆ มีลำน้ำเล็กๆ สายสำคัญสายหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า คลองบางใหญ่ เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนบริเวณนี้มาโดยตลอด เพื่อทำการซื้อขายตีบุกกับชาวพื้นเมือง ส่วนพื้นที่ที่อยู่ทางตอนเหนือของเกาะภูเก็ต คือ เมืองกลาง เป็นเมืองท่าชายฝั่งตะวันตกที่สำคัญ เดิมทีเกาะภูเก็ตมีเมืองกลางเพียงเมืองเดียว แต่ต่อมาเมื่อการค้าเจริญขึ้น ทำให้มีการขยายเมืองและแยกเมืองภูเก็ตออกมาเป็นอีกเมืองหนึ่ง โดยมีการสลับอำนาจขึ้นตรงกันตามสภาวะเศรษฐกิจของแต่ละเมือง ครั้นเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยา ปี พ.ศ.2310 บ้านเมืองตกอยู่ในสภาวะ ไร้สาระส่ายชาวต่างประเทศไม่เข้ามาค้าขาย ทำให้การค้าตีบุกในเมืองภูเก็ตซบเซาลง หลังจากนั้น เมืองภูเก็ตจึงตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองกลางมาโดยตลอด(สุภาวดี จริงจิตร, 2555)

ภาพที่ 4: ภาพซ้ายคลองบางใหญ่ ศูนย์กลางการค้าขายสินค้าในอดีต
ภาพขวาเรือใบสามเสาเข้ามาจอดในคลองบางใหญ่
ที่มา: (สุตารา สุฉายา, 2543)

ต่อมาเมืองภูเก็ตเริ่มเจริญขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 มีพระยาภูเก็ต (แก้ว) เป็นเจ้าเมืองภูเก็ตอยู่ที่บ้านเก็ตโฮ่ มีบุตรชื่อ ทัด ซึ่งในขณะนั้นยังคงดำรงตำแหน่งเป็นหลวงพิทักษ์ทวีป กรมการเมืองภูเก็ต ฝ่ายมหาดไทย ได้ค้นพบแร่ดีบุกบริเวณตำบลทุ่งคา จึงตั้งที่ท่าเหมืองขึ้นครั้งได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองภูเก็ต เป็นพระยาวชิรธรราช กรมการเมืองภูเก็ต จึงได้ย้ายเมืองจากบ้านเก็ตโฮ่ มาตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งคา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้เมืองกลางกลับไปเป็นเมืองขึ้นของเมืองภูเก็ต เนื่องจากเมืองภูเก็ตมีความเจริญและยกเมืองภูเก็ตเป็นหัวเมืองขึ้นฝ่ายกลาโหมกรุงเทพฯ(กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2530) จากการที่มีแร่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าและมีทำเลติดต่อกับชาวต่างประเทศโดยเฉพาะหัวเมืองมลายู และเกาะปีนัง ได้เหมาะสมกว่าเมืองกลาง(อาณัติ บำรุงวงศ์, 2548) และในสมัยนั้น ชาวอังกฤษมาตั้งตลาดรับซื้อ

ดีบุกเพื่อส่งไปขายยังยุโรปที่ปีนัง ทำให้ดีบุกมีราคาดีขึ้น การหลั่งไหลของชาวตะวันตกรวมไปถึงชาวจีนเพื่อเข้ามาทำกิจการเหมืองแร่และการค้าจึงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมาในเมืองภูเก็ต

ภาพที่ 5: ภาพซ้ายแสดงการทำเหมืองแร่ในสมัยก่อน ภาพขวาชาวจีนที่มาถึงเกาะภูเก็ตในยุคแรกๆ ที่มา: (สุตารา สุฉฉายา, 2543)

ต่อมา ในปี พ.ศ.2435 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาลและรวมหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตกจำนวน 7 เมือง ตั้งเป็นมณฑลภูเก็ต ได้แก่ เมืองภูเก็ต เมืองระนอง เมืองตะกั่วป่า เมืองตะกั่วทุ่ง เมืองพังงา เมืองกระบุรี และเมืองตรัง โดยมีที่ทำการมณฑลอยู่ที่เมืองภูเก็ต(กองโบราณคดี กรมศิลปากร, 2530) และแต่งตั้งให้พระยาทิพโกษา (โต โชติกเสถียร) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรกระหว่างปี พ.ศ.2437-2441 ซึ่งท่านได้วางพื้นฐานการปฏิรูปมณฑลภูเก็ตไว้(วิสันธนี โพธิสุนทร, 2532) ทำให้เมืองภูเก็ตมีการเติบโตมากยิ่งขึ้นความเจริญรุ่งเรืองของภูเก็ตมาถึงขีดสุด เมื่อรัชกาลที่ 5 ทรงแต่งตั้งพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตคนที่ 2 ในช่วงปี พ.ศ.2444 ซึ่งพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ได้วางรากฐานระบบผังเมืองพื้นที่เขตเมืองเก่าอย่างมีแบบแผน มีการสร้างถนน การแบ่งพื้นที่พัฒนาของเมืองออกเป็นย่านการค้าและส่วนราชการ มีการ

สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และสาธารณูปโภคอย่างครบครัน(ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2543) นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่เมืองภูเก็ตเป็นอย่างมาก กล่าวกันว่าภูเก็ตมีความเจริญเป็นรองแต่กรุงเทพฯ เท่านั้น ดังจะเห็นได้จากจดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.124 ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่กล่าวไว้ว่า

"...เมืองภูเก็ตนี้เป็นเมืองดีบุกจริงๆ ไปทางไหนก็พบแต่ขุมเหมืองดีบุก จนเกือบจะเดินหลักขุมเหมืองไม่พ้น แต่เหมืองก็ทำประโยชน์ให้แก่เมืองภูเก็ตมาก ตึกรามมีขึ้นได้ก็เพราะเหมือง คนทำเหมืองรวยแล้วก็สร้างตึกขึ้นถนนก็ได้เพราะเหมืองโดยมาก คือศิลาที่ขุดขึ้นมาจากขุมเหมืองเจ้าคุณเทศาส่งมาให้ทิ้งเสีย ให้เก็บรวบรวมไว้ เมื่อ ต้องการก็ไปขามาใช้โรยถนนไม่ต้องไปหาที่ไหนไกล อีกประการหนึ่งถ้าใครขอทำ เหมืองเจ้าคุณเทศา ก็ขอให้รับทำสัญญาทำถนนให้ด้วย เพื่อใช้เนื้อในการขุดพื้นแผ่นดิน โดยเหตุที่มีเหมืองมาก เมืองภูเก็ตจึงเจริญเร็วได้ถึงเพียงนี้

พยานแห่งความเจริญของเมืองภูเก็ต ตามที่คนสามัญที่มาเที่ยวจะรู้สึกได้มีอยู่หลายประการ วิมานสาวสวรรค์ก็มี (แต่ไม่มีประทีปมรกต) โรง "วิก" ก็มี แต่หาใช้วิกลิเกไม่ เป็นวิก จี๊วไป เพราะฉะนั้นในขณะนี้ยังแพ่บ้านคอนอยู่ช่อหนึ่ง โรงทำน้ำโซดาก็มี โรงทำน้ำแข็งก็มี รายโรงน้ำแข็งนี้แหละอยู่ข้างจะเก่งมาก นอกจากในกรุงเทพฯ ไม่มีที่ไหนอีกในเมืองไทย รถม้ารถลากบริบูรณ์ รถยนต์ก็มีถึง 4 คัน แต่มีความเสียวใจที่เดินไม่ได้เสียคันหนึ่ง ยังคงใช้ได้อยู่แต่ 3 คัน ยังขาดอยู่ที่แต่ไฟฟ้านี้แหละเป็นอย่างสำคัญ..."(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2506)

ภาพที่ 6: บรรยากาศย่านการค้าเก่าภูเก็ตในยุคที่รถลากยังเป็นที่นิยม
ที่มา: (สุตารา สุฉฉายา, 2543)

จากการบริหารบ้านเมืองอย่างเป็นระบบของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ นั้น ส่งผลให้ภูเก็ตกลายเป็นศูนย์กลางการค้าและเมืองท่าค้าขายที่มีชื่อเสียงเมืองหนึ่งในบริเวณคาบสมุทรมลายู มีการติดต่อค้าขายกับเมืองท่าอื่นๆ โดยเฉพาะปีนัง เนื่องจากเป็นเมืองที่มีระยะทางใกล้ที่สุด สะดวกกว่าการเดินทางไปกรุงเทพฯ ประกอบกับในขณะนั้น ปีนังเป็นเมืองใหญ่และเป็นเมืองท่าที่สำคัญของอังกฤษ จึงได้รับความเจริญทั้งทางด้านการศึกษา และวิทยาการความรู้ต่างๆ เนื่องจากการศึกษาที่ปีนังมีระบบการศึกษาแบบเดียวกับอังกฤษ นอกจากนี้ปีนังยังมีท่าเรือขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางการค้าดีบุกเช่นกัน ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีการติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการต่างๆ ระหว่างชาวจีนในภูเก็ตและปีนังมาโดยตลอด ทั้งยังมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในปีนัง จึงมีการไปมาหาสู่อยู่ และส่งผลให้มีค่านิยมที่มักจะส่งลูกหลานไปเรียนที่ปีนังของนายเหมืองชาวจีนผู้มีฐานะ เพื่อให้มีความรู้ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาจีน รวมไปถึงความรู้ในการค้าขาย เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกลขึ้น(สุภาวดี จริงจิตร, 2555) ดังคำอธิบายในหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดภูเก็ตที่ว่า

"...เมื่อเปรียบเทียบกับ การติดต่อระหว่างภูเก็ตกับเกาะปีนังโดยทางเรือกลไฟออก จากภูเก็ตเสียฝั่งทะเลตะวันตกไปถึงเกาะปีนังจะเสียเวลาเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น เหตุนี้นักธุรกิจ นายเหมือง และนักท่องเที่ยวชาวภูเก็ตจึงสมัครใจเดินทางไปปีนัง มากกว่ากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงหรือแม้แต่การส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษานักเรียนในภูเก็ตก็มักจะส่งให้ไปเรียนที่ปีนัง

เกาะปีนังในยุคนั้น มีความเจริญในหลายสิ่งหลายอย่างที่เทียบเท่ากรุงเทพฯ แล้ว เช่น ถนนหนทาง การศึกษา การสาธารณสุข การสื่อสาร การรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพราะปีนังได้รับการพัฒนาการแผนใหม่จากอังกฤษ และมีเรือกลไฟทั้งใหญ่่น้อยเข้ามาจอดเป็นประจำ มีการค้าขายระบบปลอดภาษี มีสถาปัตยกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นมากมาย เพราะเป็นเมืองท่าขนาดย่อมแห่งหนึ่งของอังกฤษทางฝั่งตะวันตกร่องๆจากเกาะสิงคโปร์..."

(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

จากการที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและทำการค้าขายติดต่อกันกับเมืองภูเก็ตและปีนัง ก่อให้เกิดความซึบซับในวัฒนธรรมของเมืองปีนัง และได้นำเอาความเจริญด้านต่างๆเข้ามาพัฒนาเมือง เพื่อให้มีความทันสมัยตามแบบตะวันตก ทั้งในเรื่องของภาษา วิทยาการต่างๆ โดยเฉพาะการก่อสร้างสถาปัตยกรรมที่นำเอาช่างจีนจากเมืองปีนังเข้ามาก่อสร้างในภูเก็ต ดังจะเห็นได้จาก คำกล่าวของ นายแพทย์บรรเจิด ต้นติวท ซึ่งปลุกหลานของนายเหมืองภูเก็ตในอดีตว่า

"...ที่ใช้ภาษาอังกฤษและมาลาญก็เพราะสมัยก่อนคนภูเก็ตได้ไปมาหาสู่และติดต่อทำการค้าปีนังมากกว่ากรุงเทพฯ แร่ดีบุกที่ขุดได้ในภูเก็ต ได้ส่งไปถลุงที่ปีนัง สินค้าต่างๆที่ขายในตลาดใหญ่ (ถนนกลาง) ก็ซื้อจากปีนัง พวกเศรษฐีนายเหมืองจะสร้างบ้านสวยๆ ก็ต้องจ้างช่างจากปีนังมาออกแบบและก่อสร้าง..."

(นพ.บรรเจิด ต้นติวท & ดวงจิตต์ สรรพศรี ต้นติวท, 2549)

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภูเก็ตกับปีนังได้เริ่มลดน้อยลง หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ทำให้สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงปี พ.ศ.2444-2475 ของภูเก็ต เป็นช่วงที่มีการเติบโตและการพัฒนาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในด้านการค้าขายและทำเหมืองแร่ดีบุก ทำให้ชาวจีนที่เข้ามาประกอบกิจการนั้นมีความร่ำรวยเป็นอย่างมาก ประกอบกับมีความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดกับเมืองปีนัง ลูกหลานชาวจีนที่ได้ไปพบเห็นจากการร่ำเรียนและการค้าขาย จึงนำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมจากปีนังซึ่งได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมจีนและตะวันตกเข้ามาสร้าง เพื่อประกาศสถานะของตนให้สังคมได้รู้ว่ามีความร่ำรวยและความทันสมัยกว่าที่อื่น(สุภาวดี จริงจิตร, 2555)

วัฒนธรรมและความเชื่อ

ชาวภูเก็ตส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นก็ยังมีศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาสิกข์ และฮินดู การนับถือศาสนาขึ้นอยู่กับเชื้อสายของบรรพบุรุษในตระกูล การนับถือศาสนาต่างกันไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองแต่ทำให้เกิดการผสมผสานด้านความเชื่อและวัฒนธรรมของคนในชุมชนไปในตัว ความแตกต่างของแต่ละศาสนาในภูเก็ตที่ผ่านมาจึงเห็นได้ แต่จากการแต่งกาย การใช้ภาษา และลักษณะทางสรีรวิทยา เท่านั้น

วัฒนธรรม (ศาสนา)

1.1) ศาสนาพุทธ ก่อนที่ชาวภูเก็ตจะเจริญรุ่งเรืองนั้นชาวภูเก็ตรุ่นแรกนับถือเทพ ฝิ วิญญาณ เวทมนต์คาถา มาก่อน เมื่อศาสนาพุทธเข้ามามีอิทธิพลในภูเก็ต ชาวภูเก็ตได้นำความเชื่อของ พระพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อเดิม ฉะนั้นชาวพุทธในภูเก็ต จึงมีความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ของ พระนารายณ์ พระพรหม พระอิศวร และเซียนองค์ต่างๆของจีน และยังคงไปวัดเมื่อถึงเทศกาลหรือ ประเพณีสำคัญๆทางพระพุทธศาสนาซึ่งอาจจะเกิดจากการแต่งงานระหว่างกลุ่มที่มีมารดาหรือบิดา เป็นคนไทย การอบรมสั่งสอนในการสืบทอดวัฒนธรรมด้านศาสนาจึงยังคงความเป็นพุทธ ใน ขณะเดียวกันก็ยังผสมผสานความเชื่อทางฝ่ายบิดาหรือมารดาซึ่งอาจจะเคยนับถือลัทธิอื่นได้อย่างลง ตัว

1.2) ศาสนาคริสต์ ศาสนาคริสต์ในภูเก็ตมีทั้งผู้ที่นับถือคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และนิกายโปรเตสแตนท์ สำหรับศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนท์นั้นเริ่มจากมิชชันนารีจากมาเลเซีย เข้ามาเผยแพร่ในภูเก็ตราว ปี ค.ศ.1871 และใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนในการสอนศาสนา หลังจากนั้น ประมาณ 4 ปี มิชชันนารีชื่อวิลเลียม เมค โดนัล (William Mac Donal) และฟิลิป เจ ฮอคการ์ด (Philip J. Hocquard) ได้เดินทางจากปีนังสู่ภูเก็ตขณะนั้นมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ในภูเก็ตเพียง 8 คน และมิชชันนารีทั้งสองท่านได้ทำพิธีศีลมหาสนิทแก่ชาวภูเก็ต ส่วนศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนั้น ได้เข้ามาเผยแพร่เข้ามาในภูเก็ตตั้งแต่สมัยอยุธยาจากการนำของชาวโปรตุเกสในสมัยสมเด็จพระ นารายณ์มหาราช พ่อค้าชาวฝรั่งเศสเข้ามาตั้งห้างค้าตึกภูเก็ตเป็นจำนวนมากประกอบกับพระองค์ ให้อิสระในการนับถือศาสนา กลุ่มมิชชันนารีจึงหมุ่นเวียนเข้ามาเผยแพร่ศาสนาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ การเผยแพร่ศาสนาในระยะแรกไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนเริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนราวประมาณ ค.ศ.1935-1945(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 8: แสดงภายในคริสเตียนสถาน ดึกแถวบ้านเลขที่ 24 ถนนกลาง
 ทิมา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2560

1.3) ศาสนาฮินดู ชาวฮินดูที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นชนผิวดำจากอินเดียตอนใต้ เช่นรัฐทมิฬนาฑู รัฐมัทธาส และบริเวณอ่าวเบงกอล คือจากบังกลาเทศ จากคำบอกเล่าของนายเอ็ม วี ลู (นายห้างไพรัชส์โตร) ประธานมูลนิธิภูเก็ตตันดาบูดาปานิ ได้กล่าวว่าชาวอินเดียเข้ามาในภูเก็ตประมาณปี ค.ศ.1940 เป็นกลุ่มเล็กๆ ส่วนหนึ่งมาจากอินเดียโดยตรง อีกส่วนหนึ่งมาจากปีนัง เดิมมีวัดฮินดูอยู่บริเวณแถวน้ำ (ริมถนนเทพกระษัตรี) เป็นห้องแถวไม้บริเวณร้านปิ่นสุทิน ปัจจุบันการนับถือศาสนาฮินดูมีน้อยลงเพราะมีการแต่งงานกับคนไทยทำให้คนรุ่นใหม่หันมานับถือศาสนาพุทธมากขึ้น และคาดว่าในอนาคตศาสนาฮินดูในภูเก็ตคงจะลดลงและหมดไป(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 9: แสดงการเฉลิมฉลอง “วันกาเตีย” หรือวันเกิดพระชัณทกุมาร ที่วัดอินเตีย
ที่มา: (สุตารา สุขฉายา, 2543)

1.4) ศาสนาสิกข์ ชาวสิกข์ในภูเก็ตเข้ามาประมาณ 70-80 ปีมาแล้ว ครั้งแรกกลุ่มชาวสิกข์อพยพเข้ามาอยู่ที่ปิ้ง แล้วค่อยอพยพเข้าสู่ภูเก็ตในระยะแรกมีเพียง 10 คน เข้ามาประกอบอาชีพขายผ้าบริเวณถนนกลาง ย่านการค้าเมืองเก่าของภูเก็ต ถนนกลาง และได้จัดตั้งวัดซิกข์ คुरुทวาราทที่ถนนสุทัศน์ ชาวซิกข์ในภูเก็ตทำมาหากินอย่างสงบและช่วยเหลือสังคมชาวภูเก็ต โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาส ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ศาสนาสิกข์น่าจะเจริญรุ่งเรืองในภูเก็ตต่อไปเพราะชาวซิกข์ยังคงศรัทธาต่อศาสนาอย่างเคร่งครัดทุกวันพระของศาสนาซิกข์จะมีชาวสิกข์มาทำบุญเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะชาวสิกข์ในภูเก็ตฐานะดีไม่แต่งงานกับคนนอกศาสนา ส่วนหนึ่งส่งลูกไปเรียนที่อินเดีย สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นจุดแข็งของศาสนาสิกข์ที่เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนศักย์, 2552)

ภาพที่ 10: แสดงชาวสิกข์ย่านเมืองเก่าภูเก็ต มีอาชีพขายผ้า
ที่मा: (สุตารา สุขฉายา, 2543)

1.5) ศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามเข้ามาในภูเก็ตเมื่อใดยังไม่ปรากฏ หลักฐานชัดเจน
เพียงแต่ปรากฏในพงศาวดารกลางมีการบันทึกไว้ว่า “เมืองถลางแต่ก่อนจอมร้างบ้านตะเคียนเป็นเจ้า
เมือง เมื่อยอมร้างเป็นแขกมาจากเมืองไทร ชื่อหมาเสี้ย ลูกมะหุ่มเต่า” ฉะนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่ามีชาว
มุสลิมเข้ามาอยู่ในภูเก็ตนานแล้ว โดยเข้ามา 2 สาย คือสายที่อพยพมาจากมาเลเซียและสายที่มาจาก
อาหรับทั้ง 2 สายนี้แตกต่างกันตรงการสวมหมวกของผู้ชาย ถ้าสวมหมวกหนีบดำแสดงว่ามาจาก
มาเลเซีย ผู้ชายที่สวมหมวกหนีบสีขาวจะเป็นสายที่มาจากอาหรับ ปัจจุบันการสังเกตการแต่งกายแบบ
นี้สังเกตไม่ได้อีกแล้วเพราะภาพรวมแล้วผู้ชายมุสลิมในภูเก็ตมีการแต่งกายที่มีลักษณะเหมือนกันคือ
สวมหมวกสักไบเล็กๆบนศีรษะและผู้หญิงก็มีเพียงผ้าคลุมศีรษะสีอันสวยงามเท่านั้น (ทีมงานที่ปรึกษา
พัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 11: แสดงชาวอิสลามย่านเมืองเก่าภูเก็ต
ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2558

นอกจากศาสนาสำคัญที่กล่าวมาแล้วยังมีลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าซึ่งชาวจีนในจังหวัดภูเก็ตยังนิยมนับถือกันมาจนถึงปัจจุบันควบคู่กับการนับถือเทพเจ้าหรือเซียนต่างๆและนิยมไปบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามศาลเจ้าต่างๆเพื่อทำบุญ สะเดาะเคราะห์ และขอโชคลาภต่างๆในโอกาสต่างๆ(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ความเชื่อ

ด้วยสังคมดั้งเดิมของชาวภูเก็ตเป็นสิ่งผสมชนบท ความเชื่อเรื่องภูตผีเทวดา พระภูมิเจ้าที่จึงเป็นความเชื่อที่เริ่มต้นในสังคมภูเก็ตและเป็นความเชื่อที่ฝังลึกยาวนานจนถึงปัจจุบัน เช่นการตั้งศาลพระภูมิ คนภูเก็ตเชื้อสายไทยมีความเชื่อว่าศาลพระภูมิเป็นที่สิงสถิตย์ของวิญญาณของเจ้าที่หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า เจ้าที่เจ้าทาง และถือว่าท่านเป็นผู้ดูแลรักษาบ้าน รักษาที่ทาง ที่อยู่อาศัย เพื่อให้เกิดความสวัสดิ์มงคลให้กับผู้อยู่อาศัย ฉะนั้นพิธีตั้งพระภูมิเจ้าที่จึงเป็นที่นิยม สำหรับคนภูเก็ตเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน นิยมบูชาเทวดา ที่เรียกว่า ถี้ก้ง อัญเชิญไว้ที่หิ้งเล็กๆ ที่ติดไว้หน้าบ้านด้านซ้ายมือของตัวบ้านเพื่อบูชาเทวดาให้ท่านช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ และบางบ้านจะมีพระภูมิเจ้าที่ตามแบบประเพณีจีนวางบนพื้นในบ้านมีรูปลักษณะคล้ายที่วาง ถี้ก้ง แต่วางบนพื้นและมีการวางผลไม้ กราบ

ไหว้บูชาทุกวันเช่นเดียวกันกับการบูชาถ้ำกันเพื่อรักษาผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ปัจจุบันกิจกรรมนี้ยังคงมีอยู่

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่อง ตายาย การบูชาตายายทุกปี ถ้าไม่ทำอาจถูกตายายอย่าง (ลงโทษ) ให้เกิดอาเพศต่างๆ ซึ่งยังเชื่อถือจนถึงปัจจุบัน พิธีที่กระทำเกี่ยวกับตายายและถือปฏิบัติในวันที่ 12 มีนาคม ของทุกปีคือพิธีบูชาตายายผีดกลางที่วัดม่วงโกมารภัทร์ อำเภอกลางจังหวัดภูเก็ต มีผู้ศรัทธา ความเชื่อ มาร่วมในพิธีมาก สำหรับเรื่องตายายเฉพาะในแต่ละบ้านนั้นจะมีความเชื่อเฉพาะแต่ละบ้านไป

ความเชื่อเกี่ยวกับยาสมุนไพร และยาต้มประจำหมู่บ้านถือเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญ ชาวภูเก็ตแต่เดิมจะนิยมรักษาโรคด้วยการต้มยาหม้อกับหม้อไทย แต่ปัจจุบัน การต้มยาไทยไม่เป็นที่นิยมเพราะยุ่งยากในการต้มยา ใช้วิธีการกินยาลูกกลอนแทน แต่การรักษาด้วยสมุนไพรอื่น ๆ ก็ยังคงมีอยู่ เช่นการใช้เสลดพังพอนพอรอยแผลที่ถูกตะขาบกัด เป็นลมพิษ สำหรับคนที่มีเชื้อสายจีนนิยมไปเยี่ยมซีขอยาจากปู่จ้อ บางคนใช้วิธีการเข้าทรงเพื่อถามเกี่ยวกับยาที่จะรักษา

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อของชาวไทยใหม่หรือชาวเลซึ่งถือว่าเป็นชนดั้งเดิมของชาวภูเก็ตที่อพยพมาจากประเทศมาเลเซียเข้ามาตั้งรกรากจนกลายเป็นชาวภูเก็ตไปแล้วมีค่านิยมแลความเชื่อที่น่าสนใจ เช่น การลอยเรือของชาวเลเกาะสิเหร่ ประเพณีนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าต้องมีชีวิตที่ผูกพันกับทะเลคลื่นลมร้ายแรงที่ต้องเสี่ยงภัย ชาวเลมีความเชื่อเรื่อง “ซินทะเล” เชื่อกันว่าเป็นผีฟ้าชนิดหนึ่งที่อยู่ในทะเลมีลักษณะเป็นดวงไฟสีต่างๆ มีพิธีลอยเรือเพื่อขอให้อำนาจภูตผีคุ้มครอง ซึ่งหากทำให้วิญญาณเหล่านั้นพอใจก็จะดับนดาลทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นขอไว้ พิธีนี้จึงทำเพื่อให้เจ้าเกาะช่วยคุ้มครองและเพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคลออกจากเกาะ โดยการใช้ไม้ระกำมาต่อเรือสลักตุ๊กตาเท่ากับจำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นผีพาย เพื่อการสะเดาเคราะห์ และมีโต๊ะหม้อเป็นผู้อำนาจพิธีการลอยเรือพร้อมทำไม้กายฮวดัก ซึ่งมีลักษณะเหมือนไม้กางเขนแต่ที่ปลายไม้ทั้งสองด้านจะมีใบกระพ้อผูกไว้ทั้งสองด้านเพื่อโบกสะบัดพัดสิ่งชั่วร้ายออกจากเกาะ

สำหรับการเกิดนั้นชาวเลจะมีสอบรอด (ราดหมายถึงการให้เงินตอบแทน) เพื่อตั้งราดให้หม้อตำแย เพื่อให้การคลอดปลอดภัย ประกอบด้วย ข้าวสาร 1 กระป๋องนม ด้ายดิบ 1 ขด เทียน 1 เล่มหมาก 5 คำ พลุ 5 ใบเงินแล้วแต่จะให้ด้านการตายเมื่อมีผู้ตายเกิดขึ้นในบ้านจะรีบฝังไม้เก็บไว้นานเมื่อฝังศพผู้ตายแล้วจะปลุกมะพร้าว 1 ต้น ถ้ามะพร้าวออกงามดีแสดงว่าทำให้ลูกหลานมีความสุข ความเจริญ(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ประเพณีที่สำคัญของชาวภูเก็ตที่ยังมีการสืบสานอยู่ถึงปัจจุบัน

1) ประเพณีกินผัก หรือที่เรียกว่า “เจี๊ยะฉ่าย” ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ถึงวันขึ้น 9 ค่ำเดือน 9 ของจีน ซึ่งตรงกับเดือน 10 ของไทยหรือประมาณเดือนกันยายน ประเพณีกินผักถือว่าเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวภูเก็ตซึ่งเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลจากจีน เริ่มจัดที่อำเภอกะทู้ซึ่งเกิดจากชาวจีนกรรมกรเหมืองแร่จัดทำขึ้นตามความเชื่อเดิมตั้งแต่เขาเคยอยู่ในประเทศจีน เป้าหมายเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและภัยอันตรายต่าง ๆ โดยได้ส่งตัวแทนไปนำขี้เถ้าและควนธูปจากมณฑลกังไส ในประเทศจีนนำมาบูชาที่ศาลเจ้ากะทู้เป็นแห่งแรก โดยเป็นการผสมผสานความเชื่อของจีนในลัทธิต่างๆ ได้แก่ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ และการนับถือเทพเจ้าบนดิน บนสวรรค์ และพระอิศวร(เง็กเซียนฮ่องเต้) ผู้ยิ่งใหญ่ในจักรวาล และความเชื่อในพระพุทธศาสนาแบบมหายาน (ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 12: ขบวนแห่ประเทศกาลกีนเจี้ยนประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อ 20 ตุลาคม พ.ศ.2558

2) **ประเพณีพ้อต่อ** พ้อต่อ หมายถึง การอนุเคราะห์ผู้อื่น ให้ล่วงพ้นทุกข์ หรือพ้นจากสิ่งกีดขวาง พิธีกรรมนี้เน้นถึงการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นงานประเพณีของชาวภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีน พิธีกรรมจะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 7 ของจีน หรือเดือน 9 ของไทย โดยมีพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษและวิญญานศักดิ์สิทธิ์ด้วยเครื่องบวงสรวง เป็นขนมชนิดหนึ่งทำ ด้วยแป้งเป็นรูปเต่าขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้างทาสีแดง ซึ่งคนจีนเชื่อว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืนดั่งนั้น การไหว้เต่าจึงเป็นการต่ออายุให้ตนเอง และถือเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่(ททท. สำนักงานภูเก็ต, 2559)

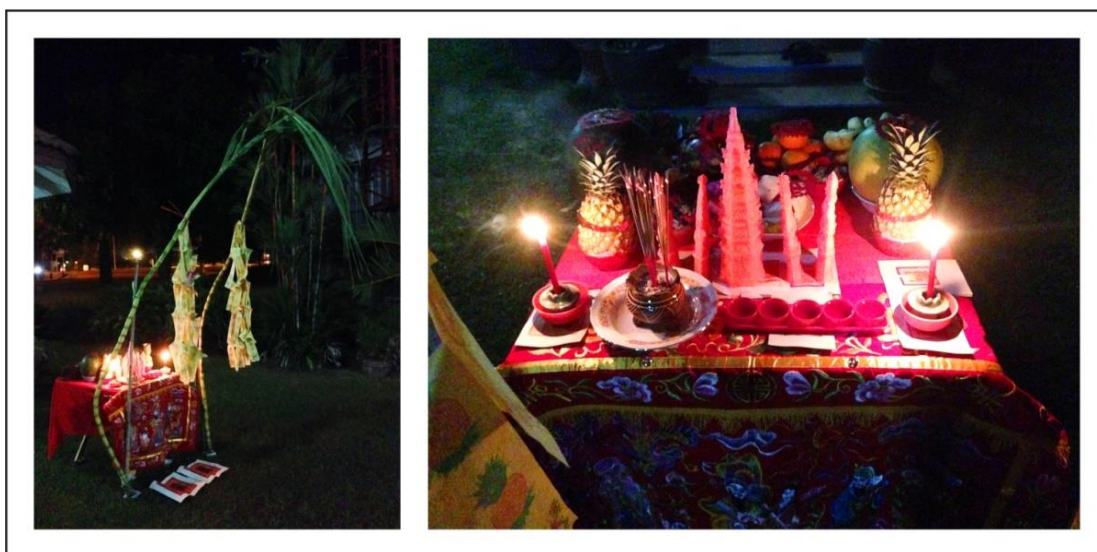

ภาพที่ 13: แสดงพิธีกรรมประเพณีพ้อต่อ

ที่มา: ประเพณีพ้อต่อภูเก็ต, เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2560, เข้าถึงได้จาก

<https://web.facebook.com/ศาลเจ้าเซ่งเต็กเป๋ว-พ้อต่อกั๊ง>

3) **ประเพณีไหว้เทวดา** เป็นประเพณีของชาวจีนฮกเกี้ยนจะจัดขึ้นถัดจากวันตรุษจีนไป 9 วัน เริ่มตั้งแต่หลังเที่ยงคืนของวันที่ 8 เป็นต้นไปจนถึงวันที่ 9 เพื่อเป็นการรำลึกถึงเทวดาที่ชื่อองค์เดียว เทียนชื่อของชาวฮกเกี้ยนที่มีความสามารถในด้านโหราศาสตร์และการทำงานชะตากรรมบ้านเมือง ตลอดจนบุคคลสำคัญถูกต้องมาตลอดซึ่งได้เสียชีวิตลงในวันถัดจากวันตรุษจีนไป 9 วัน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อตอบแทนพระคุณเทวดาหรือเทพเจ้าบนสวรรค์ที่ช่วยปกป้องคนไทยเชื้อสายจีน

ภาพที่ 14: แสดงโต๊ะหมู่ ประเพณีไหว้เทวดาจัดขึ้นตามบ้าน
ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559

4) **ประเพณีเทศกาลสารทเดือนสิบ** เป็นของคนพุทธเชื้อสายไทยของภูเก็ต จะไปทำบุญที่วัด เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ พ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว โดยนำข้าวปลาอาหาร ขนม เดือนสิบไปร่วมร่วมทำบุญ ได้แก่ ขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า เป็นต้น อีกทั้งในบางวัด เช่น วัดเทพกษัตรียังคงดำรงพิธีกรรมโบราณไว้ เช่นการทำกระทงเปรต การชิงเปรต การแห่จาดเดือนสิบ การแข่งขันการทำสอบช่อไปวัด แต่วัดอื่นๆก็จัดปกติเหมือนการทำบุญใส่บาตรทั่วไป (ทีมงานที่ปรึกษา พัฒนศักดิ์, 2552)

5) ประเพณีการทำบุญขวัญเด็ก (มัดโง้ง) ถ้าเป็นในเมืองภูเก็ตจะเป็นแบบจีนและนิยมจะทำเมื่อเด็กอายุได้ 1 ปี เริ่มต้นด้วยการนำเด็กอาบน้ำในตอนเช้าก่อนเข้าพิธีโกนผมเด็กให้เกลี้ยง นำเด็กไปไหว้พระในบ้านและพระที่ศาลเจ้า ส่วนมากนิยมศาลเจ้าบุตจ้อ และขอชื่อเป็นทางการเป็นชื่อภาษาจีนเงินและขอพรจากพระ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เด็กผู้ใหญ่ในครอบครัว จะเตรียมขนมมงคลสำหรับเด็ก ถ้าเป็นเด็กชายจะมีไข่ทาสีแดงและข้าวเหนียวผัดน้ำมันคลุกซีอิ้วโรยหอมเจียว เรียกว่า “อิวปิ่ง” เพื่อไหว้บรรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าเป็นผู้หญิงจะทำขนมเต่าแดงแทนไข่ทาสีแดง จากนั้นจะนำอาหารเหล่านี้แจกเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียง เป็นการบอกกล่าวว่าลูกบ้านนี้อายุ 1 เดือนแล้ว บ้านที่ได้รับอิวปิ่ง จะนำอั้งเปากระตาดแดง หมี่ซั่วและไข่ไก่ เป็นสิริมงคลแก่เด็ก สำหรับครอบครัวที่เป็นคนไทยไม่ประกอบพิธีกรรมนี้ ปัจจุบันพิธีกรรมแบบนี้ลดน้อยลงมากอาจจะเนื่องมาจากสภาวะทางสังคมเปลี่ยนไป ครอบครัวปัจจุบันไม่ใช่ครอบครัวขยายอีกต่อไป ส่วนชื่อเงินก็ไม่เป็นที่นิยมในปัจจุบันทุกครอบครัวเน้นการตั้งชื่อไทยมากกว่าชื่อจีนจะมีบ้างเป็นบางครอบครัวที่มีปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ด้วยกันกับหลานๆ ก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี เดิมและจัดทำพิธีนี้ให้แก่หลานๆ ถ้าหมดคนรุ่นนี้แล้วคิดว่าสิ่งเหล่านี้คงเป็นเพียงตำนานที่เล่าขานในสังคมภูเก็ตเท่านั้น (ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 15: แสดงความเชื่อของลูกหลานชาวจีนภูเก็ตเมื่อเด็กครบเดือนจะไปไหว้พระขอพรที่ศาลเจ้าที่มา: คุณเดชวิวัฒน์พล เอกเตียวสกุล เมื่อ 9 ธันวาคม พ.ศ.2559

6) **ประเพณีการแต่งงาน** การแต่งงานของชาวภูเก็ตในแต่ละอำเภอมีความแตกต่างกันตามลักษณะกลุ่มคนในสังคม ได้แก่กลุ่มคนไทย กลุ่มคนจีนและกลุ่มคนอิสลาม ปัจจุบันการแต่งงานของคนภูเก็ตไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน และกลุ่มคนอิสลาม ต่างมีวัฒนธรรมผสมผสานเข้ามามีอิทธิพลต่อพิธีการแต่งงาน เช่นการแต่งกายของเจ้าสาวนิยมชุดสีขาวใช้ผ้าลูกไม้หรือผ้าชีฟองบาง คลุมศีรษะด้วยผ้าลูกไม้บาง ถือช่อดอกไม้แบบยุโรปในทุกกลุ่มในภูเก็ตและบางครอบครัวอาจจะมีพิธีดั้งเดิมบ้างเช่น “พิธีนิกะ” ในศาสนาอิสลามแต่ก็เป็นพิธีที่จัดเฉพาะสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เมื่อเป็นพิธีที่มีแขกเหรื่อมากก็จะจัดแบบสากลนิยม ส่วนกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนนั้น ยังมีพิธีกรรมที่แตกต่างออกไปบ้างเช่นนำพิธีรับไหว้แบบไทยมารวมกับ “พิธีผ่างเต้” หรือพิธียกน้ำชาแบบจีน ความเชื่อเรื่องการเวียนสวดเวียนหมอนซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อว่าการที่นำคู่แต่งงานที่อยู่กันยืดยาวครอบครัวมีความสุขรักใคร่กลมเกลียวกันเสมอต้นเสมอปลายมาเป็นตัวอย่างหรือเป็นการเอาฤกษ์ดีในครองคู่ของเจ้าบ่าวเจ้าสาวยังมีการทำอยู่บ้างในปัจจุบัน(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 16: ภาพซ้ายแสดงพิธีผ่างเต้หรือพิธียกน้ำชาแบบจีน ภาพขวาแสดงการแต่งกายงานแต่งงานในอดีต

ที่มา: (สุตารา สุจฉายา, 2543)

7) **พิธีงานศพ** ในสังคมยุคปัจจุบัน จะได้เห็นพิธีการจัดงานศพแบบจีนเต็มรูปแบบนั้นน้อยมาก เพราะการจัดงานศพแบบจีนนั้นต้องใช้งบประมาณสูงมาก ฐานะทางการเงินของลูกหลานปัจจุบันไม่อำนวยในการจัดงานศพแบบดั้งเดิมแล้ว และอาจจะเป็นปัญหาต่อการจราจรเพราะการทำศพแบบจีนจะต้องใช้วิธีการหาม ต้องปิดถนนทั้งสายซึ่งอาจสร้างปัญหาการจราจรได้ นอกจากนี้สถานที่ฝังศพเริ่มจะหายากขึ้นและสิ่งที่เปลี่ยนมากคือเกือบทุกครอบครัวไม่นิยมไว้ศพที่บ้านเหมือนสมัยก่อนจะนำมาไว้วัดและเมื่อสวดศพเสร็จทั้งเจ้าภาพและผู้มาในงานต่างกลับบ้านวันรุ่งขึ้นจึงค่อยไปใหม่ไม่ต้องมีการเผาศพตลอดคืน ไม่มีมหรสพแสดง หรือมีการสวดมาลัย เช่น แต่ก่อนนอกจากนี้การไว้ศพก็มิได้เคร่งครัดเหมือนสมัยโบราณที่จะต้องไว้ทุกข์โดยการสวมเสื้อผ้าที่บ่งบอกการเปลี่ยนตามระยะเวลา เช่น สามเดือนแรกสวมเสื้อผ้าเนื้อดิบสามเดือนที่สอง เปลี่ยนเสื้อเป็นสีเขียวสุดท้ายจึงเปลี่ยนเสื้อเป็นสีแดงจึงจะเป็นการสิ้นสุดการไว้ทุกข์

พิธีกรรมอื่นๆที่เกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับงานศพจีนในภูเก็ตก็นี่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น การร้องไห้เสียงดังเพื่อรับโลงศพเข้าบ้าน การร้องไห้ของญาติหรือผู้รู้จักโดยการแสดงความเสียใจต่อการสูญเสีย ที่เรียกว่า “ฮ่าวหล่า” สิ่งเหล่านี้หมดไปจากสังคมภูเก็ตแต่การไว้ทุกข์โดยการสวมผ้าเนื้อดิบยังคงปฏิบัติอยู่ในหลายครอบครัวโดยเฉพาะกลุ่มคนเชื้อสายจีน(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 17: ภาพซ้ายพิธีศพของชาวจีนฮกเกี้ยนในอดีต โดยอาศัยแรงคนแบกหามแห่ไปตามท้องถนน ยังมีคนแบกหามมาก ยิ่งแสดงถึงความรักใคร่ที่มีต่อผู้ที่เสียชีวิต ภาพขวาพิธีศพของชาวจีนฮกเกี้ยนในอดีต

ที่มา: (สุตารา สุจฉายา, 2543)

ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อ 29 มกราคม พ.ศ.2559 ถ่ายจากรูปถ่ายบ้านเลขที่ 88 ถนนกระบี่

8) ประเพณีการรับรองแขก ซึ่งในอดีตของคนภูเก็ต นิยมการต้อนรับแขกนอกบ้าน ตามร้านค้า กาแฟ ร้านอาหารมากกว่าการต้อนรับในบ้าน ปัจจุบันการต้อนรับในลักษณะนี้ลดลงเพราะนิยมการต้อนรับแขกในบ้านมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่นๆที่ชาวภูเก็ตยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาซึ่งบางอย่างก็เป็นประเพณีไทยและประเพณีทางศาสนาโดยทั่วไปเช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทำบุญกลางบ้าน และประเพณีถือศีลอดของชาวมุสลิม เป็นต้น(ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์, 2552)

ภาพที่ 18: แสดงการรับรองแขกในอดีตของคนภูเก็ต
ที่มา: (สุตารา สุจนายา, 2543)

สภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทยตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 45 ลิปดา ถึง 8 องศา 15 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 98 องศา 15 ลิปดา ถึง 98 องศา 40 ลิปดาตะวันออก มีลักษณะเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของภาคใต้ในทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดียมีเกาะบริวาร 32 เกาะ ส่วนกว้างที่สุดของเกาะภูเก็ตเท่ากับ 21.3 กิโลเมตรส่วนยาวที่สุดของเกาะภูเก็ต เท่ากับ 48.7 กิโลเมตร เฉพาะเกาะภูเก็ตมีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร ส่วนเกาะบริวารมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร รวมพื้นที่ทั้งหมด 570.034 ตารางกิโลเมตรหรือ 356,271.25 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 402 รวมระยะทาง 867 กิโลเมตร หรือระยะทางทางอากาศคิดเป็น 688 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดช่องแคบปากพระจังหวัดพังงา เชื่อมโดยสะพานสารสิน
ทิศตะวันออก	ติดทะเลเขตจังหวัดพังงา
ทิศใต้	ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย
ทิศตะวันตก	ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นหมู่เกาะ วางตัวในแนวจากทิศเหนือไปทิศใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 เป็นภูเขา มียอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดเขาไม้เท้าสิบสอง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 529 เมตร และประมาณร้อยละ 30 เป็นพื้นที่ราบอยู่ตอนกลางและตะวันออกของเกาะ พื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกเป็นดินเลนและป่าชายเลน ส่วนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นภูเขาและหาดทรายที่สวยงาม

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะภูมิอากาศแบบเขตร้อนชื้น อยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศร้อนชื้นตลอด ฤดูกาลมีอยู่ 2 ฤดู ประกอบด้วย

- ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน ถึง เดือน พฤศจิกายน และ
- ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม ถึง เดือน มีนาคม ของทุกปี

การปกครอง

จังหวัดภูเก็ต แบ่งการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ออกเป็น 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ อำเภอถลาง มีตำบล 17 ตำบล และ 103 หมู่บ้าน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 9 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 9 แห่ง

ตารางที่ 1: แสดงข้อมูลเขตการปกครองของจังหวัดภูเก็ต

อำเภอ	พื้นที่(ตร.กม)	ระยะทางจากจังหวัด (กม)	ตั้งเมื่อ พ.ศ	จำนวน	
				ตำบล	หมู่บ้าน
เมืองภูเก็ต	224.000	1	2481	8	44
กะทู้	67.034	10	2457	3	13
ถลาง	252.000	19	2441	6	46
รวม	543.034	-	-	17	103

ที่มา: (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2552)

ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

ประชากรจังหวัดภูเก็ต ณ ธันวาคม 2552 มีจำนวน 335,913 คน เป็นชาย 159,526 คน หญิง 176,387 คน ความหนาแน่นของประชากร คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 169,718 ครัวเรือน ทั้งนี้ประชากรภูเก็ตประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติที่อพยพเข้ามาอยู่และที่อยู่ดั้งเดิม ได้แก่ คนไทยภาคใต้ คนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาจากประเทศจีนและเกาะปีนัง กลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายมอญแกลและอุลัถะโวย ชาวกู และกลุ่มมุสลิมที่อพยพมาจากมาลาญ เป็นต้น

ตารางที่ 2: แสดงข้อมูลจำนวนประชากรในจังหวัดภูเก็ต

จังหวัด	ครัวเรือน	ประชากร		รวม
		ชาย	หญิง	
จังหวัดภูเก็ต	169,718	159,526	176,387	335,913
อำเภอเมืองภูเก็ต	17,848	14,472	15,886	30,358
อำเภอกะทู้	3,962	2,818	3,128	5,946
อำเภอถลาง	35,539	34,002	35,015	69,017
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิชิต	23,961	19,483	21,501	40,984
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลราไวย์	10,376	6,906	7,797	14,703
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลรัชฎา	20,735	18,179	20,405	38,584
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเทพ กระษัตรี	3,057	3,252	3,402	6,654
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเชิงทะเล	2,192	2,352	2,607	4,959
ท้องถิ่นเทศบาลเมืองกะทู้	11,967	10,301	12,046	22,347
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลกระรน	6,076	3,639	3,898	7,537
ท้องถิ่นเทศบาลเมืองป่าตอง	12,397	9,047	9,399	18,446
ท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต	21,608	35,075	41,303	76,378

ที่มา: (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2552)

การคมนาคม

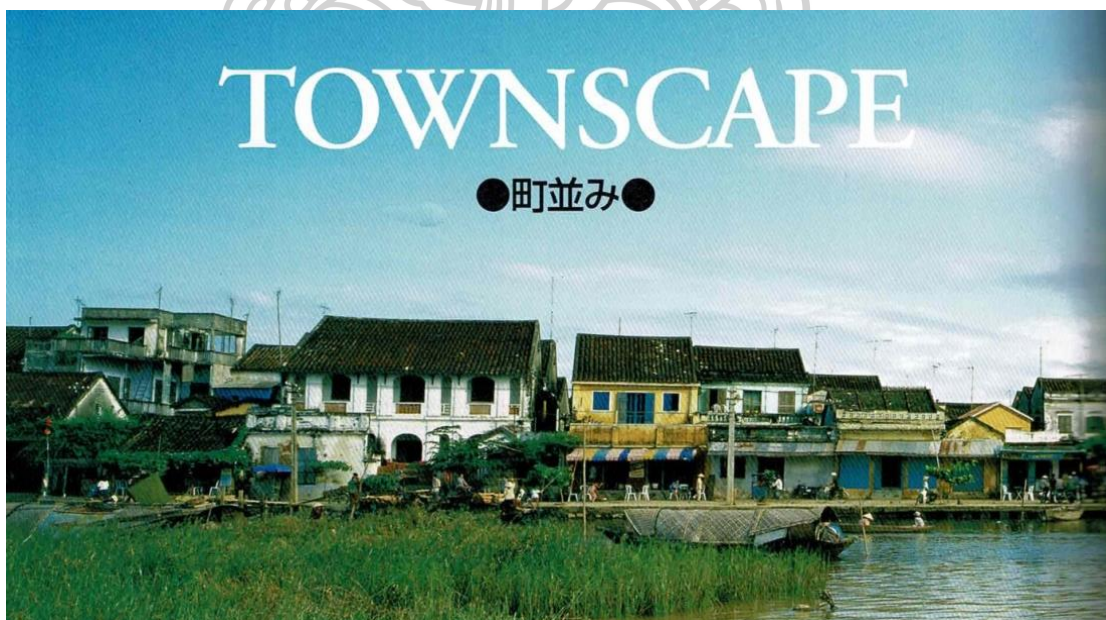
จังหวัดภูเก็ตมีเส้นทางคมนาคม 3 ทาง ได้แก่ ทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การคมนาคมทางบก มีทางหลวงหมายเลข 402 เป็นเส้นทางหลัก และมีทางหลวงจังหวัดรอบเกาะ รวมทั้งเส้นทางอื่น ๆ ที่แยกออกจากทางหลวงหมายเลข 402 ไปยังชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

สำหรับทางน้ำ จังหวัดภูเก็ต มีท่าเรือน้ำลึก 1 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต อยู่บริเวณอ่าวมะขาม ใช้เป็นท่าเรือเพื่อการขนส่งสินค้า และเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีท่าเทียบเรือท่องเที่ยวและเรือขนาดเล็กอีก 14 แห่ง

ส่วนทางอากาศสนามบินนานาชาติภูเก็ตซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยตรง ซึ่งสามารถรองรับเที่ยวบินได้ 10 เที่ยวบิน/ชั่วโมง รองรับผู้โดยสารได้มากกว่า 29 ล้านคน

หลักการ ทฤษฎีและนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์” (Historic Urban Landscape)

“ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ (The Historic Urban Landscape)” คือ พื้นที่ของเมืองที่รับรู้ว่าเป็นผลจากการสั่งสมขึ้นจากประวัติศาสตร์ของคุณค่าและคุณลักษณะทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ การขยายแนวคิดของ “ศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์” นำไปสู่การขยายแนวคิดให้ครอบคลุมถึงบริบทที่เกี่ยวข้องต่างๆ และสภาพภูมิศาสตร์ของที่ตั้งเมืองด้วย การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาทางด้านเมืองนั้น ประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศ ธรณีสัณฐาน อุทกวิทยา และลักษณะทางธรรมชาติที่โดดเด่นของพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งในยุคประวัติศาสตร์และยุคร่วมสมัย โครงสร้างพื้นฐานที่อยู่เหนือและใต้พื้นดิน พื้นที่โล่งและสวน รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดการเชิงพื้นที่ ตลอดจนการรับรู้และความสัมพันธ์เชิงทัศน์ตลอดจนองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งหมดของโครงสร้างเมือง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงสังคม และการปฏิบัติการทางวัฒนธรรมและคุณค่า กระบวนการทางเศรษฐกิจ และหมายรวมไปถึงมิติของมรดกทางวัฒนธรรม นามธรรมในฐานะของความสัมพันธ์กับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2559)

ภาพที่ 19: ดึกแถวริมแม่น้ำทูบอน (Thu Bon) เมืองฮอยอัน (Hoi An) ประเทศเวียดนาม
ที่มา: (Day Hoi An, 2543)

แนวทางภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์คุณภาพของสภาพแวดล้อมของมนุษย์ เพิ่มศักยภาพการปรับปรุงการใช้งานของพื้นที่ในเมืองให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งการยอมรับลักษณะที่เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเมือง และการส่งเสริมความหลากหลายทางด้านสังคมและการใช้งานของพื้นที่ รวมไปถึงเป้าหมายของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมือง การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานในความสัมพันธ์ที่สมดุลและยั่งยืน ระหว่างเมืองกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตกับ มรดกที่ตกทอดมาจากอดีต ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์มีแนวคิดที่ว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญของมนุษย์ การพัฒนาสภาพสังคมและระบบเศรษฐกิจและการหาเครื่องมือในการจัดการกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้มั่นใจว่าการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่กลมกลืน และบูรณาการเข้ากันได้กับมรดกวัฒนธรรมในที่ตั้งทางประวัติศาสตร์ และสอดคล้องกับบริบทของภูมิภาคด้วย แนวทางภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ได้เรียนรู้จากประเพณีและแนวความคิดของชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความเคารพคุณค่าชุมชนในระดับชาติและนานาชาติ(เกรียงไกร เกิดศิริ, 2559)

ภาพที่ 20: สถาปัตยกรรมตึกแถวริมถนน Veerasamy Road ที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพร้อมกับมาตรการอนุรักษ์ ภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ ย่าน Little India ประเทศสิงคโปร์
ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อ 16 มิถุนายน พ.ศ.2559

สถานภาพการศึกษาด้านภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์และกรอบการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้อง กับพื้นที่ ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีการศึกษาที่หลากหลาย สำหรับการศึกษาร่วมกันผู้ศึกษาได้มุ่งสืบค้นเฉพาะงานศึกษาเมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต ผ่านมิติของการอนุรักษ์ ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีเอกสาร หนังสือ รายงาน บทความวิชาการ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง กับพื้นที่ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตในหลายมิติทั้งที่เกี่ยวข้องในด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมของเมือง รวมถึงด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ดังนี้

- โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต(ฮันส์เดทเลฟ คัมมัเยอร์ & พรใจ ศิริรัตน์, 2527) เป็นโครงการที่วางนโยบายเสนอแนะแนวทางมาตรการในการอนุรักษ์อาคารเก่าและพัฒนา ทำการวิเคราะห์แผนงาน นโยบายและโครงการต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์เพื่อประเมินความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนในการร่วมมือกันปฏิบัติงาน โดยงานวิจัยนี้เริ่มเป็นโครงการตัวอย่างที่เริ่มเป็นโครงการแรก “โครงการอนุรักษ์บริเวณถนนกลาง” ทำการวิจัยในด้านวิเคราะห์การใช้ที่ดินการพัฒนาที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ สังคมและประโยชน์ใช้สอยของอาคาร พร้อมทั้งเสนอมาตรการและวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม

- การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงถนนบางสายให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คือถนนกลาง(คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล, ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร, & และคณะ, 2540) รายงานฉบับสมบูรณ์ “การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงถนนบางสายให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คือถนนกลาง” เป็นรายงานการวิจัยเชิงประยุกต์ฉบับสมบูรณ์ ที่มีการค้นคว้าประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ การแยกแยะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนา การสำรวจลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการอนุรักษ์อาคาร การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและจัดนิทรรศการ นอกจากนั้น ได้เสนอแนะรูปแบบอาคารที่น่าจะปรับปรุงขึ้นมาได้ในกรณีที่เป็นอาคารที่เข้าข่ายและไม่เข้าข่ายที่ต้องสงวนรักษาไว้ อย่างถูกหลักวิชาการ โดยรายงานฉบับนี้ทำการเสนอแนะไว้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบมาตรฐานตามประเพณีและรูปแบบประยุกต์

- สถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว : สัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ '46 , 13-14 มีนาคม 2546 ณ ห้องรัตนโกสินทร์ แกรนด์บอลรูม โรงแรมถาวรแกรนด์พลาซ่า(การสัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ, 2546) บทความในการสัมมนาวิชาการนี้กล่าวถึง ความสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวในย่านหรือชุมชนที่มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สามารถสร้างโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การเสนอแนะนโยบายแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การเลือกใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม รวมทั้งคติความเชื่อของคนในท้องถิ่น บริบททางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมจึงส่งผลให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ รวมทั้งโอกาสในการอนุรักษ์รูปลักษณ์ของอาคารพื้นถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไป

- อิทธิพลที่ส่งผลต่อสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าภูเก็ต(ปริยชนัน สายสาครเศศ, 2547) กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมกับคำนิยามของสถาปัตยกรรม โดยมีกรณีศึกษาย่านเมืองเก่าภูเก็ต ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมจีนผสมตะวันตกที่สร้างสมัยรัชกาลที่ 5 และผู้ให้คำนิยามตึกแถวที่สร้างในย่านเมืองเก่าภูเก็ตว่าเป็น สถาปัตยกรรมจีนผสมโปรตุเกส หรือ Sino-Portuguese Architecture และการพยายามในการสร้างประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของตึกแถวในย่านเมืองเก่าภูเก็ตให้สอดคล้องกับคำนิยามตึกแถวสถาปัตยกรรมรูปแบบจีนผสมโปรตุเกส ผลที่ได้จากการศึกษาโดยอาศัยความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ในด้านต่างๆ สามารถชี้ชัดถึงที่มา ทางประวัติศาสตร์ของตึกแถวในย่านเมืองเก่าภูเก็ตที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ว่าได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมอังกฤษที่สร้างในปีนั้น อีกทั้งคำนิยามสถาปัตยกรรมรูปแบบจีนผสมโปรตุเกสที่ใช้นิยามสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าภูเก็ตในปัจจุบันไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ เพราะคำนิยามไม่ตรงกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม หากยังใช้คำนิยามนี้ต่อไปก็จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดต่อประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าภูเก็ต

- อาคารชิโน-ปอร์ตูกีสที่ภูเก็ต(วุฒิ วัฒนสิน, 2547) บทความเรื่อง “อาคารชิโน-ปอร์ตูกีสที่ภูเก็ต” กล่าวถึงที่มาของอาคาร ชิโน-ปอร์ตูกีส อาคารที่ผสมผสานวัฒนธรรมจีนและตะวันตกเข้าด้วยกัน เชื่อว่าถูกสร้างขึ้นครั้งแรกในเมืองมะละกาซึ่งเป็นชุมชนจีนแห่งแรกและเก่าแก่ ที่สุดในคาบสมุทรมลายู คำว่า sino มาจากคำว่า “China” ซึ่งหมายถึงประเทศจีน และเมื่อชาว โปรตุเกส ได้เข้ามาใน

เอเชีย และปลูกสร้างบ้านเรือน อยู่ร่วมกับชาวจีนมะละกา ลักษณะอาคารนั้นจึงเรียกรวมว่าแบบ “ซิโน-ปอร์ตุเกส” (Sino-Portuguese) โดยจำแนกประเภทของอาคารซิโน-ปอร์ตุเกส ในจังหวัดภูเก็ตตามประโยชน์ใช้สอย อาจแบ่งให้เห็นได้ชัดเจนเป็น 2 ประเภท คือ 1) บ้านตึกแถว เป็นห้องแถวเรียงต่อกันเป็นห้องๆ ส่วนใหญ่เป็นทั้งที่พักอาศัยและทำธุรกิจ โดยชั้นบนเป็นที่พักอาศัย ส่วนชั้นล่างเป็นที่ประกอบการค้าธุรกิจ 2) บ้านเดี่ยวแบบคฤหาสน์ เป็นอาคารที่บ่งบอกถึงฐานะของผู้อยู่อาศัย เช่น เป็นเจ้าเมือง เศรษฐี หรือคหบดีของจีน มีลักษณะเป็นหลังเดี่ยวขนาดใหญ่มีบริเวณและกำแพงล้อมรอบ เอกลักษณ์ของอาคารซิโน-ปอร์ตุเกส คือ การตกแต่งลวดลายหน้าอาคาร ซึ่งมีวิธีการสร้างสรรค์ลวดลาย ด้วยวิธีการทางจิตรกรรม และวิธีการทางประติมากรรม บริเวณที่มืองค์ประกอบของอาคารที่มีการตกแต่งลวดลายหน้าอาคารซิโน-ปอร์ตุเกส

- ซิโน-ปอร์ตุเกส เอกลักษณ์แห่งเคหสถานร่วมสมัยของภูเก็ต(จักรพงษ์ บุญยัษฐีเยียร, 2547) บทความกล่าวถึง ความเป็นมาของ ซิโน-ปอร์ตุเกส (Sino – Portuguese) สถาปัตยกรรมร่วมสมัยที่ทรงคุณค่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ถ่ายทอดเรื่องราวบริบทสังคมของเมืองภูเก็ตในอดีต ที่ถือกำเนิดขึ้นในแหลมมลายูในยุคสมัยจักรวรรดินิยมของตะวันตกเมื่อราวพุทธศักราช 2054 โดยชาวโปรตุเกส ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองได้ปรากฏมีชาวจีนเดินทางเข้ามาพำนักอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแถบนี้แล้วในก่อนหน้านี้เพื่อทำการค้าขายกับชาวมาเลย์ซึ่งเป็นชาวพื้นเมือง ด้วยความใกล้ชิดผูกพันกันจึงทำให้ชาวจีนและชาวมาเลย์แต่งงานเป็นครอบครัวเดียวกัน เกิดเป็นสายสัมพันธ์ใหม่ซึ่งขนานนามว่า ชาวบ้าบ้า หมายถึงลูกชาย และชาวย่าหย่า หมายถึงลูกสาว ในช่วงเวลาที่โปรตุเกสอาศัยอยู่ได้ดำเนินการสร้างเคหสถานที่พักอาศัยไว้ด้วยการออกแบบสถาปัตยกรรมแนวตะวันตก และในขณะเดียวกันได้ให้ช่างชาวจีนนำแบบแปลนของเคหสถานที่ได้ไปดำเนินการก่อสร้าง แต่ด้วยความรู้และประสบการณ์ ประกอบกับความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากบทบาททางสังคมจีนของช่างชาวจีน ส่งผลทำให้ผลงานการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนเพี้ยนไปจากในแบบแปลนที่โปรตุเกสได้วางไว้ เกิดการผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมโปรตุเกสและจีนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นท่ามกลางสังคมของกลุ่มชน 3 เชื้อชาติ อันได้แก่ โปรตุเกส จีน และมาเลย์ ครั้นถึงยุคสมัยของพระยารัษฎา นุประดิษฐ์ มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านเป็นผู้ที่พัฒนาเมืองภูเก็ตให้เจริญในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการวางผัง

เมืองภูเก็ตใหม่ ที่ได้นำรูปแบบมาจากเมืองป็นัง มีลักษณะแบบบล็อก โดยเริ่มจากใจกลางเมืองคือ ถนนกลางไปจนถึงถนนกระบี่

- การพัฒนาฟื้นฟูเมืองในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาเมืองภูเก็ต (ยงธนินทร์ พิมลเสถียร, 2548) บทความนี้กล่าวถึง การพยายามการรักษาอาคารในย่านการค้าดั้งเดิมของเมืองภูเก็ตผ่าน “โครงการพัฒนาและอนุรักษ์ย่านการค้าเมืองภูเก็ต” โดยเทศบาลเมืองภูเก็ตและสำนักนโยบายและสิ่งแวดล้อมได้ร่วมมือทางวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งได้คัดเลือกถนนกลางเป็นโครงการนำร่อง ได้เริ่มดำเนินโครงการโดยการสำรวจสภาพคร่าวๆ เรือนสำรวจความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์เพื่อให้ความเข้าใจในระบบวิถีชีวิตความต้องการและข้อจำกัดของชุมชน ที่สำคัญคือการนำชุมชนเจ้าของอาคารเก่าเข้ามามีส่วนร่วมกันในพื้นที่อนุรักษ์อาคารตามที่กระทรวงฯ กำหนด และได้จัดกิจกรรมเพื่อจะฟื้นฟูกิจกรรมประเพณีดั้งเดิมขึ้นมา

- ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในจังหวัดภูเก็ต (ปัญญา เทพสิงห์ & วุฒิ วัฒนสิน, 2549) เป็นบทความที่กล่าวถึงสัญลักษณ์หรือความหมายแฝงอยู่ในลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกส มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการบันทึกภาพ การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสารและการเขียนภาพลายเส้น เพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปผล ผลจากการวิจัยพบว่า ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุเกสในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่ทำขึ้นในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีลักษณะผสมผสานศิลปะตะวันตกกับศิลปะจีน ลวดลายตกแต่งส่วนใหญ่เป็นลายประเภทพันธุ์พฤกษากิ่งประดิษฐ์ โดยมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมงคลจีน 3 ด้านคือ ความโชคดี ความมั่งคั่งและความยั่งยืน วิธีการผลิตลวดลายใช้วิธีปั้นปูนและแกะสลักไม้ การปั้นปูนใช้สูตรผสมปูนขาว ททรายและน้ำตาลแดง ส่วนการแกะสลักใช้ไม้เนื้ออ่อนเป็นพื้นลาย ไม้เนื้อแข็งเป็นโครง

- การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเทศบาลนครภูเก็ต (พุ่มพรรณณี ศีตะจิตต, 2550) บทความเรื่อง “การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเทศบาลนครภูเก็ต” เป็นบทความที่กล่าวถึงเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอันมี

คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์จังหวัดภูเก็ต ที่ยังขาดการจัดการที่เป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านข้อมูลที่ยังไม่มีการรวบรวมให้เป็นระบบฐานข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้ในการบริหารและจัดการอนุรักษ์ จึงมีการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์มาจัดทำฐานข้อมูลทางด้านอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยฐานข้อมูลดังกล่าว จะมีส่วนประกอบหลักอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนชั้นข้อมูลด้านอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และส่วนชั้นข้อมูลด้านสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์การบริหารจัดการพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบ

- เรียนรู้สถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต(ยงธนีสร์ พิมลเสถียร, 2552) บทความเรื่อง “เรียนรู้สถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต” ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ “วารสารบ้านและเมืองเพื่อการพัฒนาบ้านและเมืองการเคหะแห่งชาติ” เป็นบทความที่กล่าวถึง ความเป็นมาของตึกแถว การลงพื้นที่สำรวจ โดยการดำเนินการได้มีความร่วมมือทางวิชาการกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบอาคารเก่าที่เป็นตึกแถวอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 369 คูหา และพิจารณารูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าย่านเมืองเก่าภูเก็ต แบบกว้างๆเป็น 3 ยุค ตามอิทธิพลของรูปแบบสถาปัตยกรรม ยุคแรก ประมาณช่วง พ.ศ. 2411-2443 เป็นช่วงของการเริ่มพัฒนาเมือง ยุคที่ 2 พ.ศ. 2444-2475 เป็นช่วงของการผสมผสานรูปแบบสถาปัตยกรรมเอเชียกับยุโรป และยุคที่ 3 พ.ศ. 2476-2499 เป็นช่วงของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น

- โครงการศึกษาการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรม ชีโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต(เทศบาลนครภูเก็ต, 2553) รายงานหลัก “โครงการศึกษาการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมชีโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต” เป็นโครงการที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมโดยใช้อาคารสถานที่และวิถีชีวิตในอดีตของบรรพชนในการสร้างสรรค์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่มีเป้าหมายระยะยาวคือการดำเนินเนินการสร้างแนวทางสืบสานการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ที่มีมาตรฐาน คุณภาพและยั่งยืน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นเมืองมรดกโลก แบ่งได้เป็น 3 โครงการหลักคือ 1. การปรับปรุงเส้นทางประวัติศาสตร์เมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตจะเน้นการสร้างบรรยากาศในการชมเมืองโดยสร้างจุดดึงดูด 2. โครงการสนับสนุนเส้นทางการศึกษาประวัติศาสตร์เขตเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต

เป็นการโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุง พื้นฟู และอนุรักษ์อาคาร 3. ข้อเสนอแนวทางการปรับปรุง ซ่อมแซมตึกแถวในเขตเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต กรณีศึกษาถนนกลาง

- ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตสมัยใหม่ พ.ศ. 2500-2550(ญาณันท์ สุกุลบุญพาณิชย์, 2554) งานวิจัยได้อธิบายถึงประวัติศาสตร์พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของจังหวัดภูเก็ต สภาพของ ความเป็นเมืองสมัยใหม่ในบริบทเศรษฐกิจ สังคมภายใต้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ และสภาพ ทางกายภาพ ทั้งภาพกว้างและภาพเชิงลึก โดยแบ่งช่วงเวลาศึกษาเป็น 3 ช่วง ช่วงแรก (ก่อนพ.ศ. 2500) และช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2530) ซึ่งริเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็น แบบแผนเชิงนโยบายจนกระทั่งถึงช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2530 - 2550) ซึ่งเกิดเหตุการณ์จลาจลเผาโรงงาน แทนทาลัม เพื่อคัดค้านผู้ประกอบการธุรกิจเหมืองแร่ในปี พ.ศ. 2529 อันถือเป็นจุดเปลี่ยนจากยุค ดิบุกสู่ยุคทองที่เกี่ยวพันว่าช่วงแรก เมืองภูเก็ตมีพัฒนาการ และเติบโตภายใต้การผลิตและส่งออกดีบุก ไปยังตลาดต่างประเทศเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด

- การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีและผลกระทบต่อเชิงสังคมและวัฒนธรรม ในเมืองเก่าภูเก็ต(ภาณุวัฒน์ ภักดิ์อักษร, 2555) บทความเรื่อง “การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถาน บันเทิงยามราตรีและผลกระทบต่อเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต” โดยมีวัตถุประสงค์ แบ่ง ออกเป็น 3 ข้อ 1.) เพื่อศึกษาโครงสร้างและลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้พักอาศัยในเขตชุมชน เมืองเก่าภูเก็ต 2.) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในเขตเมืองเก่าภูเก็ตต่อผลกระทบต่อเชิง สังคมและวัฒนธรรมจากการเปิดสถานบันเทิงยามราตรี 3.) เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจาก การเปิดสถานบันเทิงยามราตรีของประชาชนในเขตเมืองเก่าภูเก็ต มีวิธีการศึกษาแบบการวิจัยเชิง พรรณนาและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 560 คน ซึ่งผลจากการวิจัยในภาพรวมพบว่าผลกระทบต่อเชิงสังคมและวัฒนธรรมจากการเปิดธุรกิจสถาน บันเทิงยามราตรีในเขตเมืองเก่ายังอยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษามีประโยชน์โดยตรงในการ วางแผนการจัดการการท่องเที่ยวแบบเมืองอย่างสร้างสรรค์

- การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส เพื่อ สร้างสรรค์การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจังหวัดภูเก็ต(สมสกุล จีระศิลป์, 2555) การวิจัยเรื่อง

“การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสเพื่อสร้างสรรค์การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจังหวัดภูเก็ต” วัตถุประสงค์ของงานวิจัย (1) เพื่อศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (2) เพื่อสร้างสรรค์งานออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมาใช้และต่อยอด การศึกษาแบ่งออกเป็น ส่วนข้อมูลพื้นฐานเอกสารต่างๆ ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากนักท่องเที่ยวจำนวน 472 ราย เมื่อนำข้อมูลต่างๆที่ได้มาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบรูปแบบของสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสในภูเก็ตสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ และลวดลายที่ปรากฏบนสถาปัตยกรรมแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆได้ 4 กลุ่มใหญ่ๆ และได้นำลักษณะดังกล่าวมาใช้พัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกจำนวน 8 ชุด ที่สามารถนำไปสร้างคุณภาพเพิ่มได้เป็นอย่างดี

- แนวคิดในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอั้งหม่อหลาวในภูเก็ต (สุภาวดี จริงจิตร, 2555) งานวิจัย "แนวคิดในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอั้งหม่อหลาวในภูเก็ต" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ประวัติศาสตร์ รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอั้งหม่อหลาวในพื้นที่เขตเทศบาลนครภูเก็ต ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2444-2475 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากป็นัง โดยมีลักษณะรูปแบบเป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น มีผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขหน้าเป็นหลังคาจั่วยื่นออกมาจากกลางอาคาร เว้นพื้นที่ภายใต้เป็นที่พักรถหรือเดินเข้าประตู เพื่อป้องกันแดดฝน ลวดลายปูนปั้นประดับตกแต่งอาคาร และการจัดวางผังภายในอาคารตามความเชื่อของชาวจีน ซึ่งเป็นการนำสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามาประยุกต์กับสภาพภูมิอากาศในภูเก็ต โดยงานวิจัยนี้ทำการเลือกอั้งหม่อหลาวจำนวน 4 หลัง ได้แก่ บ้านชินประชา บ้านพระอร่ามสาครเขตร บ้านพระพิไสยสรรพกิจ และบ้านหลวงอานาจนารักษ์ จากอั้งหม่อหลาวที่ปรากฏในพื้นที่จำนวน 15 หลัง เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ ประกอบกับการสำรวจโดยผู้วิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจ้าของและผู้ที่เกี่ยวข้อง การสำรวจข้อมูลทางกายภาพ เพื่อตรวจสอบสภาพความเสียหายของอาคาร นำมาประเมินคุณค่าและความแท้ของสถาปัตยกรรม นำมาวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถาปัตยกรรมอั้งหม่อหลาว เพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์ที่เหมาะสม

- การทดสอบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีส บนถนนกลางจังหวัดภูเก็ต(อาภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์, 2556) งานวิจัย “การทดสอบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีส บนถนนกลางจังหวัดภูเก็ต” กล่าวถึงการศึกษารูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสประเภทตึกแถวที่ตั้งอยู่บนถนนกลางจังหวัดภูเก็ต ตึกแถวชิโน-โปรตุกีสมีเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์แบ่งตามช่วงเวลาได้เป็น 3 ยุค คือ ช่วงยุคที่ 1 พ.ศ.2441-2443 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน ช่วงยุคที่ 2 พ.ศ. 2444-2475 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก และช่วงยุคที่ 3 พ.ศ.2476-2499 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอาร์ตเดโค โดยการศึกษาใช้วิธีการประเมินการรับรู้ของคนในท้องที่โดยแบ่งการรับรู้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับพื้นผิว (Texture) ระดับองค์ประกอบ (Ornament) และระดับรูปทรง (Form) การทดสอบใช้การลดองค์ประกอบลงทีละขั้นๆ ซึ่งปรับการทดสอบจากแนวคิดของ Trace Measurement

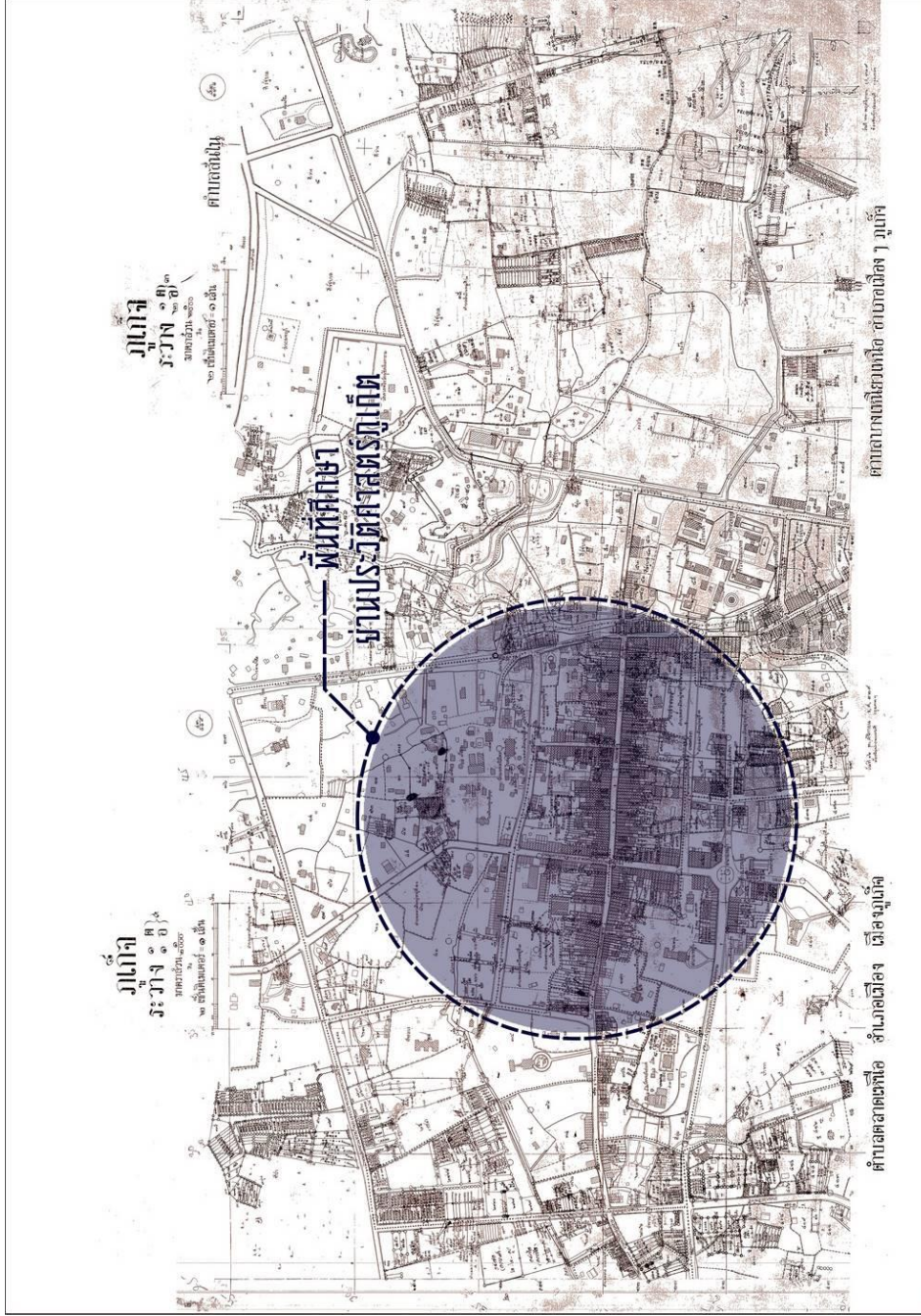
- ปฏิกริยาของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตต่อธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีในฐานะสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว(ภาณุวัฒน์ ภัคดีอักษร & จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง, 2557) บทความเรื่อง “ปฏิกริยาของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตต่อธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีในฐานะสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงสำรวจเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยในย่านเมืองเก่าภูเก็ตจำนวน 438 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจำแนกและสรุปลักษณะปฏิกริยาที่เกิดขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าภูเก็ตส่วนใหญ่มีปฏิกริยาในเชิงบวกต่อธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรี โดยมีเหตุผลสำคัญคือประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและในแง่ของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดรายได้ และประโยชน์ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมคือ การสร้างบรรยากาศคึกคัก สนุกสนานและมีสีสัน อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้าม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามอีกส่วนหนึ่งปฏิเสธการเข้ามาของธุรกิจ สถานบันเทิงยามราตรีโดยมีข้อโต้แย้งว่า ธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและขัดแย้งกับอัตลักษณ์ของเมืองเก่าภูเก็ต แต่ในเชิงวิชาการ พบว่าจากงานวิจัยนี้ยืนยันแนวคิดทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory: SET) ในเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

บทที่ 3

พื้นที่ที่ทำการศึกษา

การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวในพื้นที่ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถูกสร้างขึ้นเป็นจำนวนมากในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงต้นรัชกาลที่ 8 โดยส่วนใหญ่เป็นอาคารสองชั้น เสาอิงมีลวดลายหัวเสาตามแบบของโรมัน กำแพงหรือผนังอาคารก่ออิฐฉาบปูนหนาตั้งแต่ 60 เซนติเมตรขึ้นไป ทำหน้าที่รับน้ำหนักอาคารทั้งหมด หลังคามีความลาดชัน มุงกระเบื้องดินเผาแผ่น เล็กรูปตัววี (V) วางสลับคว่ำ-หงาย บานประตูหน้าต่างชั้นล่างส่วนใหญ่เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนมีการแกะสลักลวดลายพืชพันธุ์ธรรมชาติและลวดลายสัตว์ตามคติความเชื่อแบบจีน ประตูหน้าต่างและช่องลมประดุกปาก ตา และลั่นมั่งกร มีช่องแสงเหนือหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ ส่วนชั้นบนมีหน้าต่างยาวถึงพื้นแบบตะวันตก บานหน้าต่างไม้แบบบานเกร็ดปรับมุมได้ ลวดลายผนังตกแต่งเป็นปูนปั้นมักเป็นลายที่มาจากสถาปัตยกรรมยุโรปในยุคนีโอคลาสสิก รวมทั้งซุ้มโค้งประตูหน้าต่างมีการตกแต่งลวดลาย เป็นการผสมผสานศิลปะหลายรวมไว้ในอาคารเดียวกัน

สำหรับพื้นที่ศึกษา ในการศึกษาวิจัยนี้ คือ “ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต” ซึ่งประกอบด้วยถนนหลายสาย ซึ่งเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ด้วยการตัดถนนในการพัฒนาเมืองก็จะมีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เพื่อทำหน้าที่เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบธุรกิจการค้า ทั้งนี้ปรากฏมีถนนหลายสายในพื้นที่ที่มีการก่อสร้างตึกแถวที่ผู้วิจัยคัดสรรเป็นกรณีศึกษา โดยมีรายชื่อถนนดังต่อไปนี้ (1) ถนนตีบุก (2) ถนนถนนกระบี่ (3) ถนนถนนกลาง (4) ถนนพังงา (5) ถนนระนอง (6) ถนนรัชฎา (7) ถนนเยาวราช (8) ถนนเทพกระษัตรี (9) ถนนถนนภูเก็ต (10) ซอยสุนอุทิศ (11) ซอยรมณีย์

ภาพที่ 21: แผนที่แสดงย่านประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต ราวปี รศ. 129 | พ.ศ.2454 พื้นที่ทำการการศึกษา
ที่มา: เทศบาลนครภูเก็ต

จากการสำรวจเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา สามารถสรุปข้อมูลในเรื่อง

1. รูปแบบ (Style) ของตึกแถว
2. ความสูงของตึกแถว
3. วัสดุหลักในการก่อสร้างตึกแถว
4. รูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุผนัง
5. ความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม (ความแท้หรือดัดเดิม)

เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงลักษณะทางกายภาพที่สำรวจเก็บข้อมูลได้กับ

รูปแบบตึกแถวที่จัดแบ่งกลุ่มไว้

ที่มาของรูปแบบตึกแถว

จากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ได้ทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ทำให้พบว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต มีที่มาจากเกาะปีนังเป็นสถาปัตยกรรมต้นแบบ

เมืองจอร์จทาวน์เกาะปีนังได้รับ การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปีค.ศ.2008 | พ.ศ.2551 และจากหนังสือ Penang Shophouses : A Handbook of Features and Materials(Yeow Wooi Tan, 2558) จำแนกรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของตึกแถวโดยพิจารณาทั้งรูปแบบภายนอกอาคารและพื้นที่ภายในอาคารสะท้อนให้เห็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับช่วงสมัย โดยจำแนกได้เป็น 6 กลุ่มรูปแบบดังนี้

History	1790s...	1840s...	1890s...	1910s...	1930s...	1950s...
Heritage Shophouse Styles	"Early Penang" Style 1790s-1850s	"Southern Chinese" Eclectic Style 1840s-1910s	"Early Straits" Eclectic Style 1890s-1910s	"Late Straits" Eclectic Style 1910s-1930s	Art Deco Style 1930s-1960s	Early Modern Style 1950s-1970s
	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 1-2 storeys (low) Simple facade 	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 2-3 storeys From simple to decorative facade Chinese influence: carved timber door, air vents, gable end, air-well etc. European and Indian influence: full width timber louvered shuttered windows & U/V-shaped terracotta roof tiles 	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 2-3 storeys Chinese influence: carved timber door, air vents, gable end, air-well etc. European influence: full-length shuttered windows, geometric-patterned coloured clay floor tiles 	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 2-3 storeys Chinese influence: carved timber door, air vents, gable end, air-well etc. European influence: full-length shuttered windows, projecting roof, brackets, plaster relief, geometric-patterned floor tiles and dado panel tiles below windows 	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 2-3 storeys European influence: Art-Deco facade with geometric design highlighting vertical and horizontal lines Shanghai plaster wall finishing Flagpole and relief writing on the wall dado panel tiles below windows 	<p>Physical Appearance</p> <ul style="list-style-type: none"> 2-3 storeys Simplification of form and design based on availability of new building materials and structure driven by technological and engineering developments Sunshade fins, metal framed glass windows
	<p>Traditional Building Materials Timber, clay bricks, lime, granite, U/V-shaped terracotta roof tiles, terracotta floor tiles (These materials are applicable to all six shophouse styles)</p>		<p>Traditional Building Materials Introduction of tessellated encaustic clay floor tiles</p>	<p>Traditional Building Materials Introduction of glass fanlights above windows, encaustic cement floor tiles & majolica ceramic wall tiles</p>	<p>Traditional Building Materials Introduction of Marseille terracotta roof tiles, reinforced concrete, metal and glass</p>	

ภาพที่ 22: การจัดแบ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวในเกาะปีนัง

ที่มา: รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวในเกาะปีนัง จำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561, เข้าถึงได้จาก http://penangshophouse.com.my/?page_id=191

ตึกแถวในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาพบว่าตึกแถวทั้งหมดในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตที่มีทั้งสิ้น 788 หลัง และสามารถจำแนกรูปแบบตึกแถว ได้เป็น 7 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบห้องถื่น ระยะที่ 1 (2) ตึกแถวแบบห้องถื่น ระยะที่ 2 (3) ตึกแถวแบบสรรคค์ผสาน แบบที่ 1 (4) ตึกแถวแบบสรรคค์ผสาน แบบที่ 2 (5) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น และ (7) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1

สันนิษฐานว่าตึกแถวรูปแบบนี้สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2443 เป็นช่วงของการก่อสร้างเมืองรูปแบบอาคารเป็นไปตามวัฒนธรรมของผู้อาศัยชาวจีนเป็นหลักและเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย มีหน้ากว้างประมาณ 3.5-6 เมตร ตึกแถวสูง 1 - 2 ชั้น ความสูงประมาณ 7-10 เมตร โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ มีผนังไม้ในบางหลัง เป็นลักษณะที่เรียบง่าย เสาใหญ่ เสาไม้ทั้งแบบเรียบและแบบบัวปูนปั้นตกแต่ง หลังคาทรงจั่ว กระเบื้องหลังคาดินเผากระเบื้องลอนคู่ซีเมนต์ กระเบื้องหลังคาเดิมเป็นกระเบื้องดินเผา ประตูหน้าต่างบานเปิดไม้ มีหน้าต่างไม้สูงในบางหลังและมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

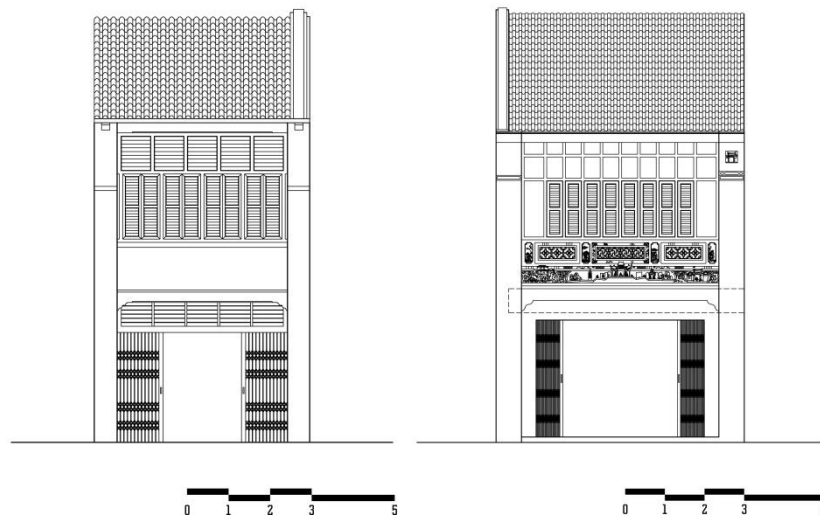
นอกจากนี้ มีตัวแบบอยู่ที่ถนนภูเก็ต ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ทำการศึกษา อย่างไรก็ตามรูปแบบดังกล่าวเป็นแบบที่เก่าแก่ที่สุดจากการสัมภาษณ์ (Associate Professor Dr. Johannes Widodo)

ภาพที่ 23: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของอาคารตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1

2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2

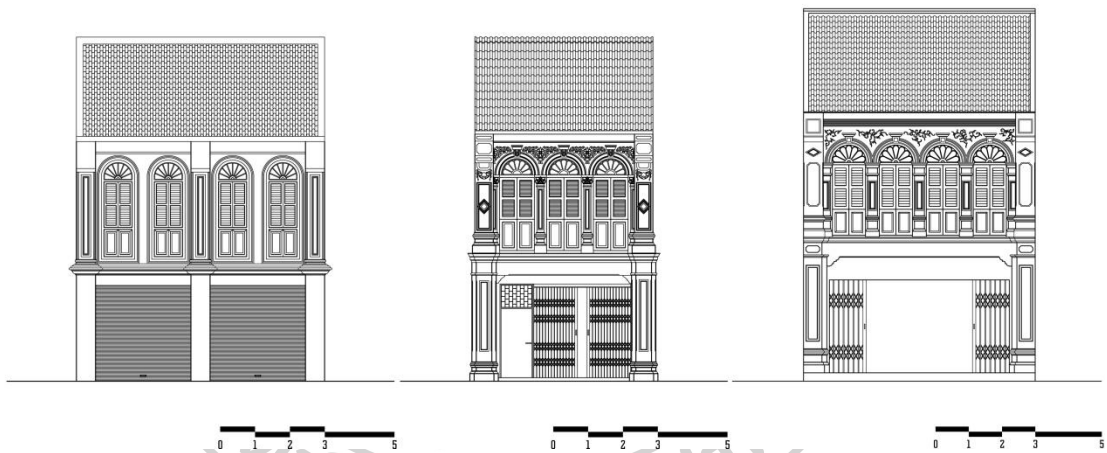
รูปแบบตึกแถว มีหน้ากว้างติดถนนประมาณ 5-6 เมตร เป็นตึกแถว 2 ชั้น ความสูงประมาณ 10 เมตร โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ เสาใหญ่ โครงสร้างหลังคาไม้ รูปแบบหลังคาทรงจั่ว กระเบื้องหลังคาดินเผากระเบื้องลอนซีเมนต์ หน้าต่างไม้บานเกร็ดผสมบานเปิดตลอดหน้ากว้างคูหา มีหน้าต่างสูงในบางหลัง เริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิคเป็นรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ และพันธุ์พฤกษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลต่างๆ และมีทางเดินด้านหน้าอาคาร ทั้งนี้ สันนิษฐานว่าตึกแถวแบบนี้สร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันกับตึกแถวแบบถิ่นแบบที่ 1 หรืออาจจะสร้างพร้อมกัน ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ในการก่อสร้างต่างก็เป็นได้ทั้งสิ้นซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างที่หาได้ยากยิ่งในปัจจุบัน และเสี่ยงต่อการสูญหายหากไม่มีกลไกในการส่งเสริมให้เกิดการพิทักษ์รักษาเช่นเดียวกับกับตึกแถวแบบท้องถิ่นแบบที่ 1

ภาพที่ 24: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2

3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมาน แบบที่ 1

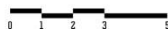
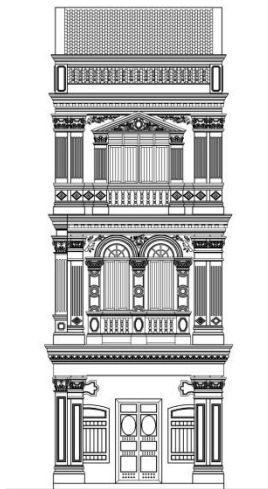
รูปแบบตึกแถวแบบนี้ได้รับอิทธิพลมาจากยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองปีนังและสิงคโปร์ พ.ศ. 2444-2474 มีหน้ากว้างติดถนนประมาณ 3-7 เมตร เป็นตึกแถว 2 ชั้น มีความสูงประมาณ 8-15 เมตร โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เสาใหญ่และมีลวดลายบัวปูนปั้น ตกแต่งเสา รูปแบบหลังคาทรงจั่ว กระจับปี่หลังคาตินเฝ้า, กระจับปี่ลอนคูซีเมนต์ หน้าต่างไม้สูงบาน กระจับปี่ผสมบานเปิด ช่องหน้าต่างมีตั้งแต่ 2-4 ช่อง มีเสาอิงแบ่งช่องหน้าต่างและแบบไม่มีเสาอิงแบ่งช่อง หน้าต่าง ช่องแสงหน้าต่างกระจับปี่ผสมบานเกร็ด ชั้น 2 มีการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้นเป็น รูปทรงเลขาคณิต รูปสัญลักษณ์จากสัตว์ รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา รูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติ และมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

ภาพที่ 25: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของตึกแถวแบบสรรค์ผสมาน แบบที่ 1

4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 2

ตึกแถวรูปแบบนี้เป็นการพัฒนาตึกแถวมาจากบริบทท้องถิ่นสู่การก่อสร้างตึกแถวที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งร่ำรวย ความคิดสร้างสรรค์ และความนิยมในช่วงเวลานั้น มีหน้ากว้างติดถนนประมาณ 5-6 เมตร เป็นตึกแถว 2-3 ชั้น ความสูงโดยประมาณ 10-16 เมตร โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เสาใหญ่ มีซุ้มโค้งระหว่างช่วงเสา รูปแบบหลังคาทรงจั่ว, หลังคาทรงปั้นหยา กระจับปี่หลังคาตินเผา, กระจับปี่ลอนคู่และกระจับปี่ซีเมนต์ มีการตกแต่งเสาด้วยบัว, ลวดลายปูนปั้นรูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติ, หัวเสาแบบโรมันและเสาอิงแบ่งช่วงหน้าต่าง หน้าต่างมีทั้ง หน้าต่างไม้สูงบานเปิด และหน้าต่างบานเปิดไม้ลูกกรง มีช่องแสงบนหน้าต่างแบบจีน มีการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้นเป็นสัญลักษณ์รูปสัตว์เทพนิยาย รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา รูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติ มีระเบียงหลังคาในบางหลังและมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

ภาพที่ 26: ภาพซ้ายแบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 2

ภาพขวาภาพถ่ายสมัยรัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสเสียมมณฑลภูเก็ต พ.ศ. 2471

ที่มา: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

5) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่

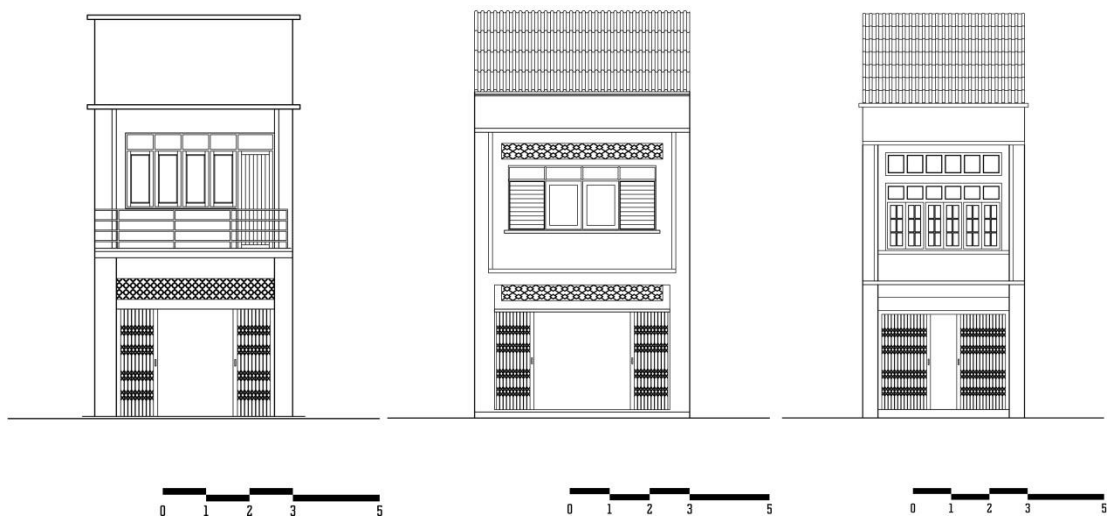
สันนิษฐานว่าตึกแถวรูปแบบนี้ถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันกับตึกแถวแบบสรรค์ผสมแบบที่ 2 และก่อนตึกแถวสมัยใหม่ไม่นานนัก มีหน้ากว้างติดถนนประมาณ 4-6 เมตร ตึกแถวสูง 2 ชั้น ความสูงประมาณ 10-16 เมตร เสาใหญ่มีทั้งเสาสี่เหลี่ยม, เสากลมและลวดลายบัวปูนปั้นตกแต่ง ตัวอาคารเป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก รูปแบบหลังคาทรงจั่ว มีชายคากระเบื้องหลังคาดินเผา, กระเบื้องลอนคู่และกระเบื้องซีเมนต์ มีลวดลายบัวปูนปั้นกรอบหน้าต่างและคิ้วหน้าต่างในบางหลัง มีหน้าต่างบานเกร็ด, หน้าต่างบานเปิดและช่องแสงหน้าต่างกระจกล้อมสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน มีการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้นทรงเลขาคณิต รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา และมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

ภาพที่ 27: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่

6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น

ตึกแถวรูปแบบนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ระยะต้นหรือโมเดิร์น นิยมมาตั้งแต่ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2499 ตึกแถวรูปแบบนี้มีองค์ประกอบและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ส่วนใหญ่จะเน้นความเรียบง่าย มีหน้ากว้างติดถนนประมาณ 4-6 เมตร ตึกแถวสูง 1-4 ชั้น ความสูงประมาณตั้งแต่ 5-18 เมตร โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก มีเสาเล็กและเสาใหญ่ มีผนังไม้ในบางหลัง รูปแบบหลังคาทรงจั่ว, ทรงเพิงหมาแหงน, หลังคาราบ (Slab) คอนกรีตเสริมเหล็ก กระเบื้องหลังคาลอนคู่, กระเบื้องหลังคาซีเมนต์ และหลังคาสังกะสี มีบัวปูนปั้นตกแต่งเสาเพียงเล็กน้อยในบางหลัง มีการตกแต่งผนังด้วยบล็อกแก้ว, บล็อกช่องลมลดทอนต่าง ๆ หน้าต่างมีทั้ง หน้าต่างบานเกร็ด หน้าต่างบานเปิดลูกฟูกกระจกใสและกระจกสี มีการแบ่งช่องหน้าต่างเป็นตารางและมีช่องแสงบนหน้าต่าง มีระเบียงชั้น 2 มีชายคา มีระเบียงหลังคาในบางหลัง และมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

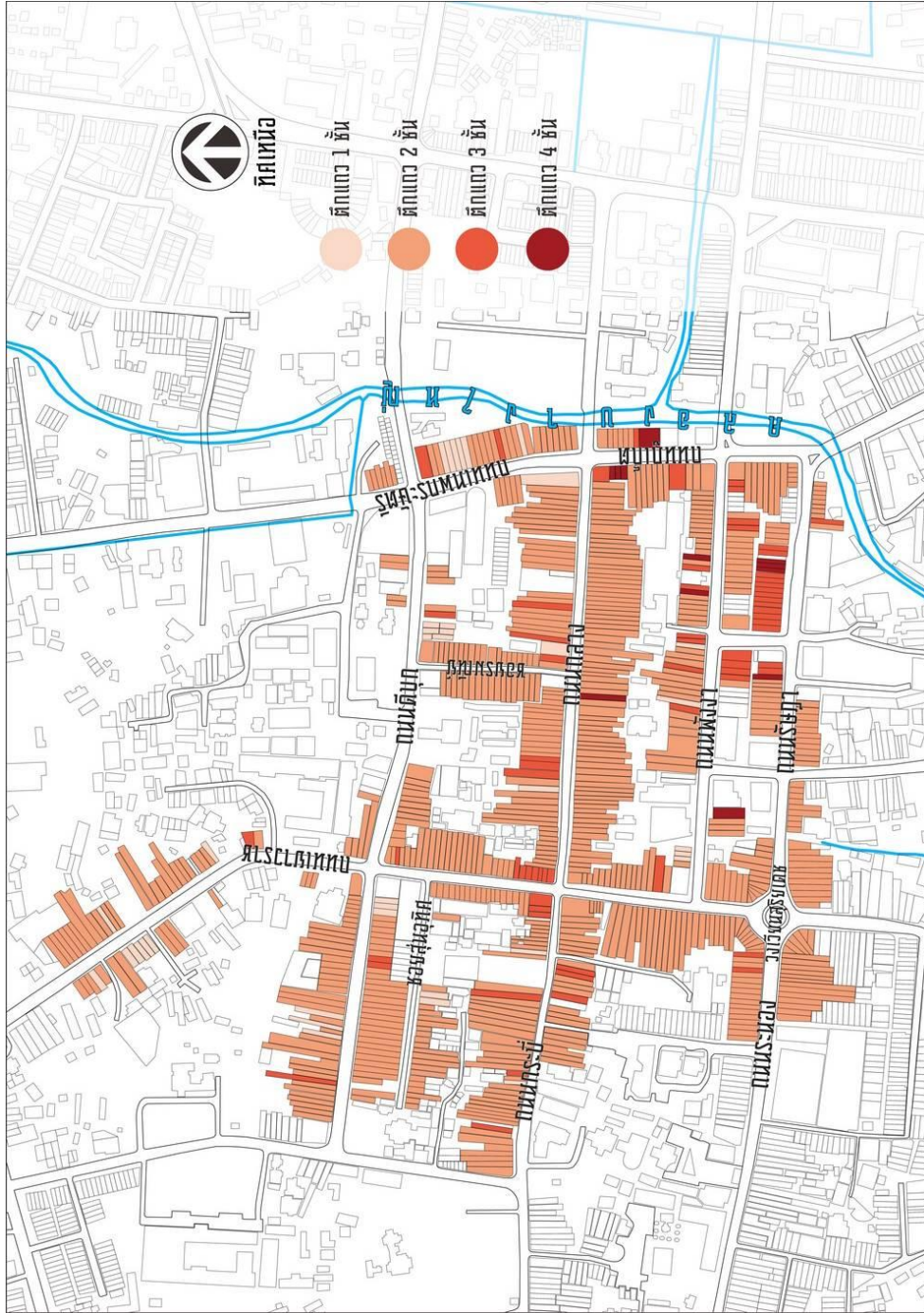

ภาพที่ 28: แบบสถาปัตยกรรมแสดงตัวอย่างของตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น

7) ตึกแถวสมัยใหม่

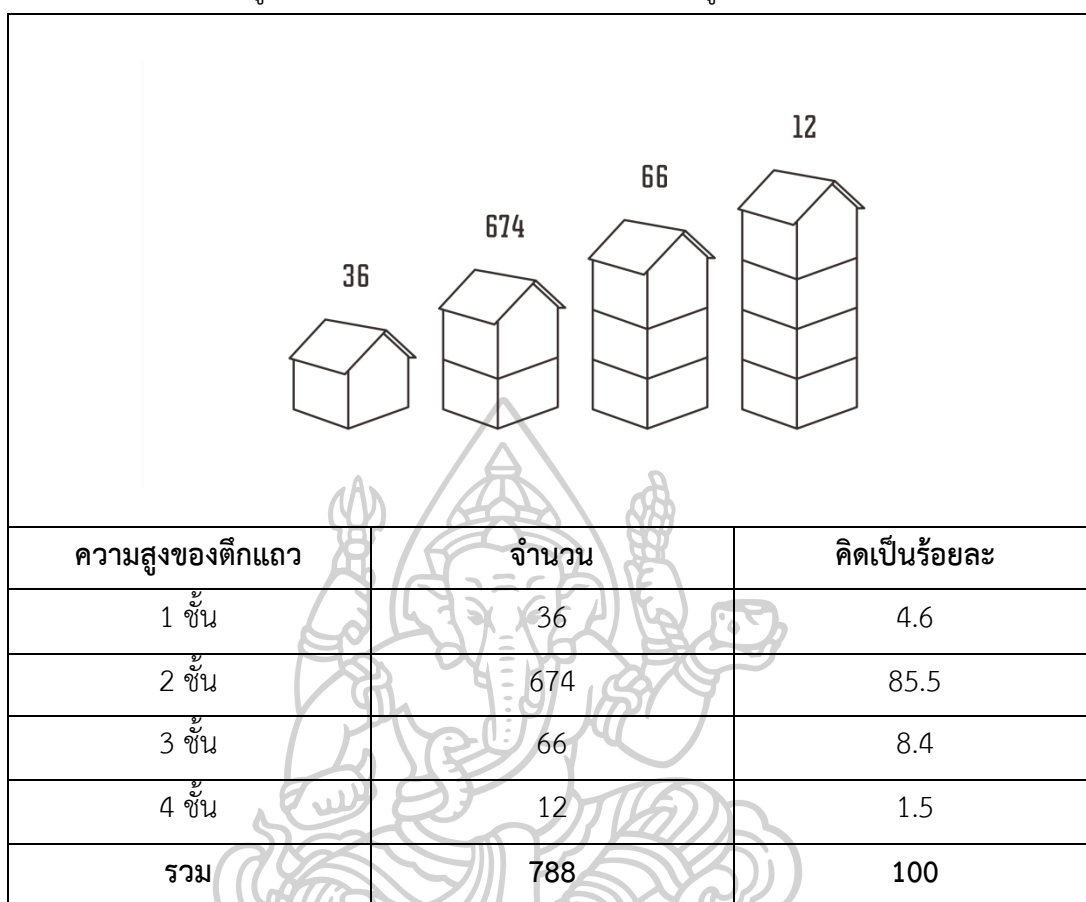
เป็นตึกแถวสมัยใหม่ที่มีทั้งการต่อเติมปรับเปลี่ยนอาคารหรือสร้างขึ้นใหม่แทนที่อาคารเก่าในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ซึ่งมีการยึดยึดรูปแบบองค์ประกอบต่างๆของตึกแถวที่กล่าวมาข้างต้นปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยได้ตามความต้องการ และมีเงื่อนไขรูปแบบอาคารให้เป็นไปตามหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่กำหนด มีหน้ากว้างประมาณ 5-6 เมตร ตึกแถวสูง 2-4 ชั้น และมีความสูงเกินไม่เกิน 12 เมตร การก่อสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ไม่พบการเปิดช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

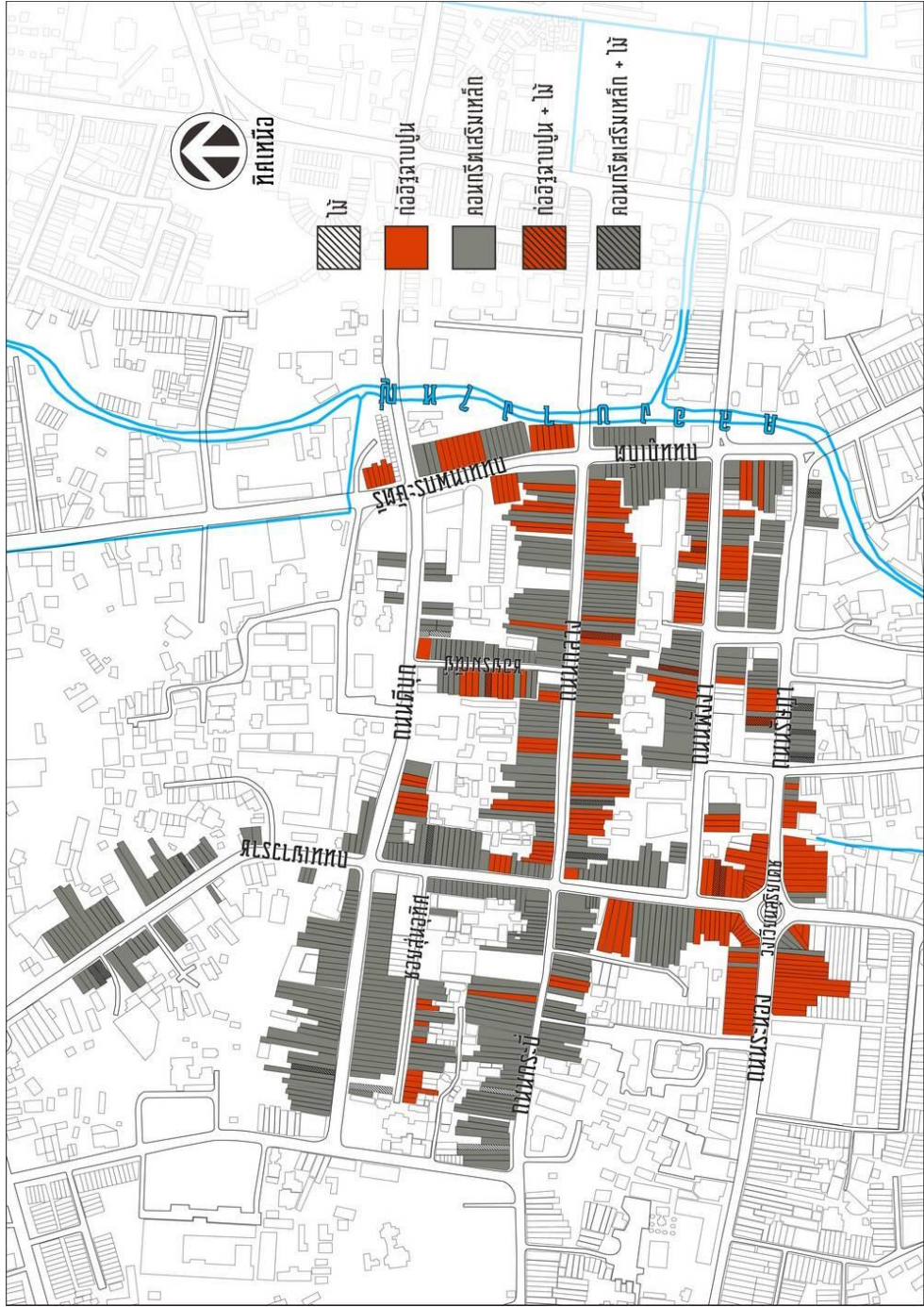

ภาพที่ 30: แผนผังแสดงความสูงของตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ตารางที่ 3: แสดงความสูงของตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ภาพที่ 31: แผนผังแสดงวัสดุหลักในการก่อสร้างตึกแถวอย่างประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ตารางที่ 4: แสดงวัสดุหลักในการก่อสร้างตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

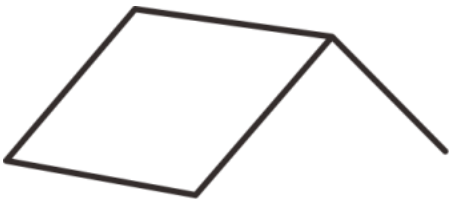
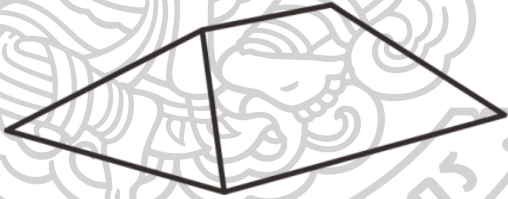
วัสดุโครงสร้างหลักในการก่อสร้างตึกแถว	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. ไม้	4	0.5
2. ก่ออิฐฉาบปูน	220	27.9
3. คอนกรีตเสริมเหล็ก	544	69.0
4. ก่ออิฐ+ไม้	7	0.9
5. คอนกรีตเสริมเหล็ก+ไม้	13	1.6
รวม	788	100

จากการศึกษาทำให้พบว่า วัสดุโครงสร้างหลักในการก่อสร้างตึกแถว ที่ใช้มากที่สุดคือ คอนกรีตเสริมเหล็ก พบความสูงตั้งแต่ 1-4 ชั้น โดยส่วนมากจะเป็น 2 ชั้น การก่อสร้างด้วยวัสดุประเภทนี้ นิยมสร้างตั้งแต่ตึกแถวสรรค์ผสม แบบที่ 1 เป็นต้นมา ถัดมาวัสดุโครงสร้างหลักในการก่อสร้างเป็นแบบก่ออิฐฉาบปูน การก่อสร้างด้วยวัสดุประเภทนี้เป็นยุคแรกเริ่มของการก่อสร้างตึกแถว ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต เป็นการก่อสร้างแบบก่ออิฐเป็นผนังรับน้ำหนัก และวัสดุโครงสร้างหลักในการก่อสร้างตึกแถวประเภทอื่น เช่น การก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กผสมไม้ การก่อสร้างด้วยการก่ออิฐผสมไม้และก่อสร้างด้วยไม้ก็พบอยู่บ้าง แต่เป็นจำนวนที่น้อยมาก

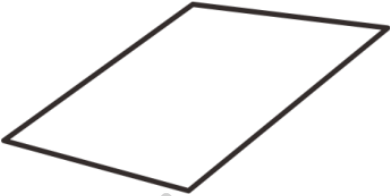

ภาพที่ 32: แผนผังแสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุมุงตึกแถวย่านปราชญ์ศึกศาสตร์เมืองเก่า

ตารางที่ 5: แสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุมุงตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

รูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุมุงหลังคา		
		
1. หลังคาทรงจั่ว (Gable Roof)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1.1 หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา	35	4.4
1.2 หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องว่าวซีเมนต์	1	0.1
1.3 หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องลอนคู่/ซีแพค	505	64.1
1.4 หลังคาทรงจั่ว มุงสังกะสี/เมทัลชีส	89	11.3
1.5 หลังคาทรงจั่ว มุงชิงเกิล	7	0.9
		
2. หลังคาทรงปั้นหยา (Hipped Roof)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
2.1 หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา	1	0.1
2.2 หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องลอนคู่	17	2.2
2.3 หลังคาทรงปั้นหยา มุงสังกะสี/เมทัลชีส	1	0.1

ตารางที่ 6: แสดงรูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุผนังแก้วย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต
(ต่อ)

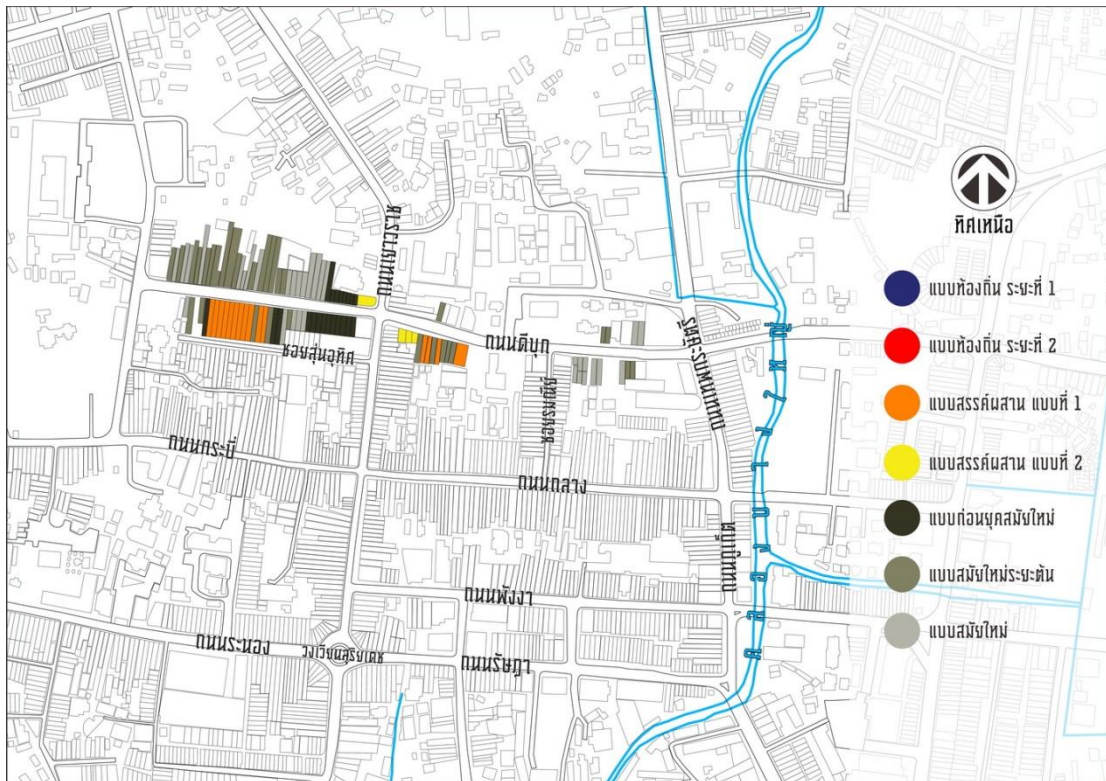
รูปแบบหลังคาและประเภทของวัสดุผนังหลังคา		
		
3. หลังคาทรงเพิง (Lean to Roof)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
3.1 หลังคาทรงเพิง มุงกระเบื้องลอนคู่	44	5.6
		
4. หลังคาราบ (Slab Roof)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
4.1 หลังคาราบ คอนกรีตเสริมเหล็ก	88	11.2
รวม	788	100

ตารางที่ 7: แสดงความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมือง
เก่าภูเก็ต

ความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านเมืองเก่า ภูเก็ต	จำนวน	ร้อยละ
1. ตึกแถวที่มีความสมบูรณ์องค์ประกอบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมมาก	41	5.2
2. ตึกแถวที่มีความสมบูรณ์องค์ประกอบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมปานกลาง	250	31.7
3. ตึกแถวที่มีความสมบูรณ์องค์ประกอบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมน้อย	222	28.2
4. ตึกแถวที่ไม่มีองค์ประกอบสถาปัตยกรรมเดิม	275	34.9
รวม	788	100

1. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนตีบุก

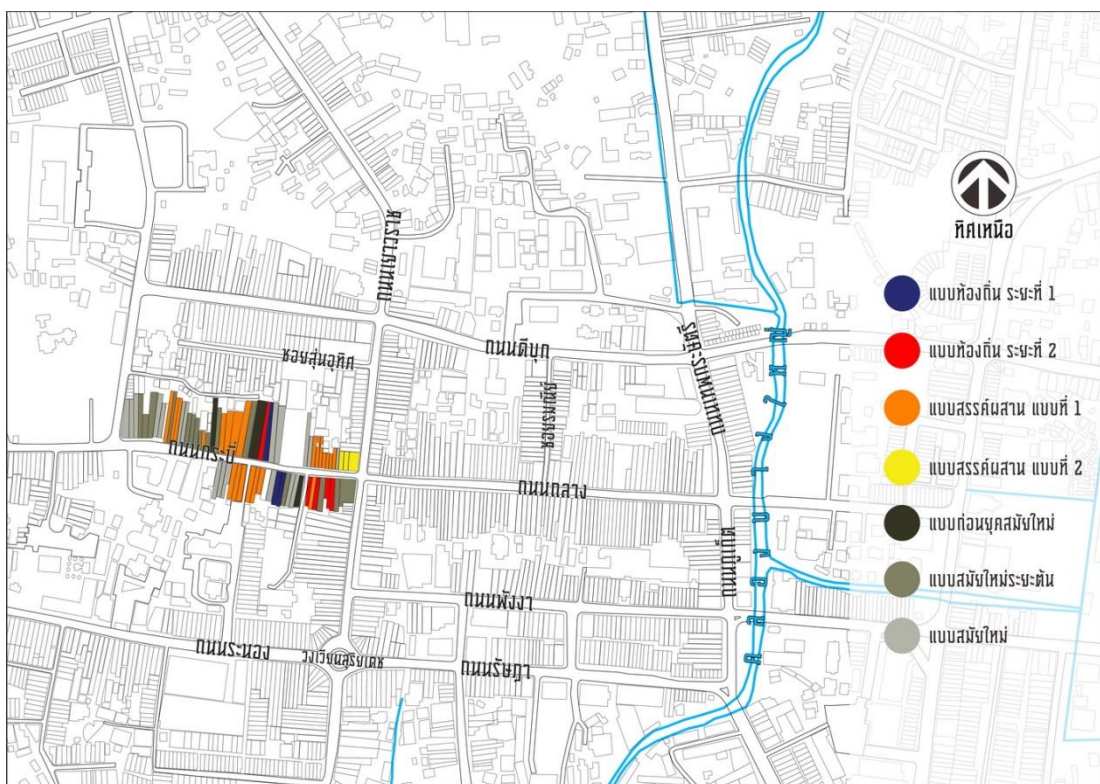

ภาพที่ 34: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนตีบุก

ตารางที่ 8: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนตีบุก ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบห้องถิ่น แบบที่ 1	0	0
ตึกแถวแบบห้องถิ่น แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1	15	15.0
ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 2	4	4.0
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	21	21.0
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	31	31.0
ตึกแถวสมัยใหม่	29	29.0
รวม	100	100.0

2. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนกระบี่

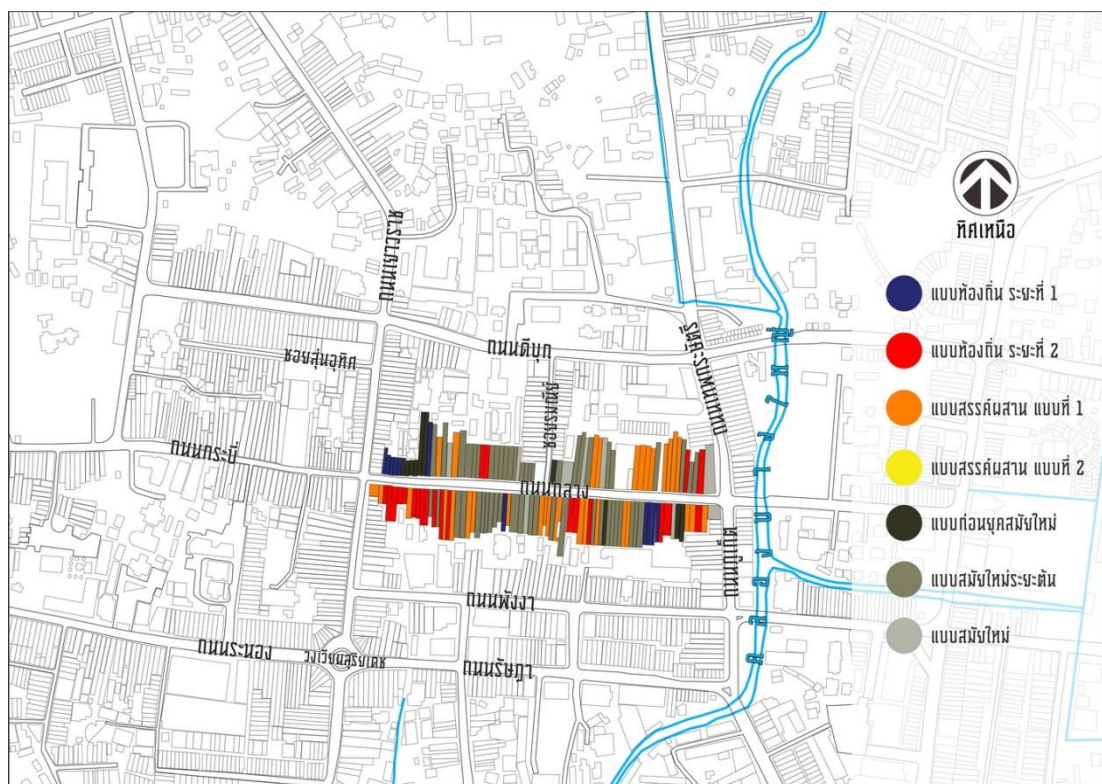

ภาพที่ 35: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนกระบี่

ตารางที่ 9: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนกระบี่ ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	3	4.3
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	5	7.1
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	22	31.4
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	3	4.3
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	4	5.7
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	15	21.4
ตึกแถวสมัยใหม่	18	25.7
รวม	70	100.0

3. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนกลาง

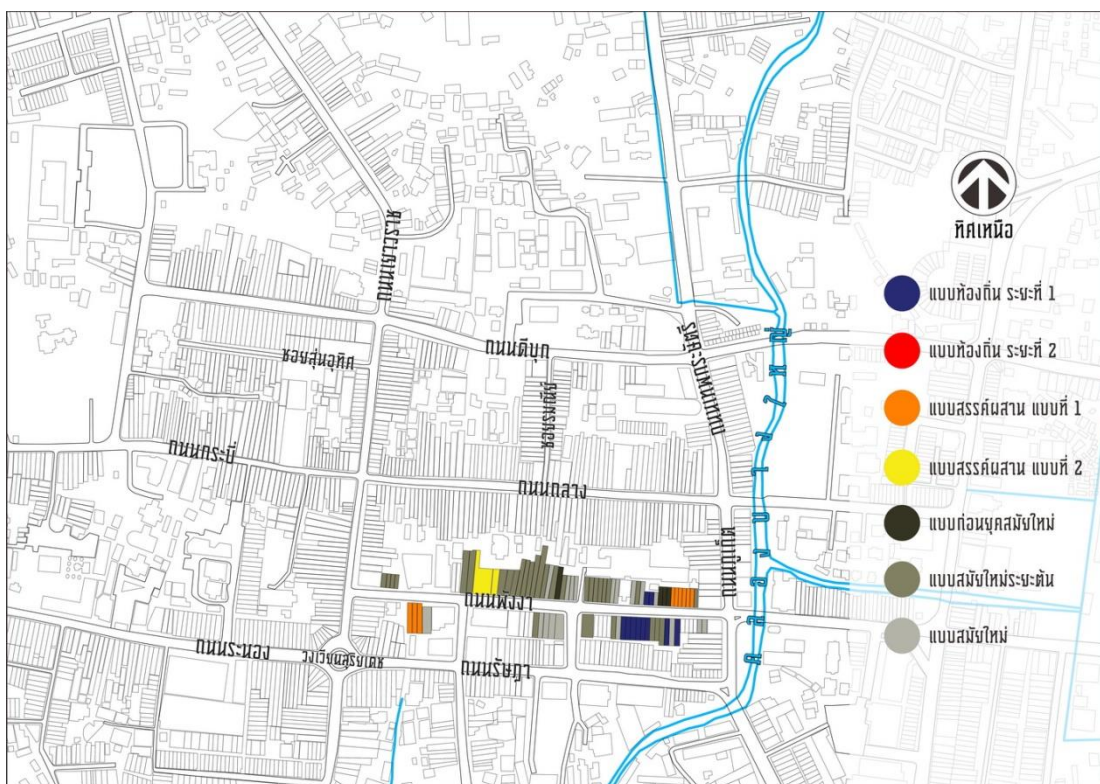

ภาพที่ 36: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนกลาง

ตารางที่ 10: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนกลาง ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	11	8.1
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	22	16.3
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	32	23.7
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	10	7.4
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	51	37.8
ตึกแถวสมัยใหม่	9	6.7
รวม	135	100.0

4. สถาปัตยกรรมอาคารแถวถนนพังงา

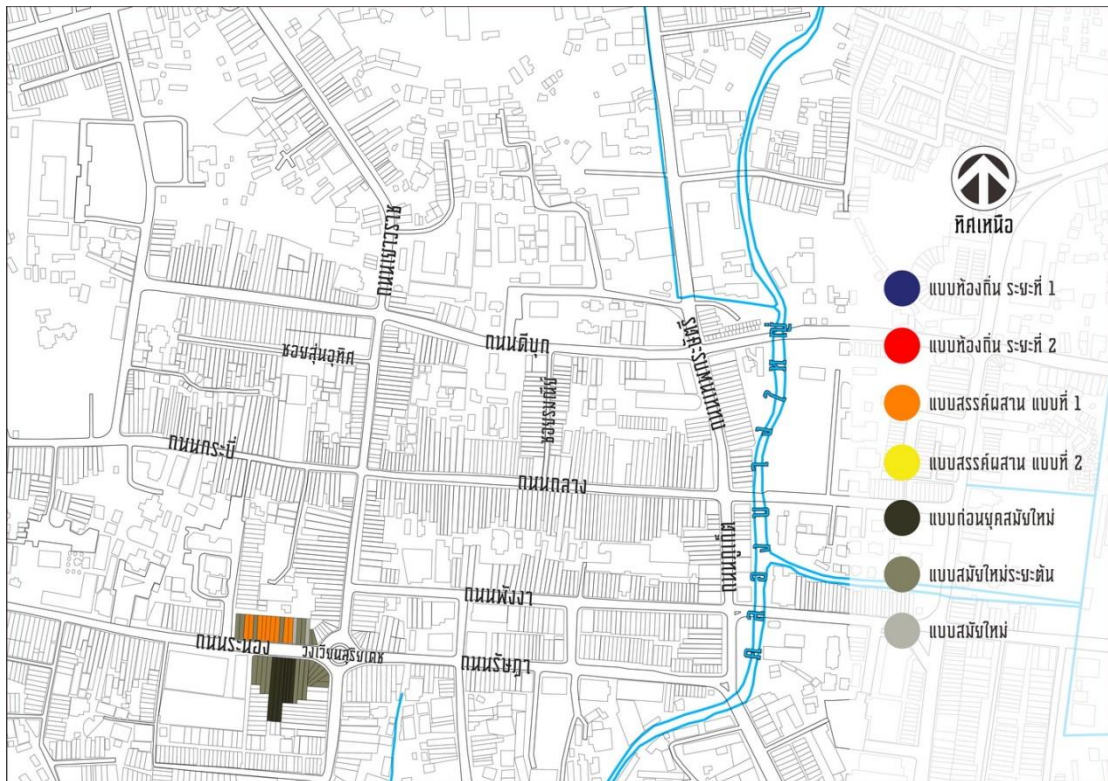

ภาพที่ 37: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนพังงา

ตารางที่ 11: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนพังงา ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1	10	13.5
ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1	9	12.2
ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 2	2	2.7
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	4	5.4
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	31	41.9
ตึกแถวสมัยใหม่	18	24.3
รวม	74	100.0

5. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนระนอง

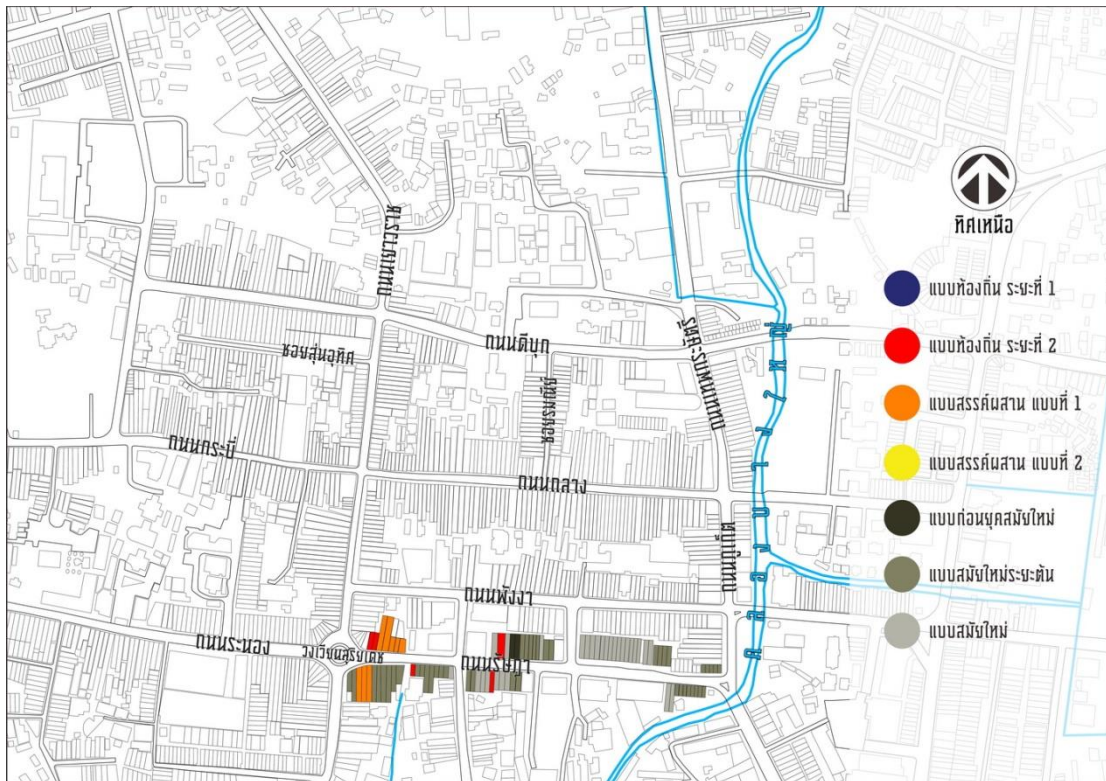

ภาพที่ 38: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนระนอง

ตารางที่ 12: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนระนอง ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	0	0
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	9	23.7
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	6	15.8
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	21	55.3
ตึกแถวสมัยใหม่	2	5.3
รวม	38	100.0

6. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนรัชฎา

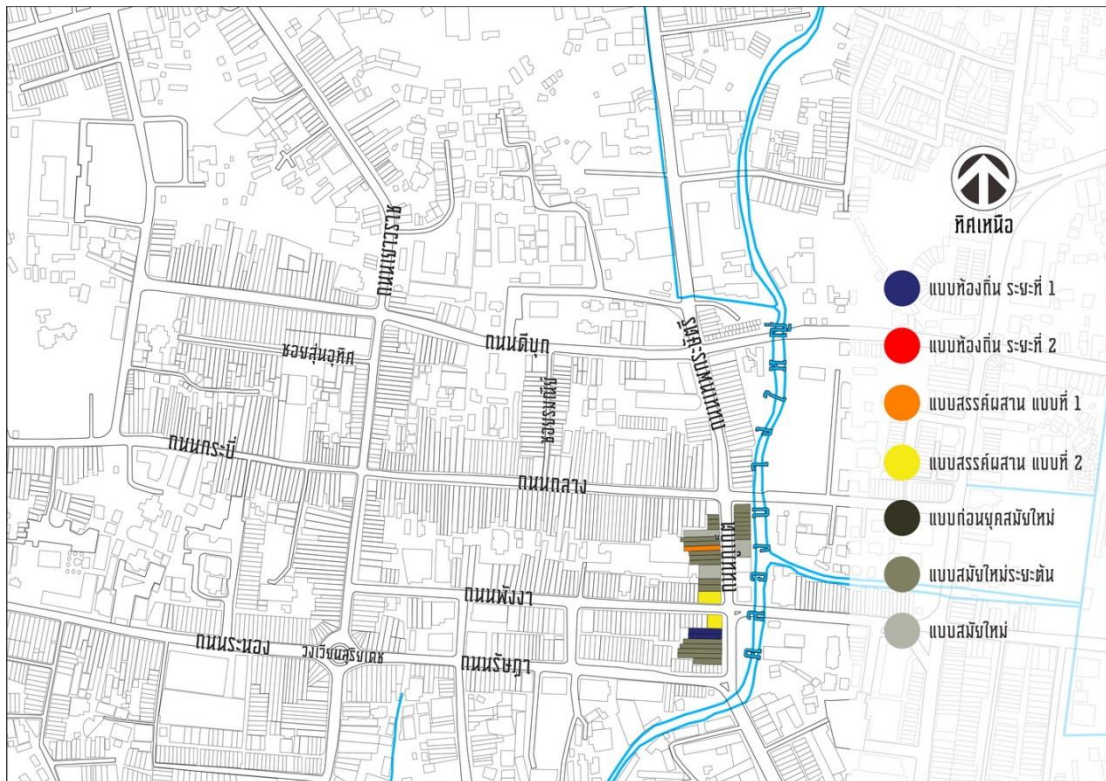

ภาพที่ 39: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าอุบลราชธานี

ตารางที่ 13: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนรัชฎา ทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	0	0
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	5	5.8
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	8	9.3
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	2	2.3
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	43	50.0
ตึกแถวสมัยใหม่	28	32.6
รวม	86	100.0

9. สถาปัตยกรรมตึกแถวถนนภูเก็ต

ภาพที่ 42: แสดงแผนที่สถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ถนนภูเก็ต

ตารางที่ 16: จากการศึกษาพบตึกแถวถนนภูเก็ตทั้งหมดดังนี้

รูปแบบ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	2	6.7
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	0	0
ตึกแถวแบบสรวงศ์ผสาน แบบที่ 1	1	3.3
ตึกแถวแบบสรวงศ์ผสาน แบบที่ 2	2	6.7
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	0	0
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	22	73.3
ตึกแถวสมัยใหม่	3	10.0
รวม	30	100.0

กิจกรรม การใช้สอยตึกแถว และวิถีชีวิต

จากการศึกษาพบว่าตึกแถวทั้งหมดในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต มีกิจกรรมการใช้สอยตึกแถวและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละเส้นแบ่งของถนน โดยจะจำแนกตามชื่อถนนดังต่อไปนี้

ตึกแถวถนนตีบุก มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 5 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1 จำนวน 15 หลัง (2) ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 2 จำนวน 4 หลัง (3) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 21 หลัง (4) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 31 หลัง และ (5) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 29 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวพักอาศัยและตึกแถวร้านค้า

ภาพที่ 46: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนตีบุก

ตึกแถวถนนกระบี่ มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ผ่านการจำแนกครบทั้ง 7 รูปแบบ ได้แก่ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 3 หลัง (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 จำนวน 5 หลัง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1 จำนวน 22 หลัง (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 2 จำนวน 3 หลัง (5) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 4 หลัง (6) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 15 หลัง (7) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 18 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวพักอาศัยและตึกแถวร้านค้า

ตึกแถวถนนกลาง มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 6 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 11 หลัง (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 จำนวน 22 หลัง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1 จำนวน 32 หลัง (4) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 10 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 51 หลัง (6) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 9 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่ เป็นตึกแถวร้านค้าและตึกแถวสำนักงาน

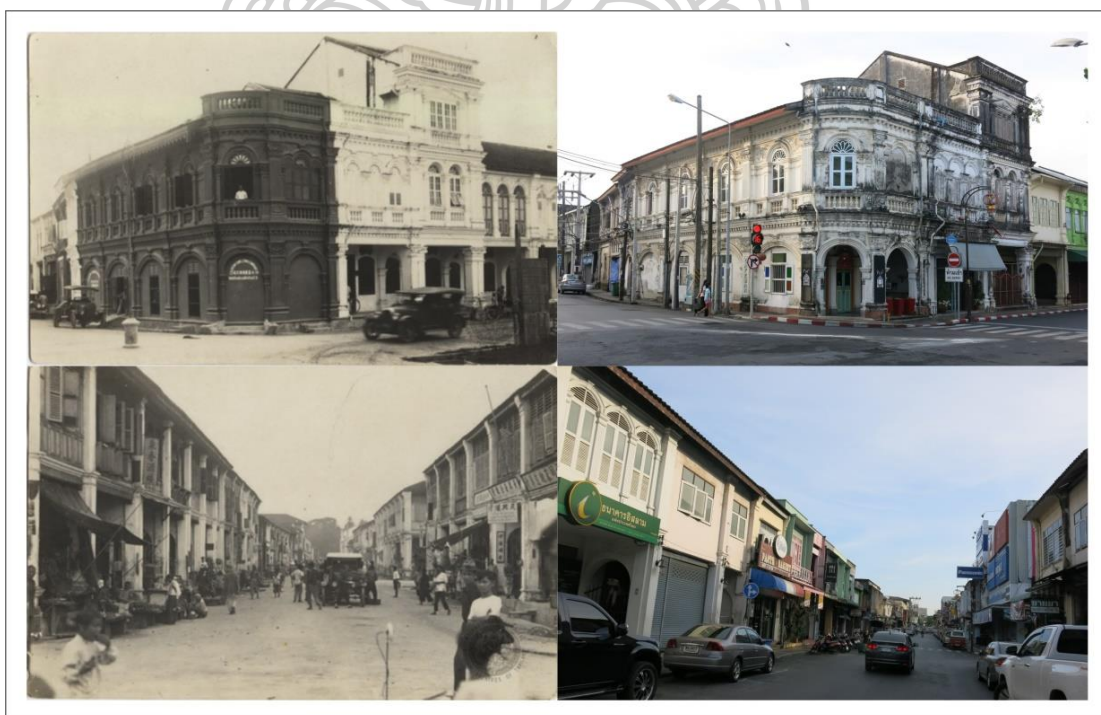
ภาพที่ 47: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนกลาง

ตึกแถวถนนพญา มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 6 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 10 หลัง (2) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1 จำนวน 9 หลัง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 2 จำนวน 2 หลัง (4) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 4 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 31 หลัง (6) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 18 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่ เป็นตึกแถวร้านค้าและตึกแถวร้านอาหาร

ตึกแถวถนนระนอง มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 4 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1 จำนวน 9 หลัง (2) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 6 หลัง (3) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 21 หลัง (4) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 2 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้า

ตึกแถวถนนรัชฎา มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 5 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 จำนวน 5 หลัง (2) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1 จำนวน 8 หลัง (3) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 2 หลัง (4) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 43 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 28 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้าและตึกแถวสำนักงาน

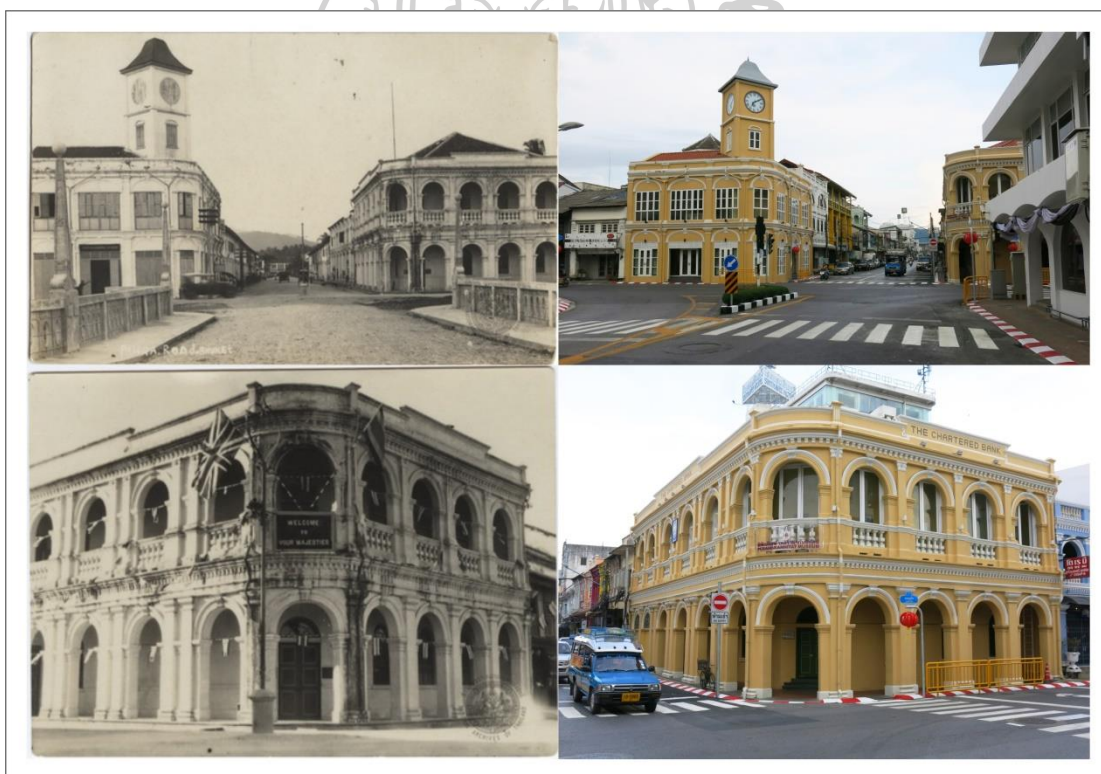
ตึกแถวถนนเยาวราช มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 6 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 4 หลัง (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 จำนวน 19 หลัง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 1 จำนวน 45 หลัง (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสมสาน แบบที่ 2 จำนวน 3 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น 66 หลัง (6) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 21 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้าและตึกแถวพักอาศัย

ภาพที่ 48: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนเยาวราช

ตึกแถวถนนเทพกระษัตรี มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 5 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 13 หลัง (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 จำนวน 5 หลัง (3) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ จำนวน 2 หลัง (4) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 3 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 147 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านอาหาร-เครื่องดื่มและตึกแถวร้านค้า

ตึกแถวถนนภูเก็ต มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยสามารถจำแนกตึกแถวได้ 5 รูปแบบ คือ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จำนวน 2 หลัง (2) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 จำนวน 1 หลัง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 จำนวน 2 หลัง (4) ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 22 หลัง (5) ตึกแถวสมัยใหม่ จำนวน 3 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตึกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตึกแถวร้านค้าและตึกแถวร้านอาหาร-เครื่องดื่ม

ภาพที่ 49: ภาพถ่ายเก่า-ปัจจุบัน บริเวณถนนภูเก็ต

ตีกแถวขอยสุ่นอุทิศ มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยสามารถจำแนกตีกแถวได้ 5 รูปแบบ คือ (1) ตีกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1 จำนวน 8 หลัง (2) ตีกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 2 จำนวน 2 หลัง (3) ตีกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1 จำนวน 2 หลัง (4) ตีกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 6 หลัง (5) ตีกแถวสมัยใหม่ จำนวน 5 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตีกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตีกแถวพักอาศัย

ตีกแถวขอยรมณีย์ มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยสามารถจำแนกตีกแถวได้ 4 รูปแบบ คือ (1) ตีกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 2 จำนวน 4 หลัง (2) ตีกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1 จำนวน 8 หลัง (3) ตีกแถวสมัยใหม่ระยะต้น จำนวน 21 หลัง (4) ตีกแถวสมัยใหม่ จำนวน 4 หลัง กิจกรรมการใช้สอยตีกแถวที่เกิดขึ้นริมถนนเส้นนี้ส่วนใหญ่เป็นตีกแถวพักอาศัยและตีกแถวโฮสเทล

บทที่ 4

รูปแบบของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ช่วงก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ไปจนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ.2475 นั้น ยุคสมัยที่เกาะภูเก็ตมีความเจริญอย่างสูงสุดคือช่วงปี พ.ศ. 2444–2456 ซึ่งเป็นยุคสมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลภูเก็ตคนที่ 4 การเมืองการปกครองเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนบ้านเมืองสงบสุข อีกทั้ง เศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ชีวิตของชาวเมืองมีสภาพอยู่ดีกินดี ส่งผลให้มีการพัฒนาในด้าน ต่างๆรวมทั้งด้านสถาปัตยกรรมบริเวณที่สถาปัตยกรรมมีความเจริญอย่างสูงสุดบนเกาะภูเก็ต คือ บริเวณย่านเมืองเก่าภูเก็ตซึ่งใกล้กับท่าเรือขนส่งสินค้า

การติดต่อค้าขายระหว่างเมืองท่าบริเวณคาบสมุทรสลาญโดยเฉพะย่านเมืองเก่าภูเก็ต เมือง จอร์จทาวน์ เกาะปีนัง และประเทศสิงคโปร์ ส่งผลให้บริเวณเมืองท่าเหล่านี้มีความคึกคักมีสถานะภาพ เป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าในช่วงสมัยหนึ่งซึ่งนานพอสมควร สำหรับเกาะภูเก็ตเองความเจริญจาก การเป็นเมืองท่าค้าขาย ทำให้มีกลุ่มคนเชื้อชาติต่างๆ หลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก โดยเฉพาะ ชาวจีนผู้ที่ชอบแสวงหาความเจริญ รวมทั้งชาวตะวันตกที่เข้ามาเพื่อค้าขายสินค้านานาชนิด ด้วย พื้นที่บริเวณท่าเรือที่มีอาณาบริเวณจำกัดสถาปัตยกรรมจึงถูกสร้างในรูปแบบของตึกแถวเพื่อให้ เพียงพอต่อความต้องการในการประกอบอาชีพและความต้องการที่พักอาศัย

ความเจริญของย่านเมืองเก่าภูเก็ตนี้จะเห็นได้จากลายพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยาม มกุฎราชกุมารเมื่อครั้งตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการเสด็จประพาสหัว เมืองปักชไต้ปี พ.ศ.2452 เป็นเครื่องยืนยันได้ดี ดังที่ว่า(ปริยชนัน สายสาครเรศ, 2547)

“..... ตามทางที่เสด็จพระราชดำเนินมา พ่อค้าและราษฎรได้จัดการตกแต่งรับเสด็จอย่างแข็งแรง มีซุ้มประตูเป็นประตูร่มถนนเป็นหลายซุ้ม ซุ้มเหล่านี้ขอย่าให้เข้าใจว่าเป็นประตูที่ทำอย่างป่าๆ มีเป็นแบบลวดลายต่างๆ อยู่ข้างจะประกวดประชันกันมากทำอย่างแข็งแรงน่าดูมาก ตามร้านและบ้านเรือนก็ตกแต่งประดับประดาด้วยผ้าสีและธงต่างๆ กับใบไม้สดอย่างงดงามทั้งไปทั้งตลาด ดูเป็นมีงานการอะไรใหญ่่น่าสนใจจริงๆ ตลาดเมืองนี้ผมเห็นว่าไม่แพ้ตลาดหัวเมืองแห่งใดเลย ผมถามๆ ดูตามพวกที่ตามเสด็จมาดูมีความหมายตรงกันมากกว่า ยกกรุงเทพฯ เสียแล้วยังไม่เห็นเมืองใดสนุกเท่าภูเก็ต แต่ผมต้องขอยกเมืองเชียงใหม่อีกสักเมืองหนึ่ง ถนนที่ตลาดเมืองนี้มีตึกแถว 2 ชั้น ทั้งสองฟากมีผู้คนคึกคักมาก แต่เห็นจะเป็นเงินเป็นพื้น นายเกื้อว่า ขับรถไปตามตลาดรู้สึกเหมือนไปตามบ้านถนนทรงวาดในกรุงเทพฯ ซึ่งผมยอมรับว่าคล้ายจริง พันตลาดออกมาแล้วบ้านดีๆ เรียงติดๆ กันอยู่นี้ก็คล้ายทางสะพานพุทธ หรือ ถนนสุริยวงศ์.....”

ดังนั้นสถาปัตยกรรมย่านประวัติศาสตร์ภูเก็คนั้น เป็นเพียงสถาปัตยกรรมของชาวจีนที่ถูกสร้างในช่วงเวลาหนึ่งมิใช่สถาปัตยกรรมที่เป็นรากเหง้าทางสถาปัตยกรรมคนทุกกลุ่มบนเกาะภูเก็ตซึ่งบริบทแวดล้อมได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และสมบูรณ์แบบจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจเป็นบริเวณเมืองที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนสินค้าช่วงสมัยหนึ่ง มีลักษณะที่โดดเด่นเป็นพิเศษเพราะเป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างจีนกับตะวันตกซึ่งนอกเหนือไปจากสถาปัตยกรรมแล้วผู้ที่สืบเชื้อสายยังมีความร่วมแรงร่วมใจในการสืบสานรักษามรดกนี้ให้มีอายุที่ยาวนานได้

“..... วัสดุส่วนใหญ่ในการก่อสร้างเป็นดิน หรือดินเผาแทนที่จะใช้ไม้หรือไม้ไผ่เหมือนบ้านเรือนคนไทย ดินที่ชาวจีนใช้ก่อสร้างบ้านเรือนนี้เป็นดินผสมด้วยวัสดุอย่างอื่น เช่น เกลือ น้ำตาลแดง หรือแกลบ ซึ่งวัสดุเหล่านี้มีคุณสมบัติยึดดินให้เหนียว ดินผสมนี้จะอัดแน่นกระทั่งให้เรียบสนิท เสริมสูงขึ้นจากพื้นดินจนเป็นกำแพงหนาซึ่งเป็นส่วนรับน้ำหนักเครื่องเรือนพื้นชั้นบน หรือหลังคา กำแพงเรือนนี้จะก่อเป็นฝาผนังทั้ง 4 ด้านเจาะช่องประตูหน้าต่างโดยใช้ไม้แก่นเนื้อแข็งเป็นวงกบประตูหน้าต่าง และบานประตูหน้าต่างตามต้องการ หากเป็นบ้าน 2 ชั้น ก็จะใช้ไม้

คาน รอด และปูพื้น หลังคางจะวางข้อแปและจันทันที่ทำมาจากไม้ที่ขึ้นริมทะเล เช่น ไม้แสม หลังคามุงด้วยกระเบื้องราง (ทำจากดินเผา) ซึ่งมีลักษณะครึ่งวงกลมคล้าย กับไม้ไผ่ผ่าซีกบ้านเรือนทรงแบบนี้จะมีอายุอยู่นานประมาณ 70-80 ปี ปัจจุบัน ปี 2541 จะหาได้เพียงบางส่วนในตลาดอำเภอกะทู้ ซึ่งเป็นท้องถิ่นกำเนิดของเมือง ภูเก็ตในสมัยก่อน ส่วนในตัวเมืองภูเก็ตหาได้ยากเนื่องจากถูกรื้อถอนออกไปเพราะ สภาพเก่าเกินกว่าที่จะทนอยู่ได้โดยปราศจากการอนุรักษ์หรือบำรุงรักษาอย่างถูกวิธี” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

ในปี พ.ศ.2352 สมัยรัชกาลที่ 2 ภายหลังจากสงครามแก่งทพทหารพม่า เกาะภูเก็ตมีสภาพ เป็นเมืองที่ถูกทิ้งร้าง จนถึงปี พ.ศ.2370 ในราวรัชกาลที่ 3 มีหลักฐานว่าชาวเมืองถลางที่เคยอพยพ ออกไป กลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ และรวมทั้งมีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเกาะภูเก็ตด้วย เกิดเป็น ชุมชนชาวจีน ทั้งนี้ชาวจีนกลุ่มแรกตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองกะทู้

ต่อมาเมื่อมีการค้นพบแหล่งแร่ดีบุกใกล้กับเมืองเก่าภูเก็ตเป็นแรงผลักดันให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน ของชาวจีนกลุ่มใหม่บริเวณดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นย่านที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีความเจริญ กว่าชุมชนอื่นๆ บนเกาะภูเก็ต ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานรูปแบบ สถาปัตยกรรมตะวันตกกับจีนเข้าด้วยกัน จากบ้านเรือนที่ก่อสร้างชั่วคราวมาเป็นอาคารเครื่องก่อ ทั้งนี้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ก่อสร้างให้เหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่สร้าง ในเมืองจอร์จทาวน์ เกาะปีนังเป็นสถาปัตยกรรมต้นแบบ เนื่องจากเป็นเครือข่ายสัมพันธ์ทั้งในเครือ ญาติและในทางธุรกิจ นอกจากนี้สถาปัตยกรรมยังเป็นเครื่องแสดงฐานะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งยังใช้ ช่างก่อสร้างบางส่วนจากปีนังเพราะช่างก่อสร้างจากเกาะปีนัง ถือว่าเป็นช่างฝีมือที่มีความชำนาญใน การก่อสร้างสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานรูปแบบตะวันตก เนื่องจากเกาะปีนังเป็นเมืองขึ้นของประเทศ อังกฤษ นอกจากนั้นสาเหตุที่เมืองเก่าภูเก็ตมีสถาปัตยกรรมที่ก่อสร้างรูปแบบเดียวกับปีนัง มิใช่ รูปแบบเดียวกับเมืองหลวง เนื่องจากอุปสรรคในการคมนาคมกล่าวคือ(ปริยชานัน สายสาครเรศ, 2547)

“..... การเดินทางเมื่อประมาณ 150 ปีมาแล้วนั้น จะต้องขี่ช้างหรือนั่งเรือ จากตะกั่วป่าเลยไปยังเขาพนมคีรีรัฐ แล้วลงเรือล่องมาตามลำน้ำพนมคีรีออกสู่บ้าน พุนพิน แม่น้ำตาปี ออกสู่บ้านดอน ลงเรือใหญ่แล่นเลียบบฝั่งตะวันออกของจังหวัดสุ

ราชบุรีธานี ผ่านจังหวัดชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ หัวหิน ชะอำ สมุทรสงคราม
สมุทรสาคร และปากน้ำเจ้าพระยาแล้วจึงถึงกรุงเทพมหานคร การเดินทางระหว่าง
ภูเก็ต - กรุงเทพฯ เป็นอยู่เช่นนี้เนิ่นนานจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อกิจการ
รถไฟหลวงได้ถือกำเนิดขึ้นและการรถไฟได้ขยายเส้นทางมาจนถึง จังหวัดตรัง
เส้นทางการติดต่อกับกรุงเทพฯ ของคนภูเก็ตก็เปลี่ยนเส้นทางมาเป็นเส้นทางเรือ คือ
นั่งเรือจากภูเก็ตไปขึ้นท่าเรือที่กันตัง แล้วนั่งรถไฟจากกันตังไปกรุงเทพฯ อีกทอด
หนึ่งนับว่าสะดวกขึ้นหลายเท่าตัว แต่ก็ยังต้องเสียเวลาอยู่นั่นเอง กล่าวคือต้อง
เสียเวลานั่งเรือยนต์เล็ก แล่นเลียบฝั่งกระเป๋ากว่าจะไปถึงกันตังต้องเสียเวลาไปหนึ่ง
วันกับหนึ่งคืน แล้วต้องรอรถไฟเที่ยวที่แวะกันตังอีกประมาณ 2 หรือ 3 วัน รวม
เวลาที่ต้องเสียไปในการเดินทางลักษณะนี้ประมาณ 3- 4 วัน บางครั้งก็เป็นสัปดาห์
ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางระหว่างภูเก็ตกับเกาะปีนังโดยทางเรือกลไฟออก
จากภูเก็ตเลียบฝั่งทะเลตะวันตกไปถึงเกาะปีนังจะเสียเวลาเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น
เหตุนี้ นักธุรกิจ นายเหมือง และนักท่องเที่ยวชาวภูเก็ตจึงสมัครใจเดินทางไปปีนัง
มากกว่าจะไปกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวง หรือแม้แต่การส่งบุตรหลานเข้ารับ
การศึกษาของผู้มีฐานะในภูเก็ตก็มักจะส่งไปเรียนที่ปีนัง.....”

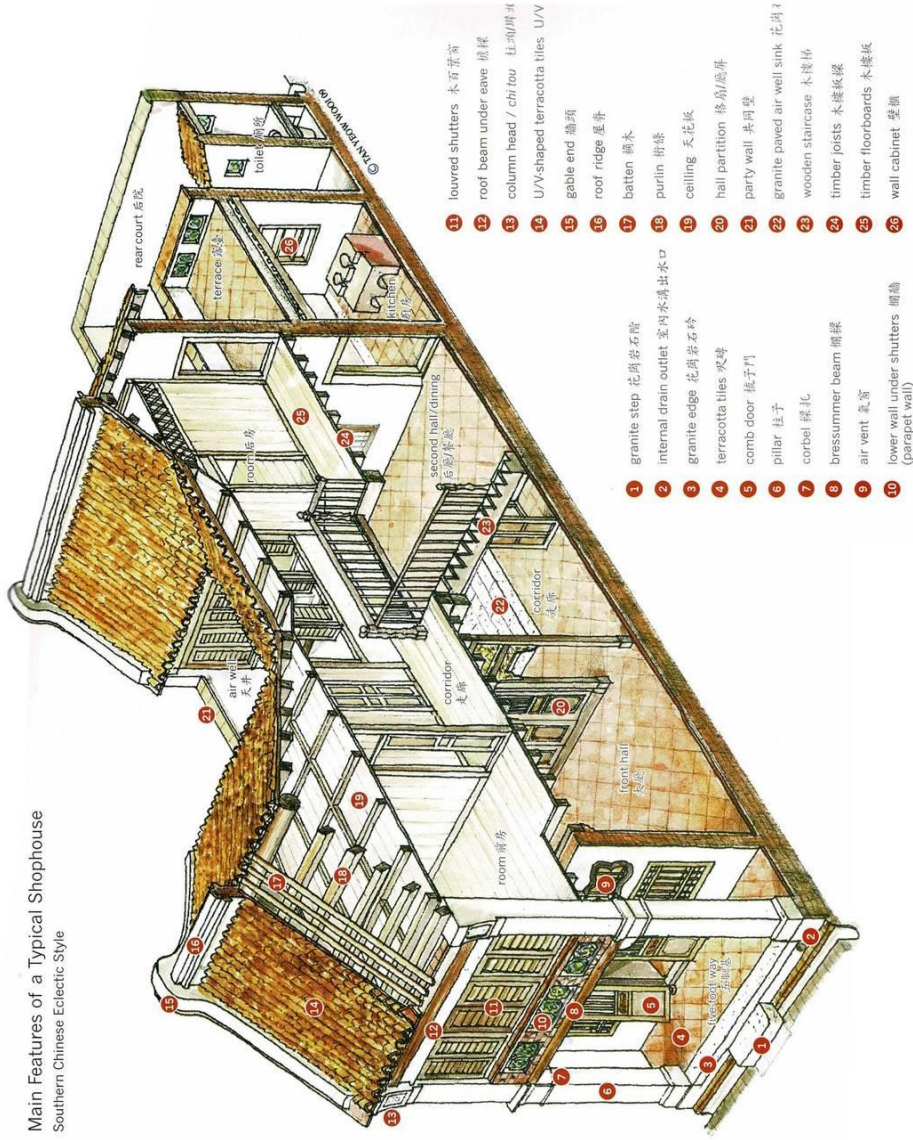
(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

อีกทั้ง

“..... เกาะปีนังในยุคนั้นมีความเจริญในหลายสิ่งหลายอย่างเทียบเท่า
กรุงเทพฯ แล้วเช่น ถนนหนทาง การศึกษา การสาธารณสุข การสื่อสาร การรักษา
ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพราะปีนังได้รับการพัฒนาการ
แผนใหม่จากอังกฤษและมีเรือกลไฟทั้งใหญ่น้อยเข้ามาจอดเป็นประจำ มีการค้าขาย
ระบบปลอดภัย มีสถาปัตยกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย เพราะเป็นเมืองท่าขนาด
ย่อมแห่งหนึ่งของอังกฤษรองๆ จากเกาะสิงคโปร์”

(คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544)

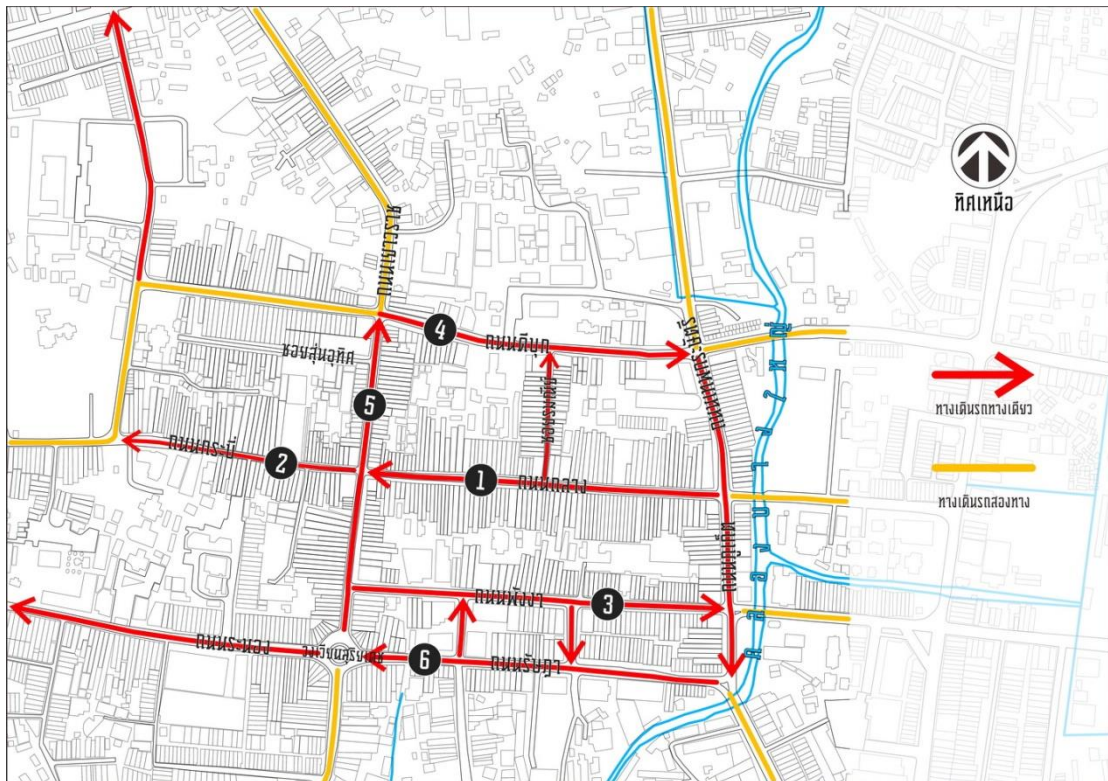
Main Features of a Typical Shophouse
Southern Chinese Eclectic Style

ภาพที่ 50: Isometric ตึกแถวรูปแบบ Southern Chinese Eclectic Style ในเมืองป็นัง

ที่มา : (Yeow Wooi Tan, 2558)

ถนนย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต

ภาพที่ 51: แสดงลำดับการสร้างถนนสายต่างๆและเส้นทางการสัญจรบริเวณย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ถนน คือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ต่างๆได้รวดเร็วขึ้น แรกเริ่มเดิมทีก่อนที่จะมีถนนต่างๆ ในบริเวณย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าว การค้าบริเวณท่าเรือคลองบางใหญ่ได้นำพาความเจริญเข้ามา จึงทำให้เกิดเป็นถนนสายที่ 1 คือ ถนนกลาง เป็นถนนที่เกิดขึ้นมาจากการค้าขาย เป็นตลาดขนาดใหญ่ ชาวจีนฮกเกี้ยนจะเรียกถนนกลางว่า “ตัวโพหลอ” มีกิจการค้าขายได้แก่ ร้านอาหารและร้านซ่อมแซมเสื้อผ้า เมื่อการค้าขายมีความเจริญมากขึ้น ทำให้มีการสร้างถนนสายใหม่เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับสินค้า จึงทำให้เกิดถนนสายที่ 2 คือ ถนนกระบี่ เป็นถนนสายที่ต่อจากถนนกลาง สองข้างทางถนนกระบี่เป็นตลาดขนาดย่อมที่กระจายตัวมาจากตลาดใหญ่ เนื่องจากถนนสายนี้มีกิจกรรมที่คล้ายกันแต่มีระยะทางที่ไกลจากท่าเทียบเรือเป็นถนนท้ายตลาดใหญ่ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจชาวจีนฮกเกี้ยนจึงเรียกถนนสายนี้ว่า “เสี้ยบ๊วย” ที่มีนัยหนึ่งหมายความว่า สุดท้าย หรือสุดถนน ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจบริเวณนี้เจริญขึ้นอย่างมาก สภาพคลองทางการเงินก็สูงขึ้นเพื่อความปลอดภัยใน การเก็บรักษาเงินของชาวเมืองรวมไปถึงประโยชน์อื่นๆต่อเมืองภูเก็ต จึงมีการ

จัดตั้งธนาคารขึ้นใกล้กันกับบริเวณท่าเทียบเรือ จึงเกิดเป็นธนาคารแห่งแรก คือ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ (THE CHARTERED BANK) ภายหลังได้มีการจัดตั้งธนาคารอื่นเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดถนนสายที่ 3 คือ “ถนนพังงา” เป็นที่เข้าใจทั่วกันว่าเป็นถนนสายธนาคาร หรือที่เรียกในภาษาจีนฮกเกี้ยนว่า “หิงหั้นหล่อ”

ภาพที่ 52: ตึกทางด้านซ้ายคือสถานีตำรวจและตึกทางด้านขวาคือธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ ถูกสร้างขึ้นราวปี พ.ศ.2453

ที่มา: ระบบคลังข้อมูลดิจิทัล, กรมศิลปากร.

ถนนสายที่ 4 คือ ถนนตีบุก ถูกสร้างขึ้นในสมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เป็นช่วงเวลาที่มีการวางระบบผังเมืองแบบมีแบบแผน ตึกแถวหรือที่พักอาศัยบนถนนเส้นนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความงดงามอย่างมาก เพราะสร้างด้วยรายได้จากการขายแร่ดีบุก เรียกได้ว่าเป็นที่พักอาศัยของผู้มีฐานะเทียบเท่าเศรษฐีภูเก็ตนั่นเอง ถนนที่ถูกสร้างต่อมาถนนสายที่ 5 คือ ถนนเยาวราช และถนนสายที่ 6 คือ ถนนรัชฎาตามลำดับ สถาปัตยกรรมตึกแถวที่สร้างขึ้นบนถนนสองสายส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย จึงถูกเรียกรวมกันว่า ถนนสายพักอาศัยนอกเมือง หรือที่เรียกในภาษาจีนฮกเกี้ยนว่า “เอ่าเก” นอกจากถนนเส้นหลักที่มีความสำคัญต่อย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่านี้ ยังมีขอยรมณีย์ ที่มีวิถีชีวิตเรื่องราวมากมายในยุคที่ยังมีการทำเหมือง(ปรีชนน สายสาครเศ, 2547) ส่วนถนนสายอื่นๆ ก็ถูกสร้างขึ้นและตั้งชื่อในภายหลัง

ขอบเขตพื้นที่ในการทำการศึกษาสถาปัตยกรรมในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

จากการศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ ประกอบกับการลงสำรวจภาคสนามเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต พบว่าถนนที่มีอาคารที่ทรงคุณค่าและมีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรม เพื่อใช้เป็นตัวแทนของรูปแบบสถาปัตยกรรมสามารถจำแนกขอบเขตของการศึกษาโดยแบ่งตามแนวถนน ได้แก่ (1) ถนนตีบุก (2) ถนนถนนกระบี่ (3) ถนนถนนกลาง (4) ถนนพังงา (5) ถนนระนอง (6) ถนนรัชฎา (7) ถนนเยาวราช (8) ถนนเทพกระษัตรี (9) ถนนถนนภูเก็ต (10) ซอยสุนอุทิศและ(11) ซอยรมณีย์ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีรูปด้านหน้าของลักษณะทางกายภาพทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไป

ตารางที่ 19: จากการสำรวจพบตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตทั้งหมด 788 หลัง สามารถแบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบ	จำนวน
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1	51
ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2	61
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	152
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	14
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	49
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	310
ตึกแถวสมัยใหม่	151
รวม	788

โดยมีการพิจารณาจากลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมครบถ้วนสมบูรณ์หรือค่อนข้างสมบูรณ์ อาคารยังมีการใช้สอยไม่ถูกทิ้งร้าง ภายในมีผู้อยู่อาศัยหรือมีกิจกรรมดำเนินอยู่และการเข้าถึงข้อมูลผ่านการอนุญาตจากเจ้าของบ้านในการเก็บข้อมูล โดยมีเงื่อนไขการหาตึกแถวกรณีศึกษาจากการ (1) จัดแบ่งกลุ่มตึกแถวตามรูปแบบ เพื่อเป็นตัวแทนรูปแบบต่างๆ (2) พิจารณาตึกแถวที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมครบถ้วน สมบูรณ์หรือค่อนข้างสมบูรณ์ (3) สัมภาษณ์และสอบถามผู้อยู่อาศัยในเบื้องต้นในการใช้สอยอาคาร จากนั้นได้คัดเลือกตึกแถวที่น่าสนใจตามเกณฑ์จำนวน 10 หลัง มาจัดทำแบบทางสถาปัตยกรรม ตลอดถึงการศึกษาภูมิปัญญาของการใช้วัสดุและเทคนิคในการก่อสร้าง

ตึกแถวกรณีศึกษา

ตึกแถวที่คัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษามีรายการดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบห้องถ้ำ ระยะเวลาที่ 1

กรณีศึกษาที่ 1 บ้านเลขที่ 135 บ้านพักอาศัย ถนนภูเก็ต

รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบห้องถ้ำ ระยะเวลาที่ 2

กรณีศึกษาที่ 2 บ้านเลขที่ 20 ร้านอาหาร China inn ถนนกลาง

รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1

กรณีศึกษาที่ 3 บ้านเลขที่ 78 ร้านเพชรไพศาล ถนนกลาง

กรณีศึกษาที่ 4 บ้านเลขที่ 92 ร้านแก้วสิบสอง ถนนกลาง

กรณีศึกษาที่ 5 บ้านเลขที่ 97 บ้านพักอาศัย ถนนกลาง

รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2

กรณีศึกษาที่ 6 บ้านเลขที่ 2 ร้านธวัชยนต์ ถนนกระบี่

รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่

กรณีศึกษาที่ 7 บ้านเลขที่ 29 บ้านพักอาศัย ถนนกระบี่

รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น

กรณีศึกษาที่ 8 บ้านเลขที่ 5 บ้านพักอาศัย ซอยรมณีย์

กรณีศึกษาที่ 9 บ้านเลขที่ 96 ร้านไตราคาน ถนนกลาง

กรณีศึกษาที่ 10 บ้านเลขที่ 127 ร้านถาวรจักรยาน ถนนกลาง

หน้าต่าง	หน้าต่างไม้บานเปิดคู่
ช่องแสง-ช่องลม	-
บันได	ไม้ เชาะร่อง เสียบชั้น
พื้นและโครงสร้าง	พื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนดิน

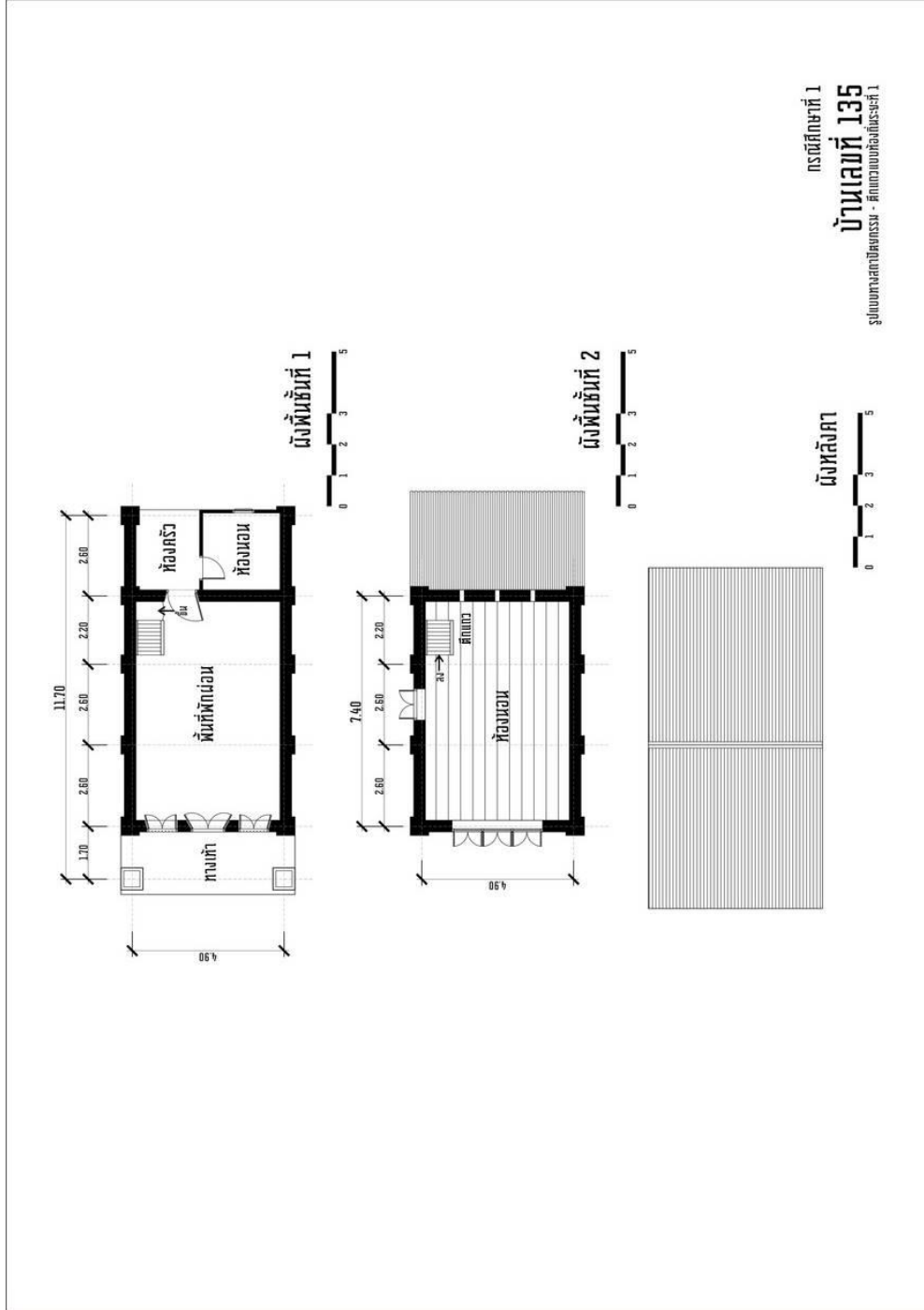
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน (ปัจจุบันทรุดโทรม จึงไม่ได้ใช้งาน)
ชั้นที่ 1	ห้องรับแขก ห้องนอน ในพื้นที่เดียวกัน

การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

ก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติม เปลี่ยนไม้โครงสร้างหลังคาและเปลี่ยนวัสดุผนังหลังคาใหม่

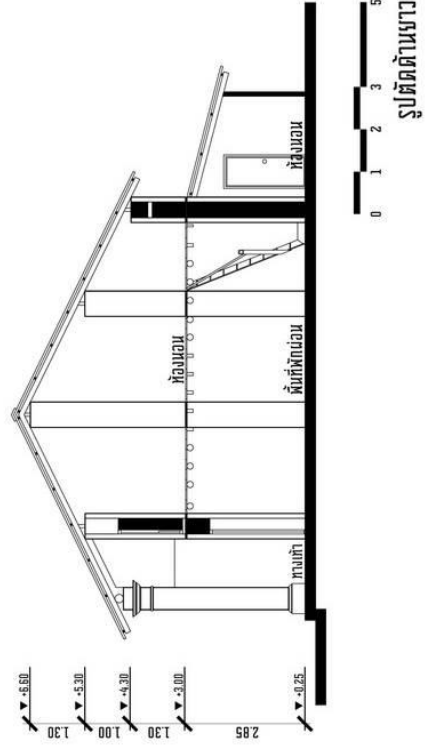
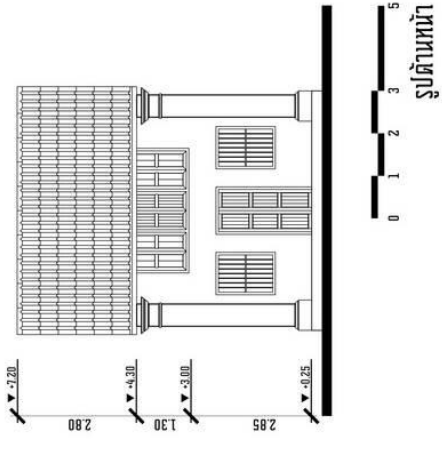

กรณีศึกษาที่ 1
บ้านเลขที่ 135
รูปแบบงานสถาปัตยกรรม - ศึกษาแบบห้องประชุมที่ 1

ภาพที่ 54: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 1 : ผังพื้นและผังหลังคา

กรณีศึกษาที่ 1
บ้านเลขที่ 135
 รูปโฉมหน้าบ้านโบราณ - สัตตนครวัดองค์ที่ 1

ภาพที่ 55: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 1 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 56: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 1
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2559)

กรณีศึกษาที่ 2

ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านเลขที่ 20 ถนนกลาง ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

(CHINA INN Café & Restaurant)

เจ้าของตึกแถว	คุณสันติ	ต้นทวานิช	
ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์	คุณสุพัฒน์	พรมจันทร์	อายุ - ปี
	นักถือศาสนาพุทธ		ไทย

อาชีพ

ค้าขาย

สถานภาพ

ผู้เช่า (เช่ามาได้ 30 ปี)

จำนวนผู้อาศัยอยู่ในตึกแถวปัจจุบัน

2 คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)

ข้อมูลทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบตึกแถว

ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2

อายุของตึกแถว

มากกว่า 100 ปี

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างตึกแถว

หลังคาและโครงสร้างหลังคา

วัสดุผนังหลังคา

กระเบื้องลอนคูซีเมนต์ (เดิมเป็นการเป็องกาบกล้วย)

โครงสร้างหลังคา

ไม้

ชั้นที่ 2

ผนัง-เสา

เสาก่ออิฐ ผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing)

ประตู

ประตูไม้บานเปิดคู่

หน้าต่าง

เหล็กดัดกลมตันหนา 3/4" ตีตามแนวตั้ง คาดกลางด้วยไม้ตาม
แนวนอนซ้อนหน้าต่างไม้บานเปิดคู่

ช่องแสง-ช่องลม

ช่องแสงสี่เหลี่ยม วงกบไม้ ลูกฟักไม้แนวตั้ง กระจกใส

พื้นและโครงสร้าง

พื้นไม้กระดานไสผิวเรียบ ตีตามยาว รั้วด้วยโครงสร้างตง-คานไม้

ชั้นที่ 1

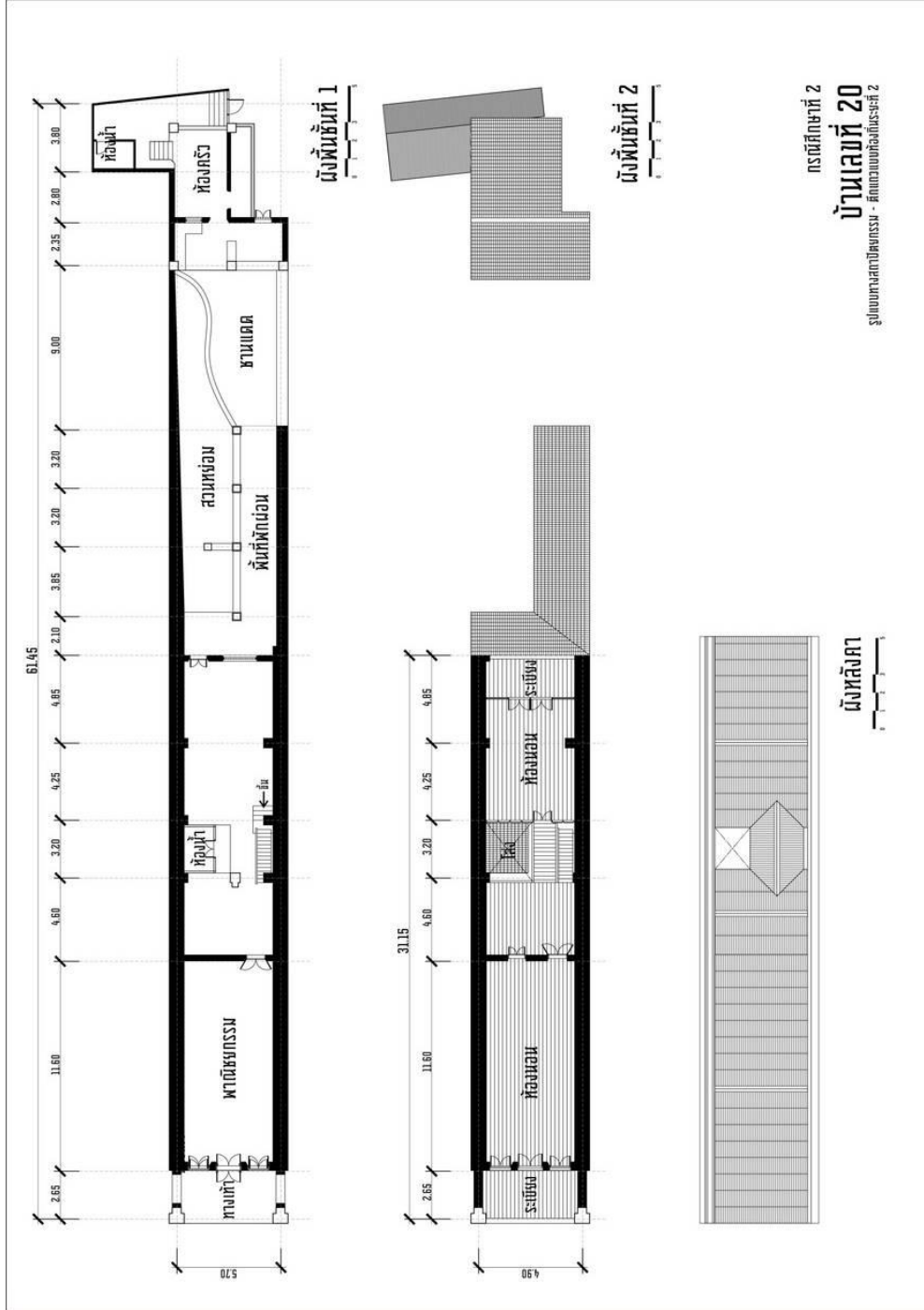
ผนัง-เสา	เสาก่ออิฐ ผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing)
ประตู	ประตูไม้บานเปิดคู่ซ้อนประตูไม้ฉลุลายตัวหนังสือภาษาจีน
หน้าต่าง	เหล็กดัดกลมตันหนา 3/4" ตีตามแนวตั้ง คาดกลางด้วยไม้ตาม แนวนอนซ้อนหน้าต่างกระจกบานเปิดคู่ กรอบบานไม้ ซ้อน หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ฉลุลายตัวหนังสือภาษาจีน
ช่องแสง-ช่องลม	-
บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนดิน

การใช้สอยในปัจจุบัน

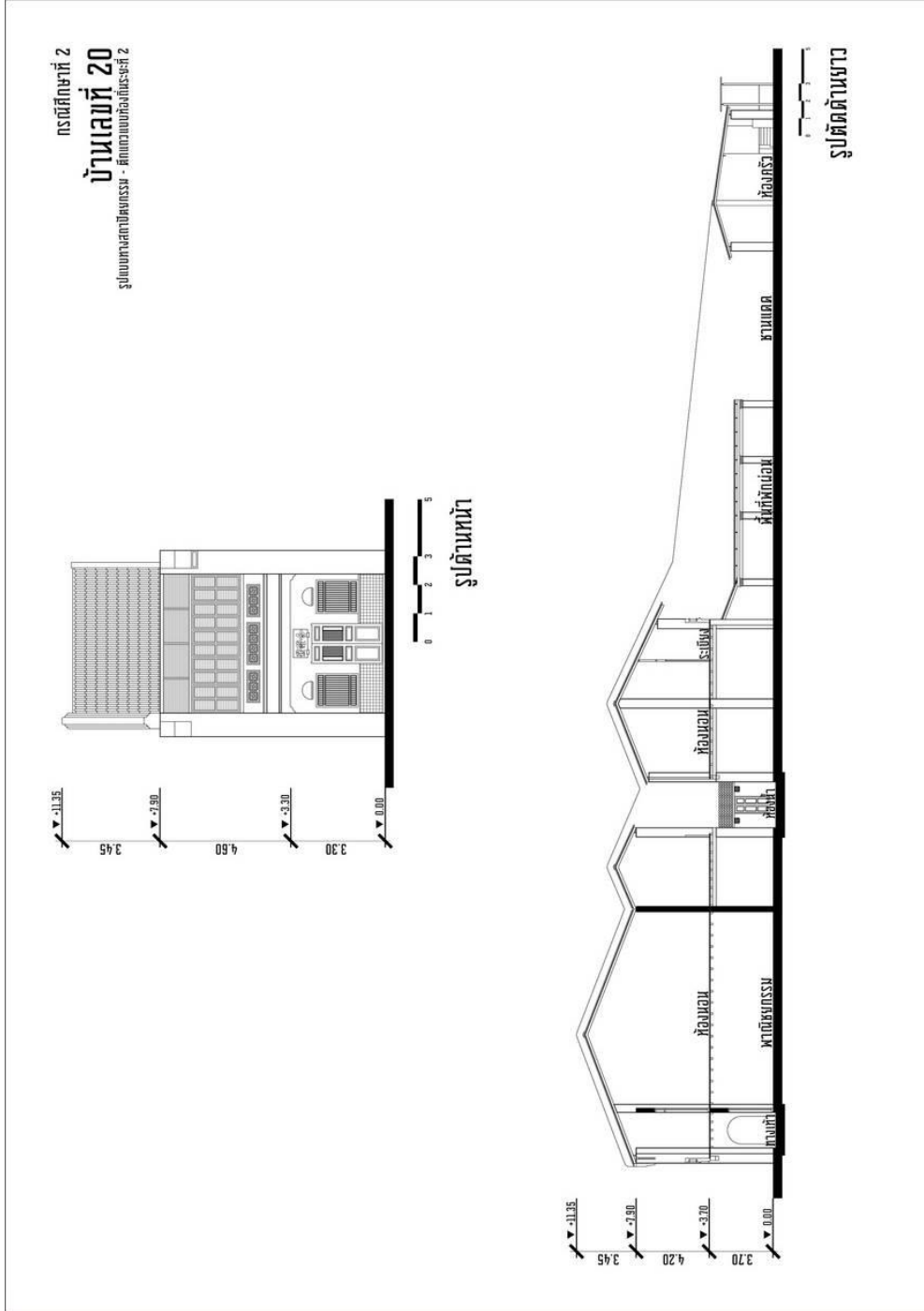
ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม (09.00-17.00น. ปิดวันเสาร์)

การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

เสริมโครงสร้างเสากลางอาคารเพื่อรับพื้นชั้น 2, ปรับเปลี่ยนผังอาคารส่วนกลางเป็นสวนหย่อมและก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติมเป็นห้องครัว, ปรับเปลี่ยนหน้าต่างอาคารชั้น 2 เป็นช่องลมและเพื่อเป็นระเบียง (เดิมเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดทั้งคู่หา) และเปลี่ยนวัสดุผนังหลังคาใหม่

ภาพที่ 57: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 2 : ผังพื้นและผังหลังคา

ภาพที่ 58: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 2 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 59: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 2
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2560)

กรณีศึกษาที่ 3

ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านเลขที่ 78 ถนนกลาง ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต (ร้านเพชรไพศาล)

เจ้าของตึกแถว -

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณหย่ง แซ่ฮู่ อายุ 70 ปี
 นักร้องศาสนาพุทธ ไทย

อาชีพ ค้าขาย

สถานภาพ ผู้เช่า (เช่ามาได้ 30 ปี)

จำนวนผู้อาศัยอยู่ในตึกแถวปัจจุบัน 4 คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)

ข้อมูลทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบตึกแถว ตึกแถวแบบसरค์ผสมาน แบบที่ 1

อายุของตึกแถว มากกว่า 100 ปี

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างตึกแถว

หลังคาและโครงสร้างหลังคา

วัสดุคุมหลังคา กระเบื้องลอนคูซีเมนต์ (เดิมเป็นการเบื้องกาบกล้วย)

โครงสร้างหลังคา ไม้

ชั้นที่ 2

ผนัง-เสา คอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังด้านนอกมีลวดลายปูนปั้นพันธุ์พุกกษา

หน้าต่าง หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น ลูกฟักเกล็ดไม้กระทุ้งเปิดได้ ซ้อน
 เหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวตั้ง คาดกลางด้วยไม้ตามนอน

ช่องแสง-ช่องลม ช่องแสงครึ่งวงกลม วงกบไม้โค้งพระอาทิตย์ กระจกลใส

พื้นและโครงสร้าง พื้นไม้กระดานไสผิวเรียบ ตีตามแนวยาว รับด้วยโครงสร้างตง-คาน
 คอนกรีตเสริมเหล็ก

ชั้นที่ 1

ผนัง-เสา คอนกรีตเสริมเหล็ก

ประตู ประตูเหล็กยึด

หน้าต่าง -

ช่องแสง-ช่องลม -

บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนคาน

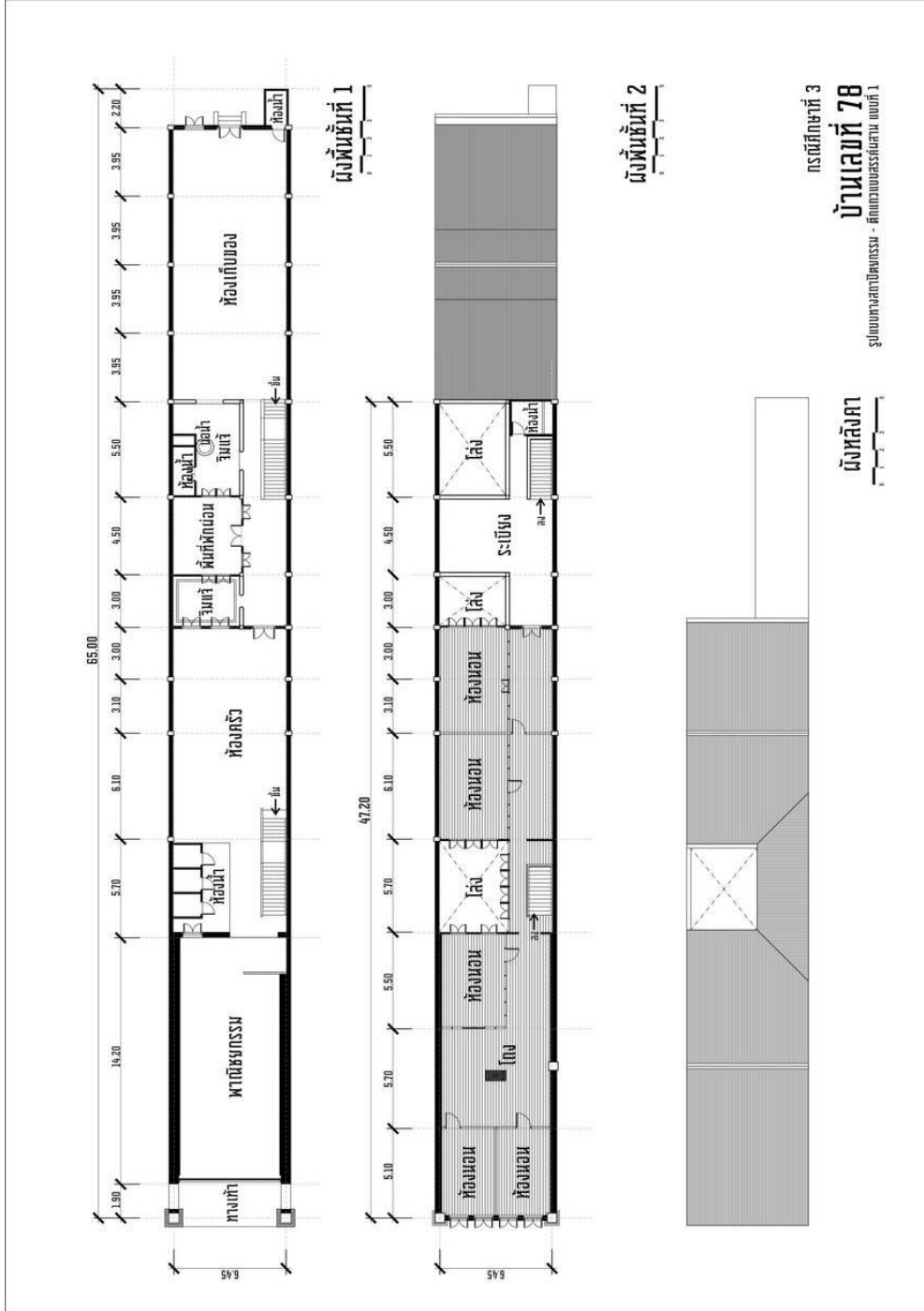
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	ร้านขายผ้า (8.30-17.30 น.)

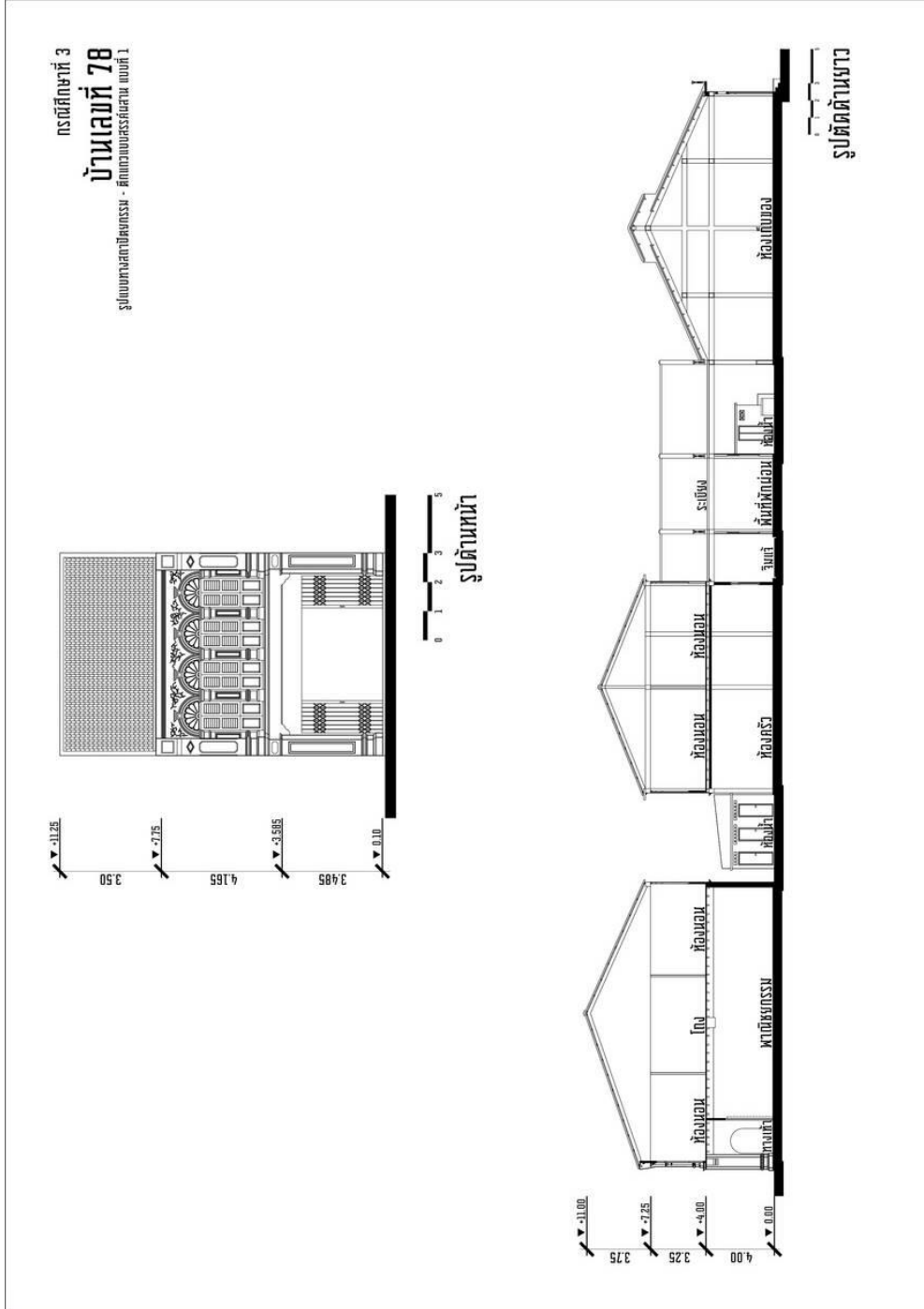
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

ต่อเติมหลังคาในส่วนพื้นที่โถงในอาคาร เพื่อป้องกันฝนสาด, เปลี่ยนวัสดุผนังหลังคาใหม่

ภาพที่ 60: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 3 : ผังพื้นที่และผังฟังก์ชัน

ภาพที่ 61: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 3 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 62: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 3
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560)

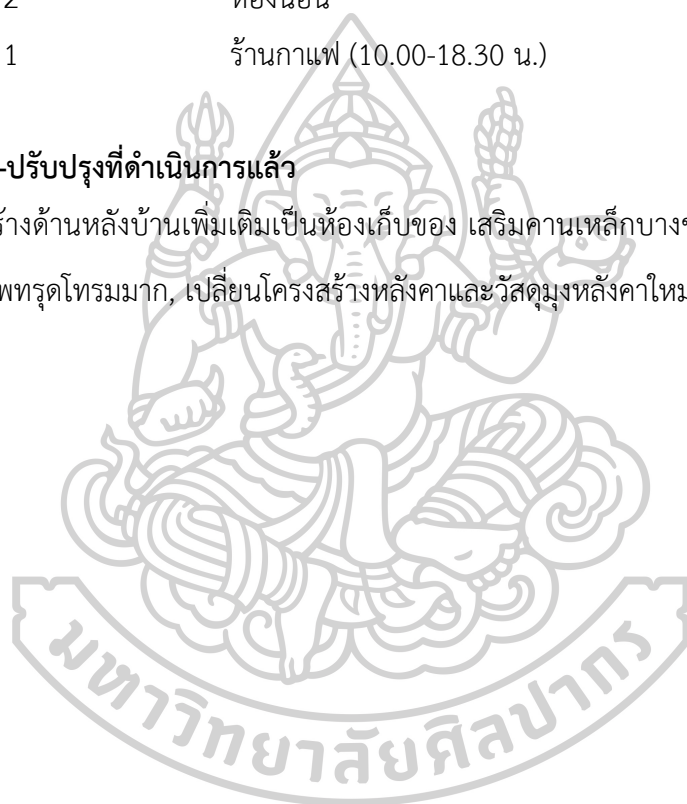
หน้าต่าง	-
ช่องแสง-ช่องลม	เหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวนอนคาคกลางด้วยไม้ตามแนวตั้ง แบ่งออกเป็น 5 ช่วง
บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนคาน

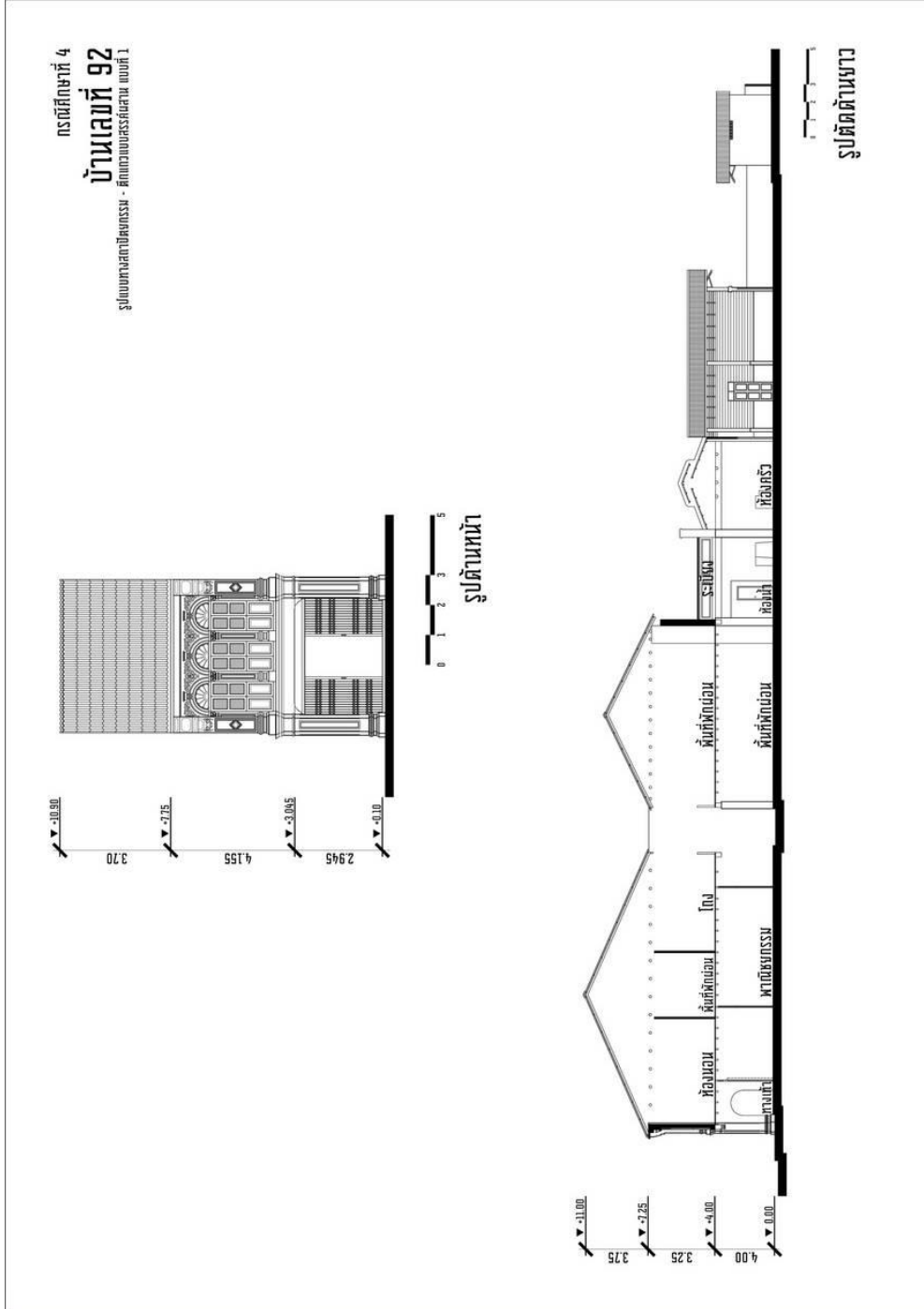
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	ร้านกาแฟ (10.00-18.30 น.)

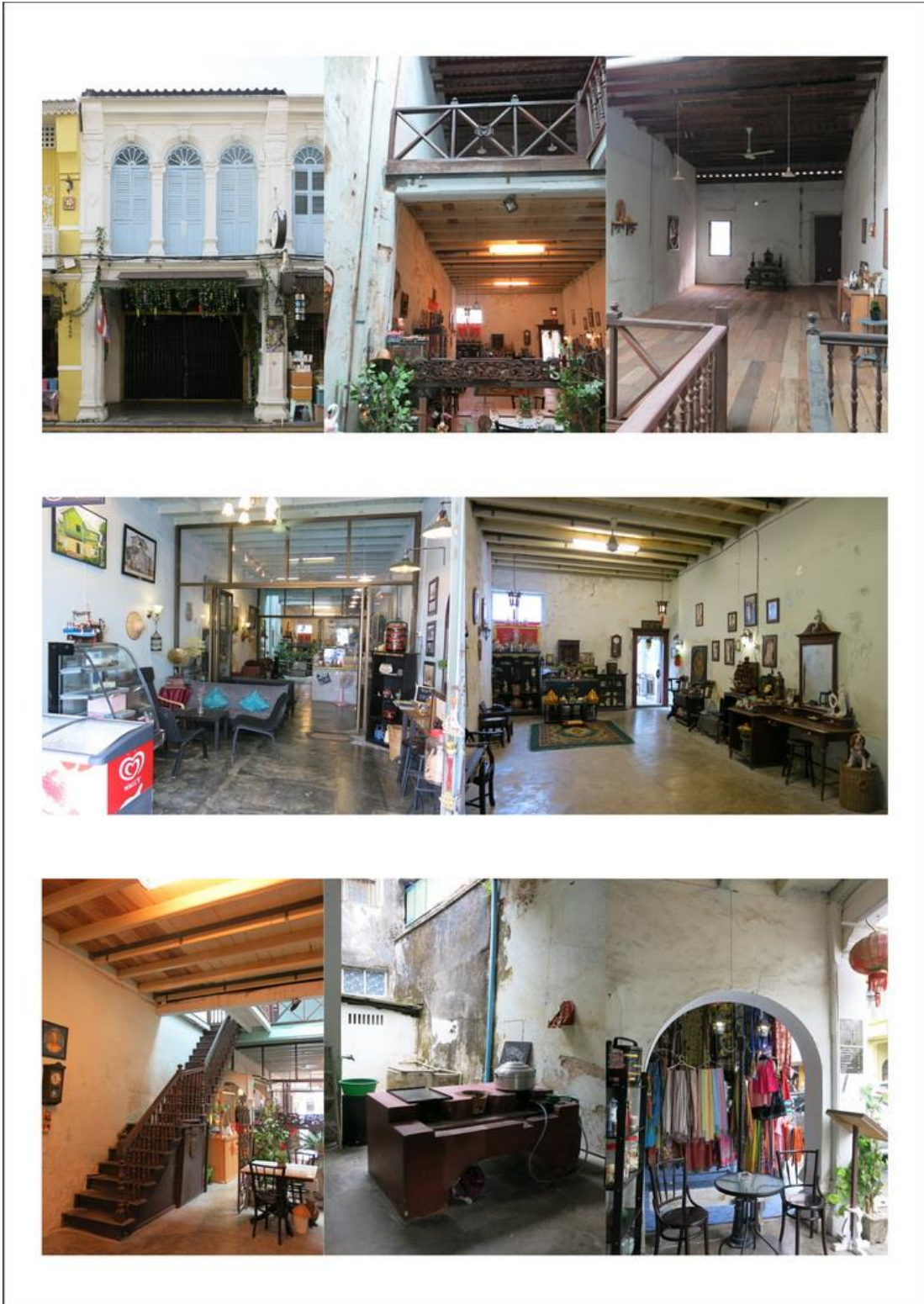
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

ก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติมเป็นห้องเก็บของ เสริมคานเหล็กบางช่วงในส่วนองพื้นที่ชั้น 2 เนื่องจากสภาพทรุดโทรมมาก, เปลี่ยนโครงสร้างหลังคาและวัสดุผนังหลังคาใหม่

ภาพที่ 64: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 4 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 65: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 4
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560)

กรณีศึกษาที่ 5

ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านเลขที่ 97 ถนนกลาง ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต (บ้านพักอาศัย)

เจ้าของตึกแถว (บ้านอ่องชิมฝ่าย ตระกูล ถาวรเรืองวงศ์)

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณจิ้นุช ถาวรเรืองวงศ์ อายุ - ปี
 นักร้องศาสนาพุทธ ไทย

อาชีพ ค้าขาย

สถานภาพ เจ้าของ

จำนวนผู้อาศัยอยู่ในตึกแถวปัจจุบัน 5 คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)

ข้อมูลทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบตึกแถว ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1

อายุของตึกแถว มากกว่า 100 ปี

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างตึกแถว

หลังคาและโครงสร้างหลังคา

วัสดุหลังคา เมทัลชีท (หลังคาราบ คอนกรีตเสริมเหล็ก)

โครงสร้างหลังคา เหล็ก

ชั้นที่ 2

ผนัง-เสา คอนกรีตเสริมเหล็ก

ประตู ประตูไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักเกล็ดไม้กระทุ้งเปิดได้

หน้าต่าง หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น ลูกฟักเกล็ดไม้กระทุ้งเปิดได้ ซ้อน
 เหล็กตัดกลมตันหนา 3/4" ตีตามแนวตั้ง

ช่องแสง-ช่องลม ช่องแสงครึ่งวงกลม วงกบไม้โค้งพระอาทิตย์ กระจกใส

พื้นและโครงสร้าง พื้นไม้กระดานขัดมัน ตีตามแนวยาว รับด้วยโครงสร้างตง-คานไม้

ชั้นที่ 1

ผนัง-เสา คอนกรีตเสริมเหล็ก

ประตู ประตูไม้บานเปิดคู่ลูกฟักเจาะช่องระบายอากาศ ซ้อนประตูไม้บาน
 เปิดคู่

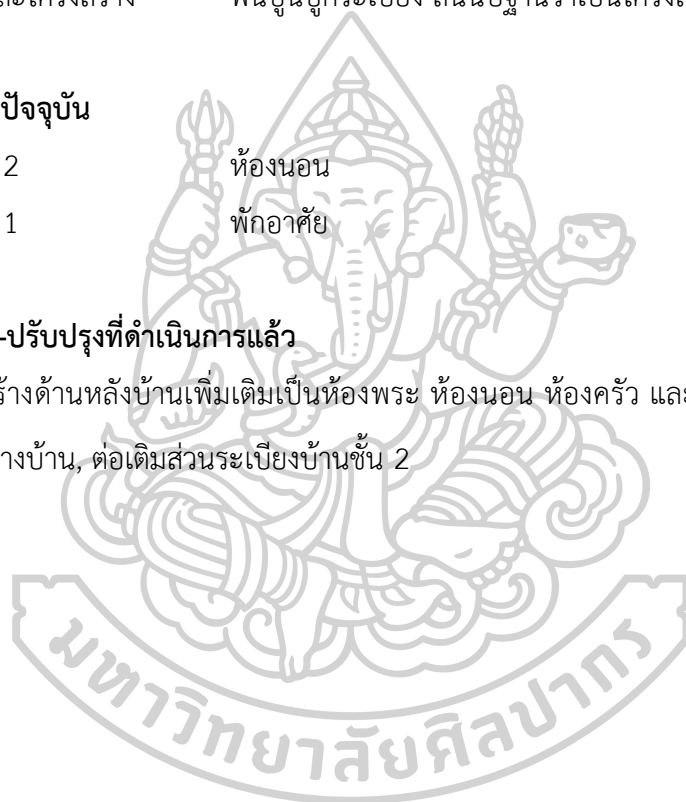
หน้าต่าง	เหล็กดัดกลมตันหนา ¾” ตีตามแนวตั้ง คาดบน-ล่างด้วยไม้ตามแนวนอน ซ้อนหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักไม้ลวดลายสีเหลี่ยมช่องแสงเหนือหน้าต่างครึ่งวงกลมลายสีเหลี่ยมรูปว่าว ซ้อนเหล็กดัดกลมตันหนา ¾” ตีตามแนวตั้ง
ช่องแสง-ช่องลม	ช่องแสงกระจกทรงจีน ซ้อนเหล็กดัดกลมตันหนา ¾” ตีตามแนวตั้ง
บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นปูนปูกระเบื้อง สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนคาน

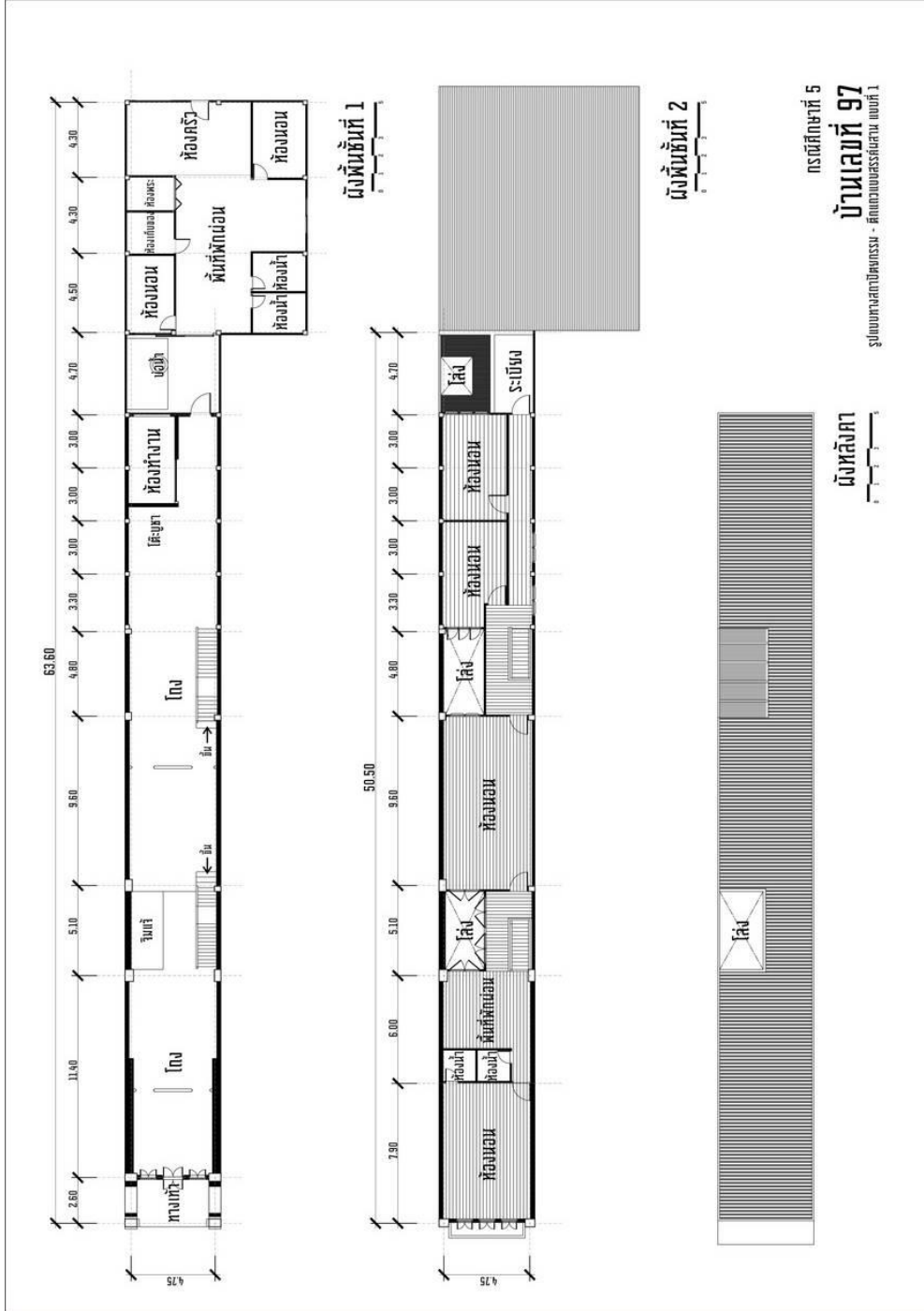
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	พักอาศัย

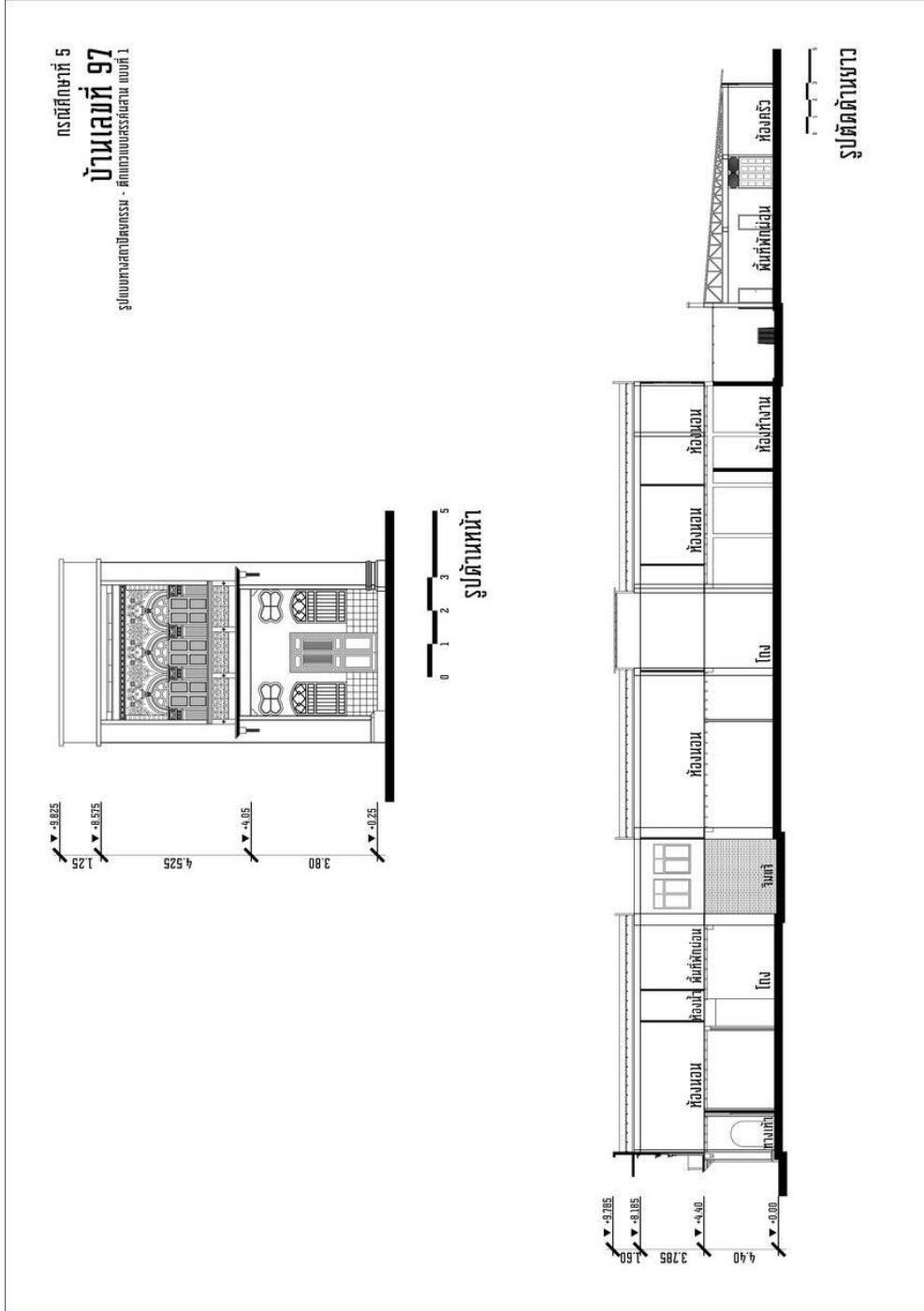
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

ก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติมเป็นห้องพระ ห้องนอน ห้องครัว และห้องน้ำ, ซ่อมแซมส่วนพื้นที่บ่อน้ำกลางบ้าน, ต่อเติมส่วนระเบียงบ้านชั้น 2

ภาพที่ 66: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรรณศึกษาที่ 5 : ผังพื้นและผังหลังคา

ภาพที่ 67: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 5 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 68: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 5
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2559)

หน้าต่าง	หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ยาวถึงพื้น ลูกฟักเกล็ดไม้กระทุ้งเปิดได้ ซ้อนเหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวตั้ง คาคกลางด้วยไม้ตามแนวนอน
ช่องแสง-ช่องลม	ช่องแสงครึ่งวงกลม วงกบไม้โค้งพระอาทิตย์ กระจกเขียวใส
พื้นและโครงสร้าง	พื้นไม้กระดานไสผิวเรียบ ตีตามแนวยาว รับด้วยโครงสร้างตง-คานไม้

ชั้นที่ 1

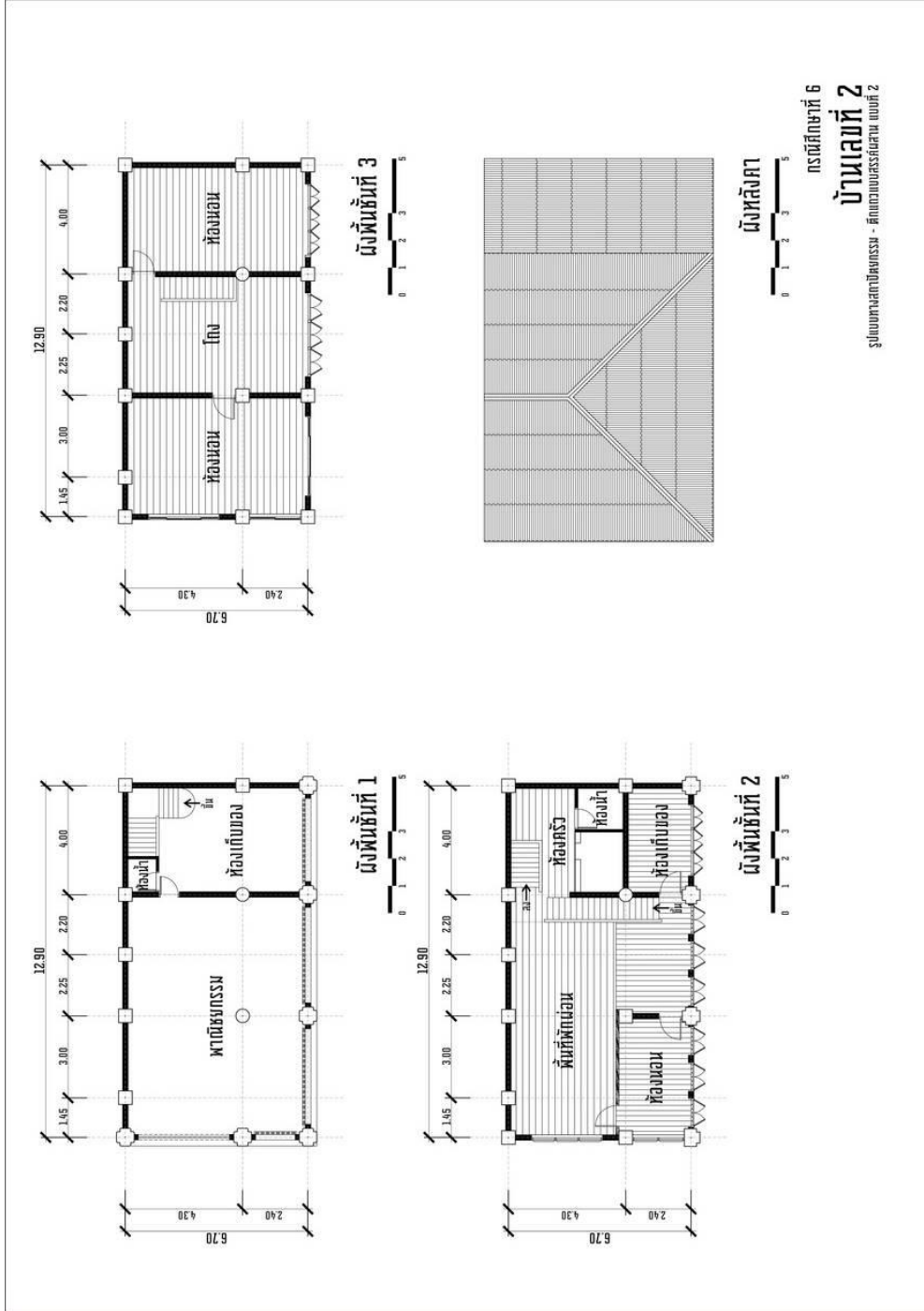
ผนัง-เสา	คอนกรีตเสริมเหล็ก
ประตู	ประตูเหล็กยึด
หน้าต่าง	-
ช่องแสง-ช่องลม	ช่องลมเหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวนอน คาคกลางด้วยไม้ตามแนวตั้ง, บล็อกช่องลม
บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนคาน

การใช้สอยในปัจจุบัน

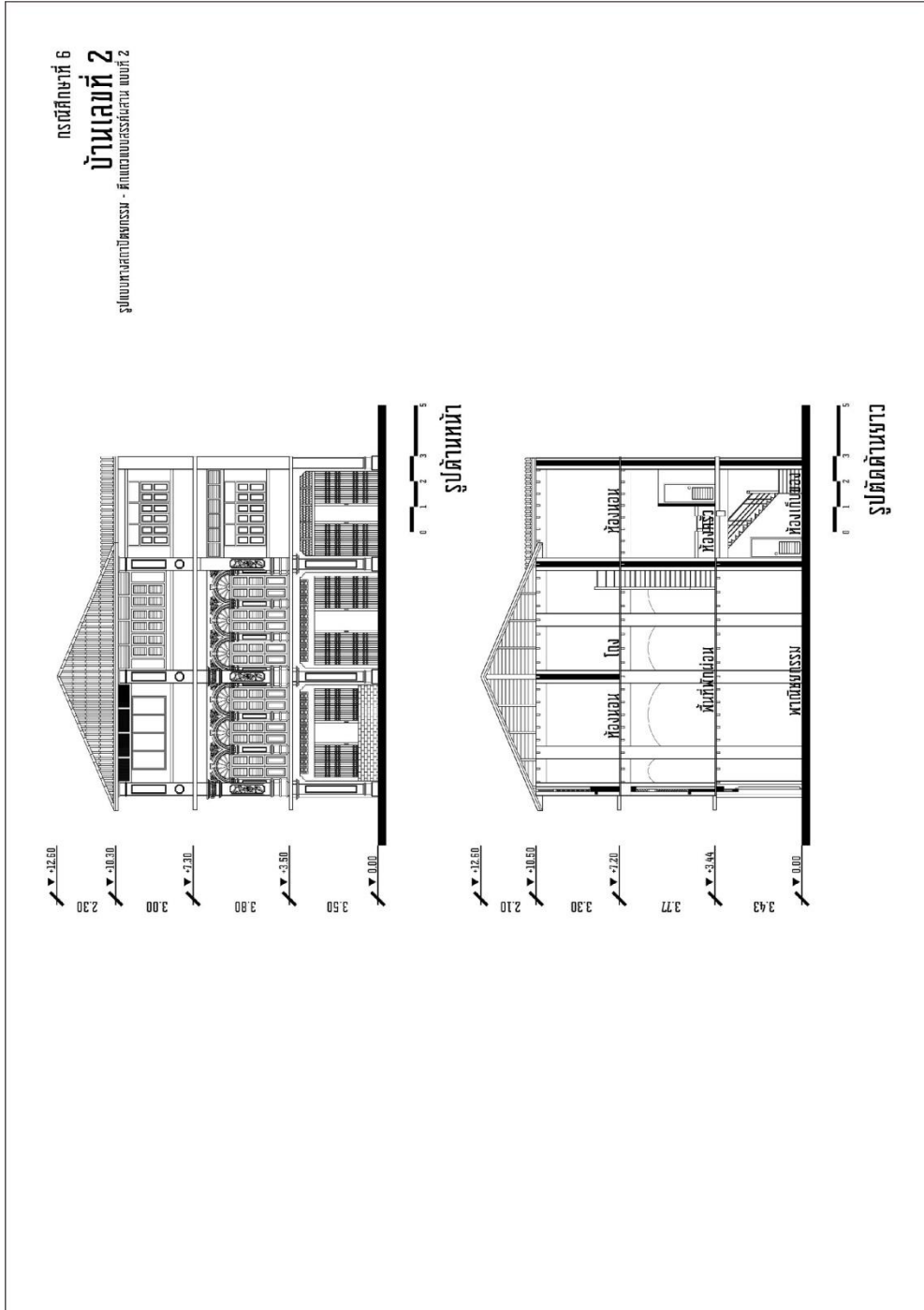
ชั้นที่ 3	ห้องนอน
ชั้นที่ 2	โถงรับแขก, ห้องนอน
ชั้นที่ 1	ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ (08:00-18:00 น.)

การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

เสริมเสา-คานคอนกรีตเสริมเหล็กส่วนโครงสร้างพื้นชั้น 1, เปลี่ยนโครงสร้างหลังคาและวัสดุมุงหลังคาใหม่

ภาพที่ 69: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 6 : ผังพื้นและผังหลังคา

ภาพที่ 70: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 6 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 71: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 6
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2559)

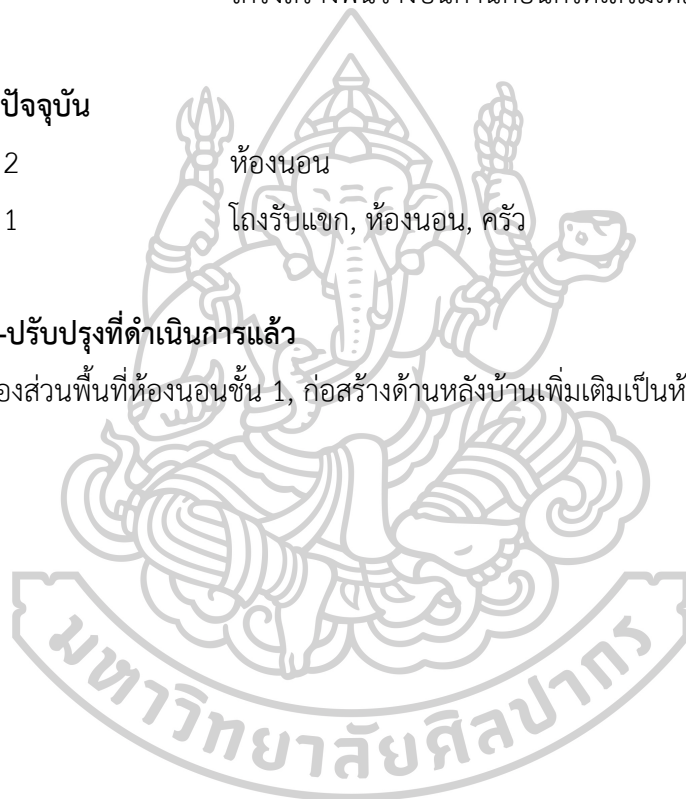
หน้าต่าง	เหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวตั้ง คาดกลางด้วยไม้ตาม แนวนอน ทับหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ลูกพักไม้แนวนอน-แนวตั้ง กระจกฝ้า สีเขียว
ช่องแสง-ช่องลม	ช่องลมเหล็กตัดกลมตันหนา 3/4” ตีตามแนวนอน คาดกลางด้วย ปูน
บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นหินขัดเซาะร่องและพื้นปูซีเมนต์ขัดมัน สันนิษฐานว่าเป็น โครงสร้างพื้นวางบนคานคอนกรีตเสริมเหล็ก

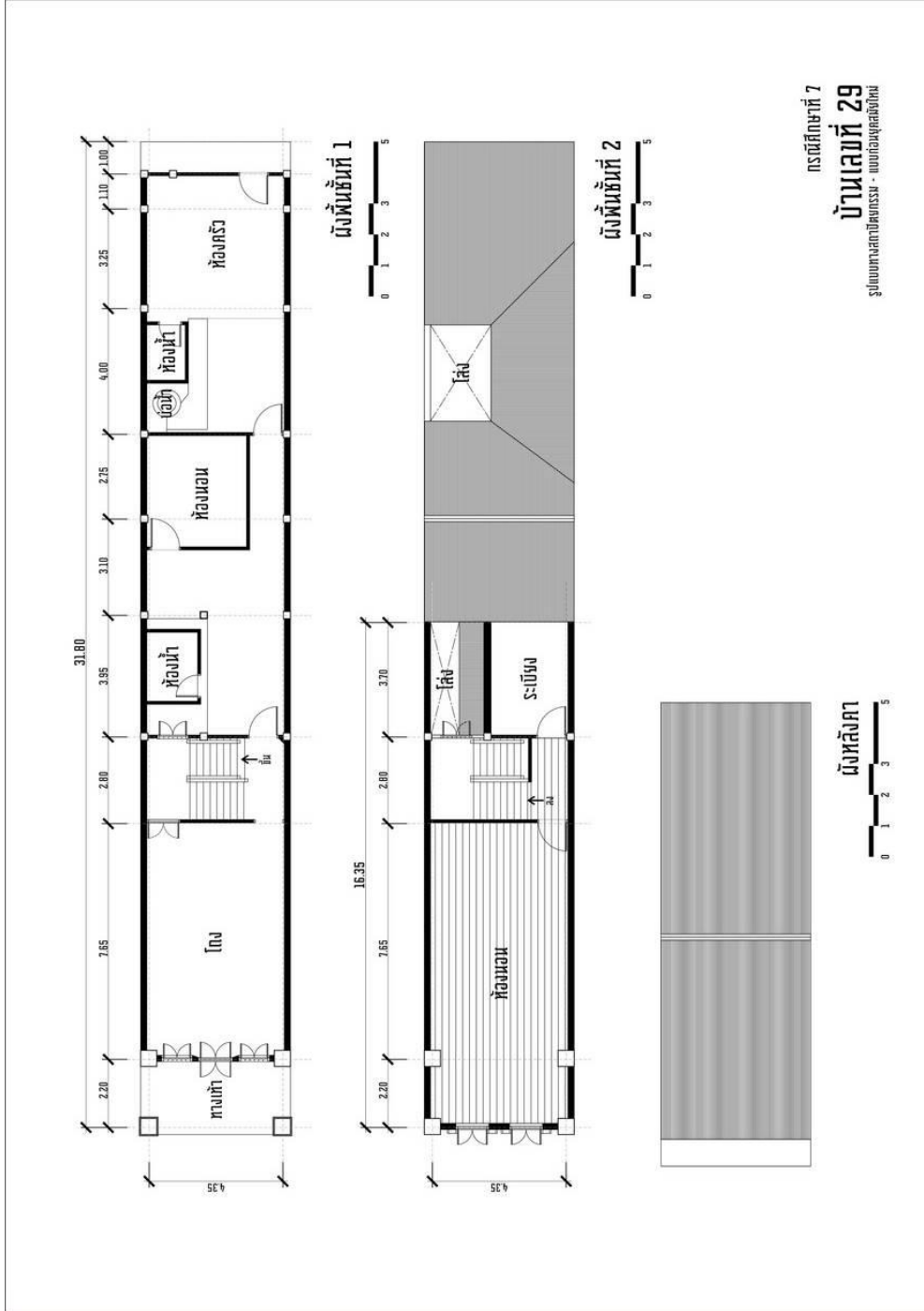
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	โถงรับแขก, ห้องนอน, ครัว

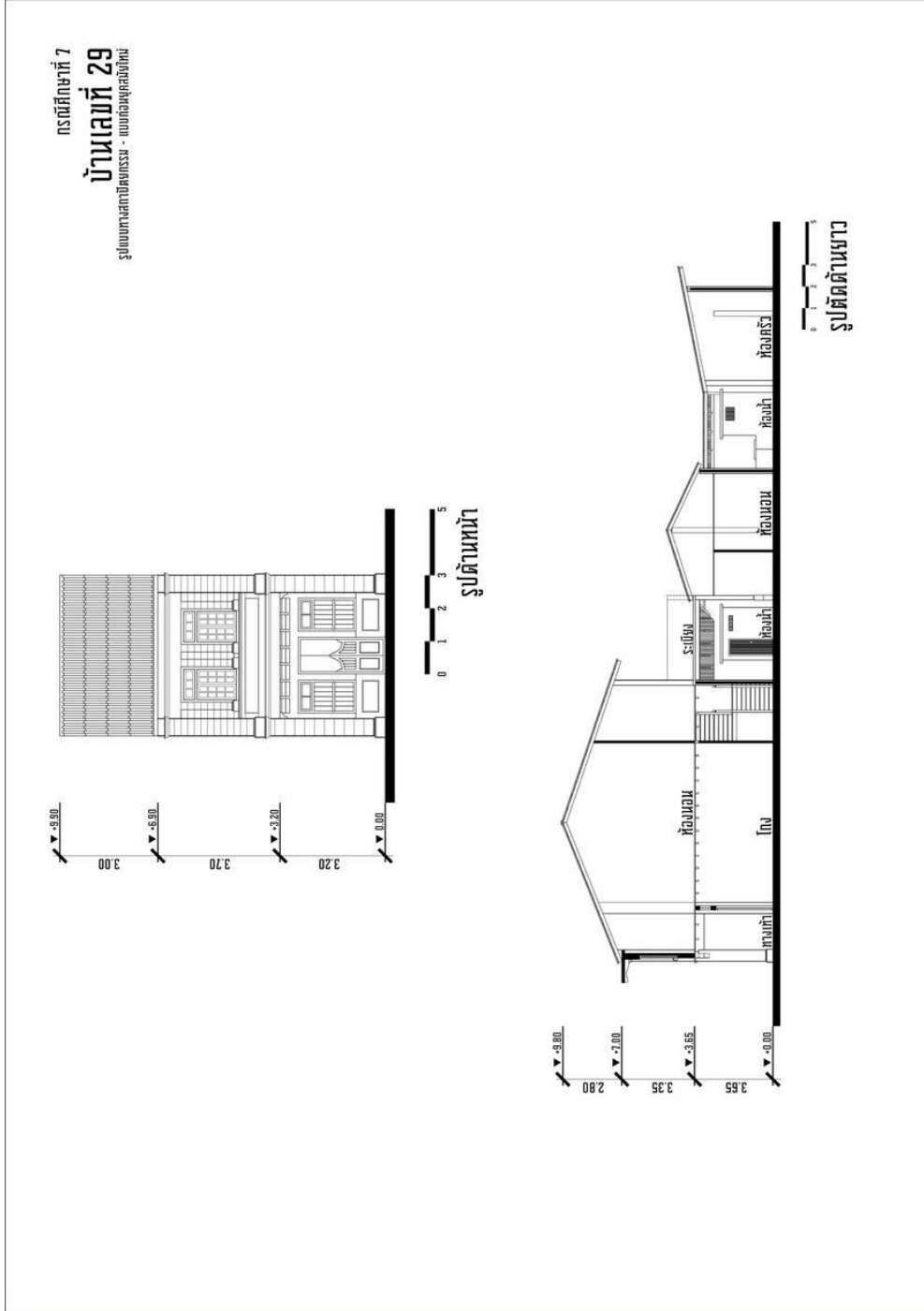
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

กันห้องส่วนพื้นที่ห้องนอนชั้น 1, ก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติมเป็นห้องครัว

ภาพที่ 72: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 7 : ผังพื้นและผังหลังคา

ภาพที่ 73: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันเด็กแถว กรณีศึกษาที่ 7 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 74: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 7
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2560)

พื้นและโครงสร้าง พื้นปูนปูกระเบื้องสันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนดิน
คอนกรีตเสริมเหล็ก

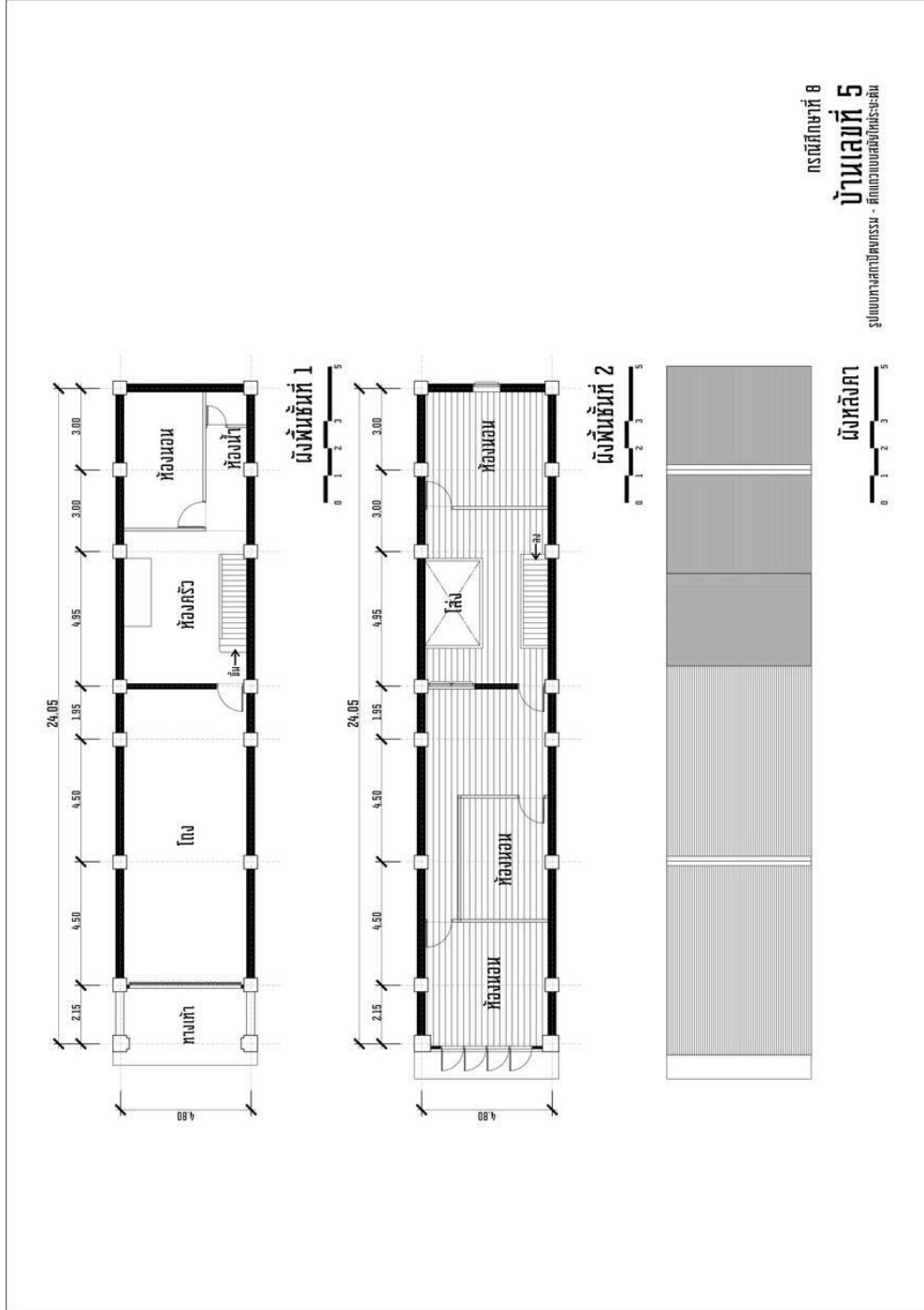
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2 ห้องนอน
ชั้นที่ 1 โถงรับแขก, ห้องนอน, ครัว

การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

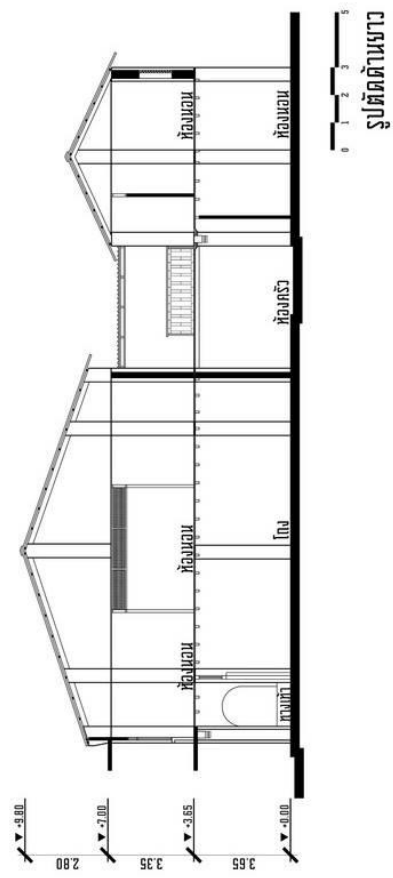
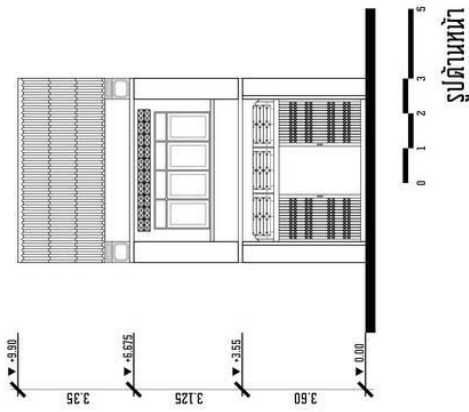
กั้นห้องส่วนพื้นที่ห้องนอนชั้น 1, บูฟ่าเพดานชั้น 2, ต่อเติมหลังคาในส่วนพื้นที่โล่งในอาคาร
เพื่อป้องกันฝนสาด, เปลี่ยนวัสดุผนังหลังคาใหม่

ภาพที่ 75: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 8 : ผังพื้นที่และผนังหลังคา

กรณีศึกษาที่ 8
บ้านเลขที่ 5
รูปแบบสถาปัตยกรรม - สัตถกนดเชยสิทธิ์ประจักษ์

ภาพที่ 76: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 8 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 77: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 8
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2560)

บันได	ไม้
พื้นและโครงสร้าง	พื้นปูนปูกระเบื้อง สันนิษฐานว่าเป็นโครงสร้างพื้นวางบนคาน คอนกรีตเสริมเหล็ก

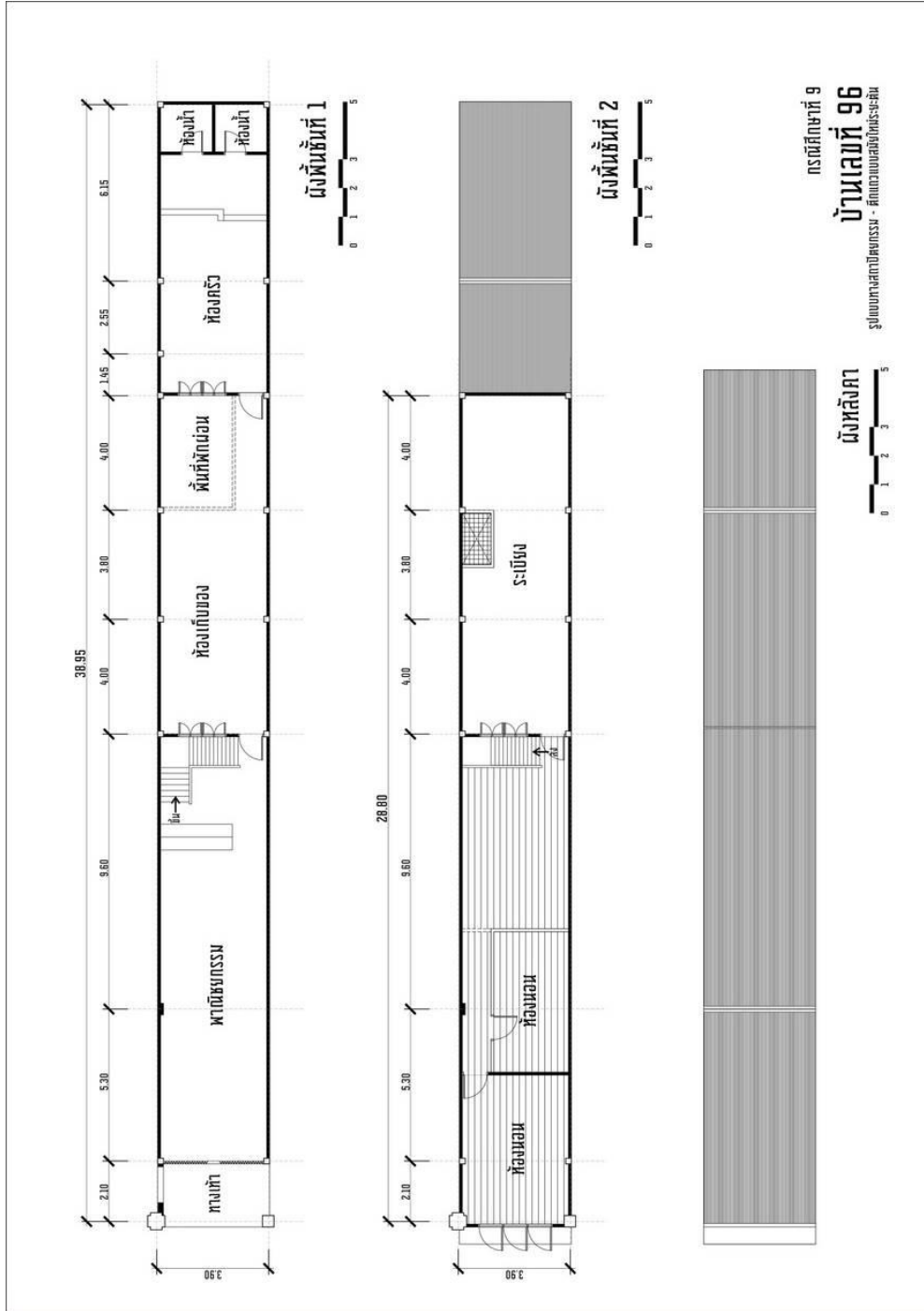
การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2	ห้องนอน
ชั้นที่ 1	ร้านขายผ้า (09.30-17.30 น.), ครีว

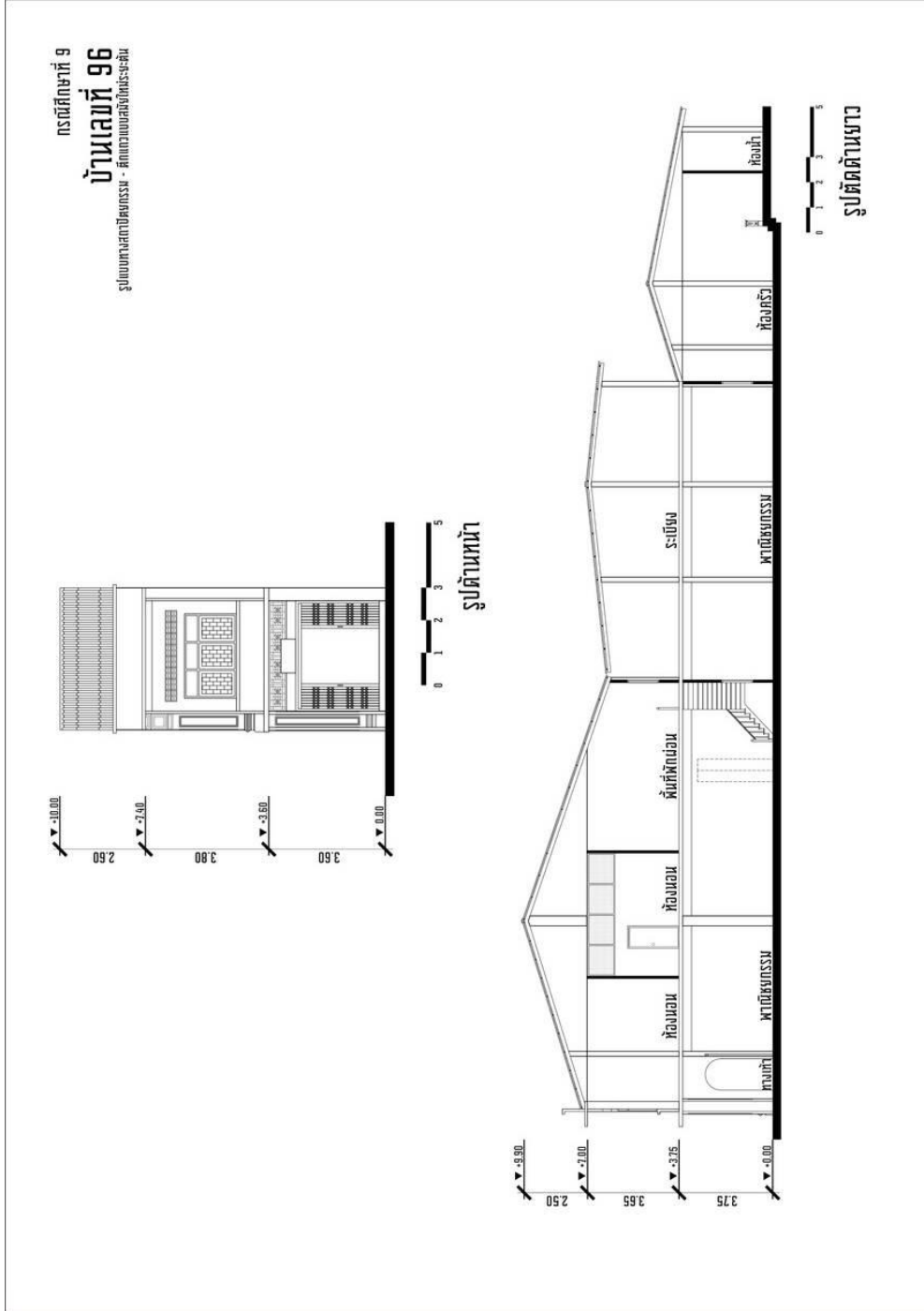
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

ต่อเติมหลังคาในส่วนพื้นที่ระเบียงหลังชั้น 2, เปลี่ยนวัสดุผนังหลังคาใหม่

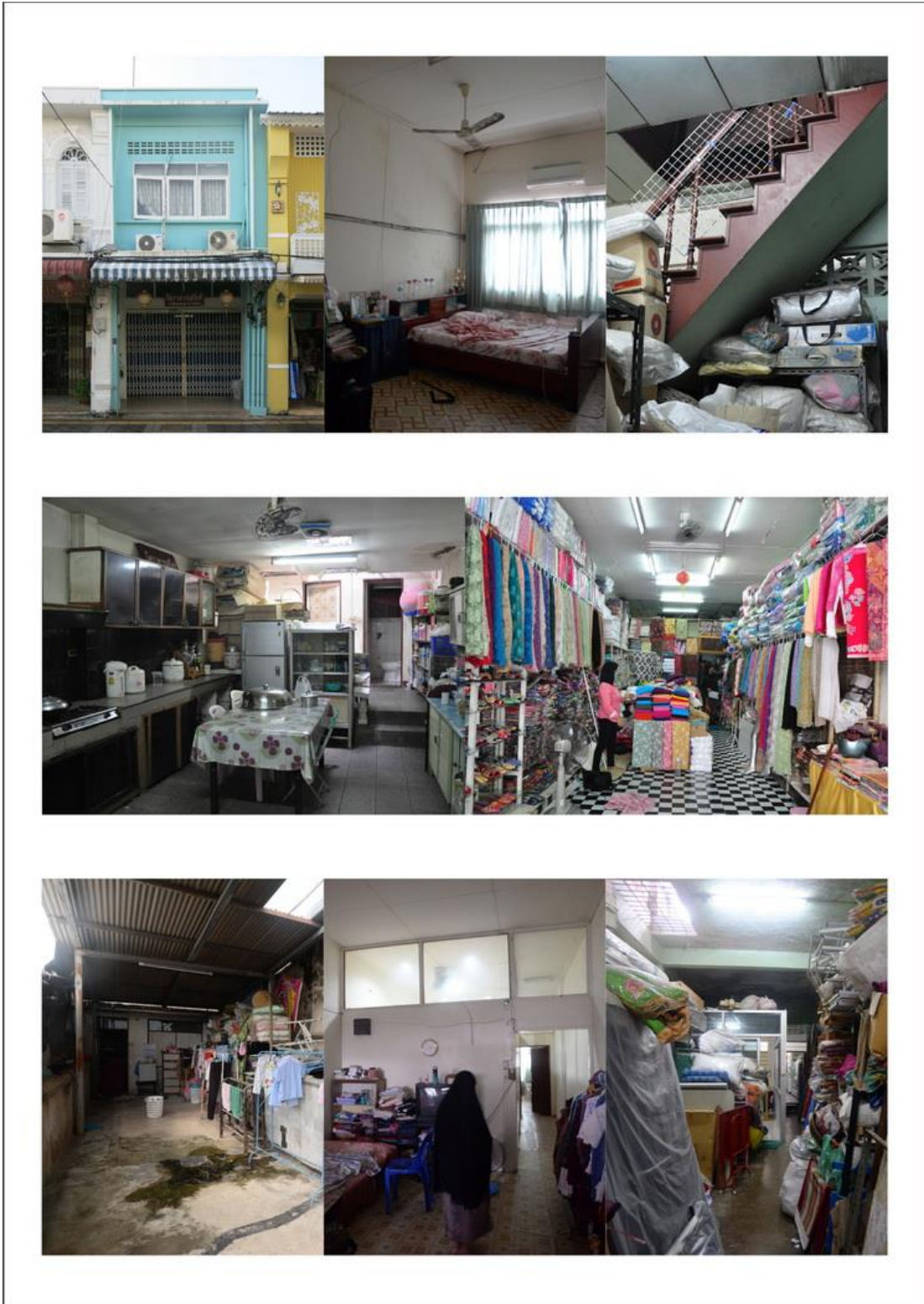

ภาพที่ 78: แบบสถาภาพปัจจุบันตึกแถว กรรณิศึกษาที่ 9 : ผังพื้นและผังหลังคา

ภาพที่ 79: แบบสถาปัตย์ปัจจุบันตึกแถว กรณีศึกษาที่ 9 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 80: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 9
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2559)

การใช้สอยในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2

ห้องเก็บของ

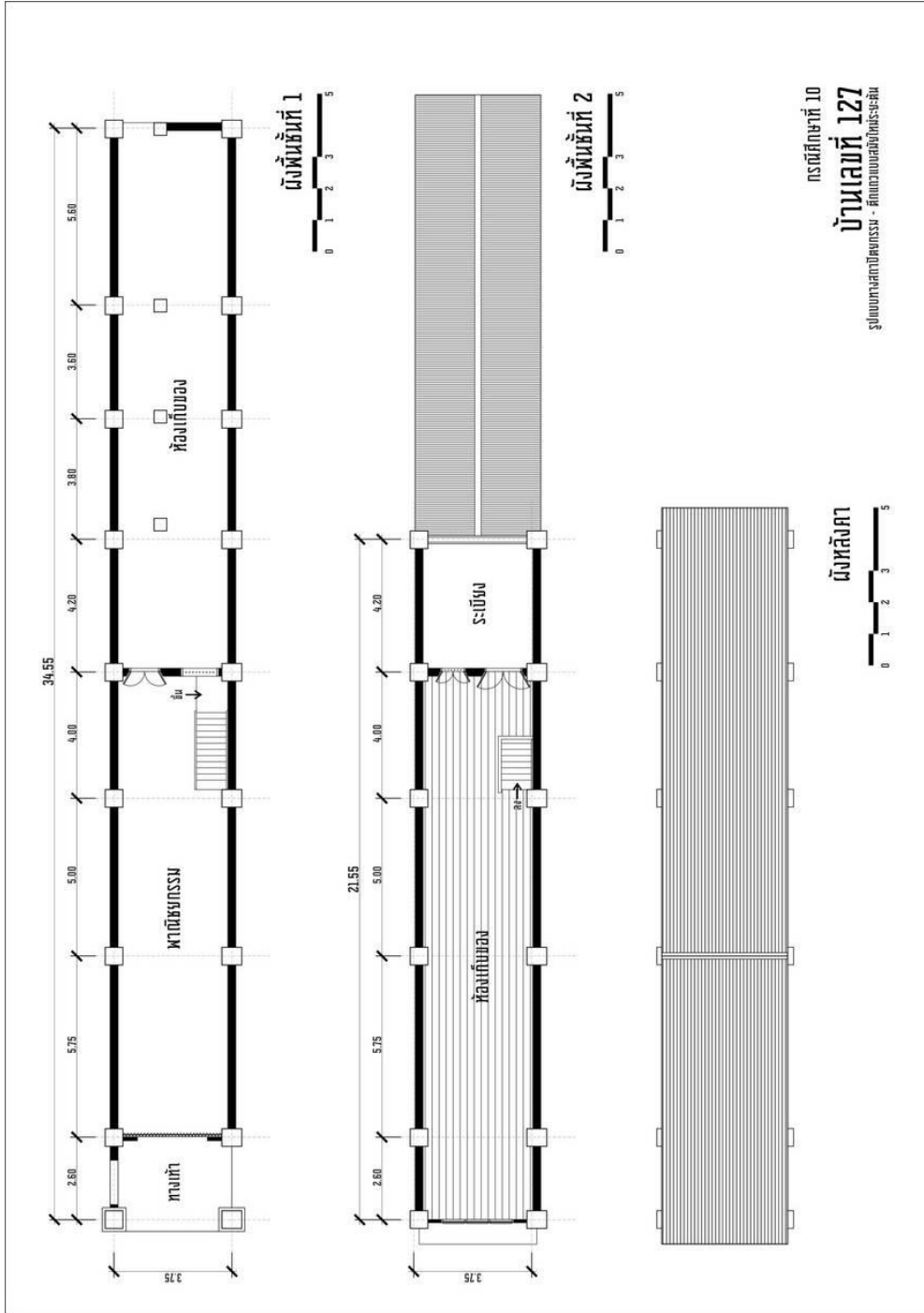
ชั้นที่ 1

ร้านขายจักรเย็บผ้า (09.30-17.30 น.), ครีว

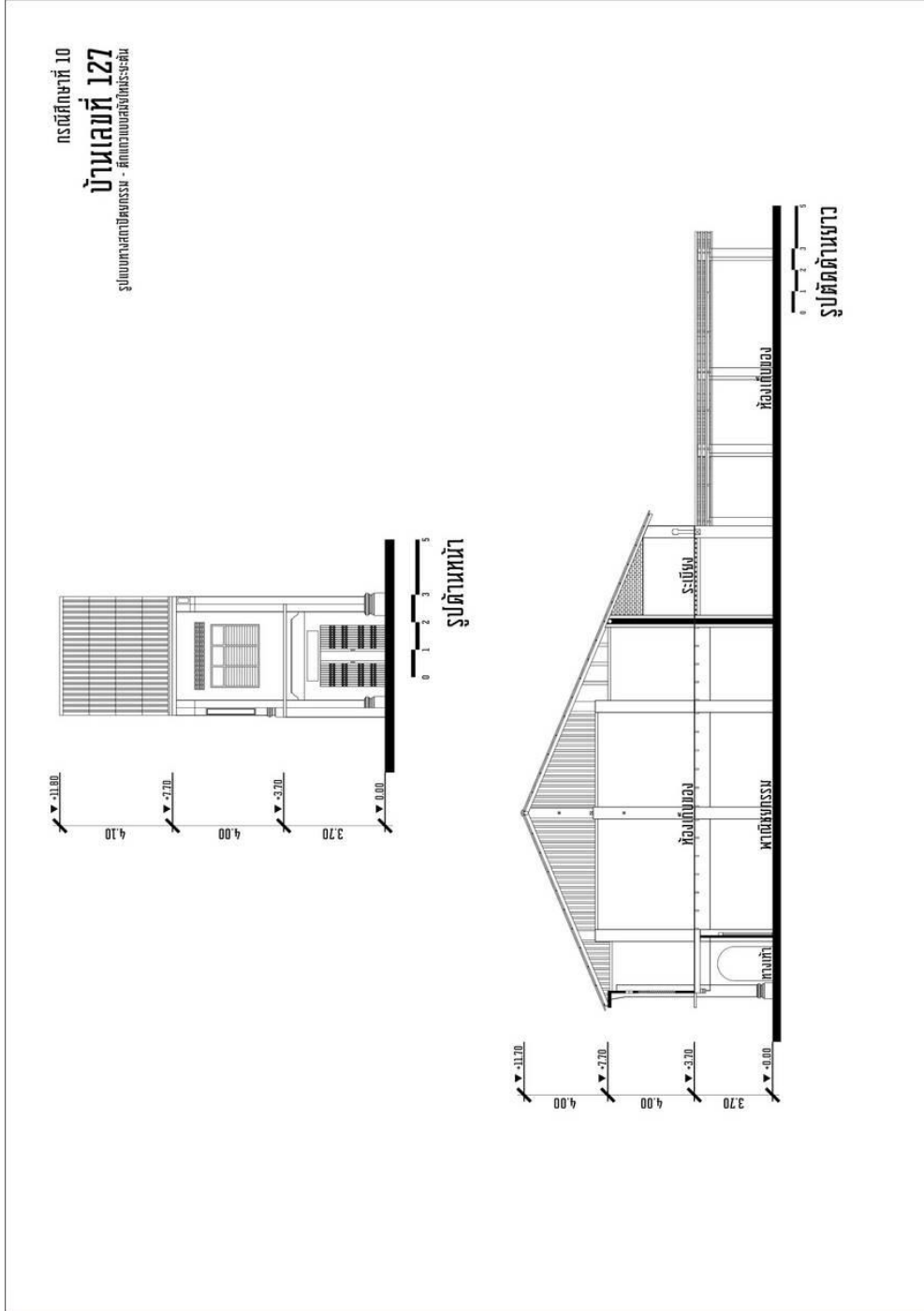
การซ่อมแซม-ปรับปรุงที่ดำเนินการแล้ว

เสริมโครงสร้างหลังคาและเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคาใหม่, ก่อสร้างด้านหลังบ้านเพิ่มเติม เป็นส่วน
พักอาศัยและห้องครีว

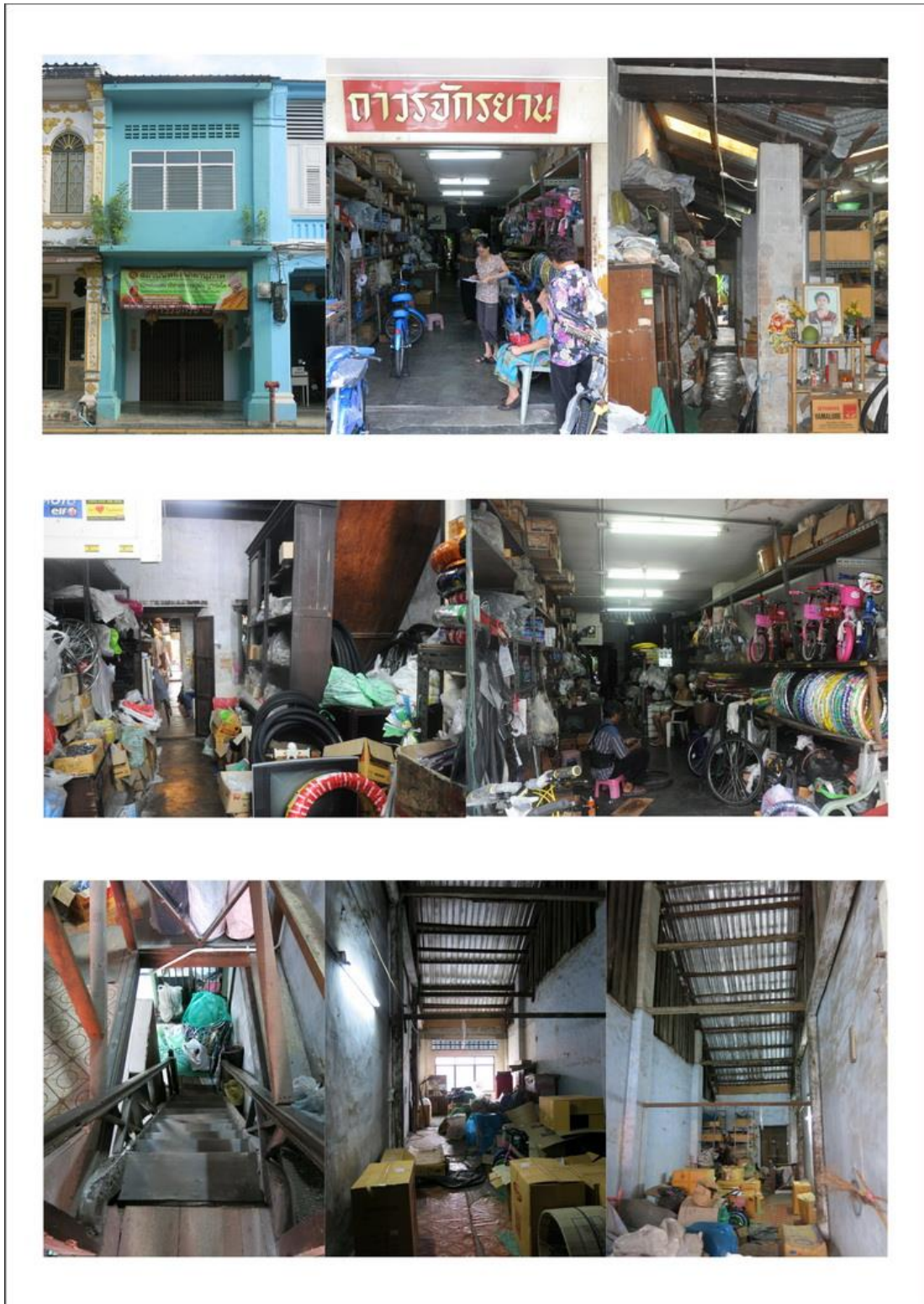

ภาพที่ 81: แบบสถาปัตย์บ้านตึกแถว กรณีศึกษาที่ 10 : ผังพื้นที่และผังหลังคา

ภาพที่ 82: แบบสถาปัตย์บ้านตึกแถว กรณีศึกษาที่ 10 : รูปด้านและรูปตัด

ภาพที่ 83: รูปถ่ายสภาพปัจจุบันตึกแถวกรณีศึกษาที่ 10
(สำรวจโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2559)

ตารางที่ 20: สรุปข้อมูลพื้นฐานของตึกแถวกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่	ชื่อร้าน	ผู้ให้สัมภาษณ์	ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์			ระยะเวลาอยู่อาศัย/ปี	จำนวนผู้อยู่อาศัย	พื้นที่ใช้สอย		
			สถานะ	อายุ	เชื้อสาย			อาชีพ	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2-3
รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1										
1	-	คุณขวัญจิต เลิศวิวัฒน์วงศา	ผู้เช่า	60	ไทย	-	2	พักอาศัย	ทรุคไทรรม	112 ม. ²
รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2										
2	ร้าน China inn	คุณสุพัฒน์ พรหมจันทร์	ผู้เช่า		ไทย	ค้าขาย	2	ร้านอาหาร	ห้องนอน	616 ม. ²
รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบธุรกิจสถาน แบบที่ 1										
3	ร้านเพชรไพศาล	คุณหยง แซ่อยู่	ผู้เช่า	70	ฮกเกี้ยน	ค้าขาย	4	ร้านขายผ้า	ห้องนอน	780 ม. ²
4	ร้านเก้าสิบสอง	คุณณัฐดาพร ปรมัตถผล	เจ้าของ	29	ไทย	ค้าขาย	2	ร้านกาแฟ	ห้องนอน	587 ม. ²
5	-	คุณจันทิมา ธาราร่วงวงศ์	เจ้าของ		ฮกเกี้ยน	ค้าขาย	5	พักอาศัย	ห้องนอน	676 ม. ²
รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบธุรกิจสถาน แบบที่ 2										
6	ร้านธวัชยนต์	คุณธนายุทธ ศิลปจิตพร	เจ้าของ	40	ไทย	ค้าขาย	3	ร้านซ่อมรถ	พักอาศัย	270 ม. ²
รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่										
7	-	คุณเสาวนีย์ เอี่ยมบรรณพงษ์	เจ้าของ	81	ไทย	-	2	พักอาศัย	ห้องนอน	226 ม. ²
รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น										
8	-	คุณพิพัฒน์ จักรารักษ์	เจ้าของ	80	ไทย	-	3	พักอาศัย	ห้องนอน	268 ม. ²
9	ร้านไตรคาน	คุณสมยศ ปาทาน	เจ้าของ	40	ไทย	ค้าขาย	2	ร้านขายผ้า	ห้องนอน	266 ม. ²
10	ร้านถาวรจักรยาน	พรสิงห์ ดันดีสหัสศรี	เจ้าของ		ไทย	ค้าขาย	4	ร้านจักรยาน	ห้องเก็บของ	247 ม. ²

ตารางที่ 21: สรุปข้อมูลสถาปัตยกรรมของตึกแถวกรณีศึกษา (1)

กรณีศึกษาที่	ชื่อร้าน	อายุตึกแถว	ความสูง (ชั้น)	หลังคา		โครงสร้างและวัสดุอาคาร		ประตู - หน้าต่าง	
				วัสดุผนัง	โครงสร้าง	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2-3	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2-3
รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1									
1	-	>100ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	ก่ออิฐรับน้ำหนัก	ไม้	ประตูไม้บานเปิดคู่	ไม้บานเปิดคู่ 3 ชุด
รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2									
2	ร้าน China inn	>100 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	ก่ออิฐรับน้ำหนัก	ไม้	ประตูไม้บานเปิดคู่	ไม้บานเปิดคู่ 2 ชุด
รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1									
3	ร้านเพชรไพศาล	>100 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	ไม้	ประตูเหล็กยึด	ไม้บานเปิดคู่ 4 ชุด ยาวถึงพื้น
4	ร้านเก๋าสอง	>100 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	ไม้	ประตูเหล็กยึด	ไม้บานเปิดคู่ 3 ชุด ยาวถึงพื้น
5	-	>100 ปี	2 ชั้น	เมทัลชีท	เหล็ก	คสล.	ไม้	ประตูไม้บานเปิดคู่	ไม้บานเปิดคู่ 3 ชุด ยาวถึงพื้น
รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2									
6	ร้านรัชชยนต์ร์	>80 ปี	3 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	ไม้	ประตูเหล็กยึด	ไม้บานเปิดคู่ 3 ชุด ยาวถึงพื้น , หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ 3 ชุด
รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่									
7	-	>80 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	ไม้	ประตูไม้บานเปิดคู่	ไม้บานเปิดคู่ 2 ชุด
รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น									
8	-	>80 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	ก่ออิฐรับน้ำหนัก	ไม้	ประตูเหล็กยึด	กรอบไม้กระจากฝ้า 4 บาน
9	ร้านไตรคาณ	>80 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	คสล.	ประตูเหล็กยึด	กรอบไม้กระจากฝ้า 3 บาน
10	ร้านถาวรจักรยาน	>80 ปี	2 ชั้น	ลอนคูซิเมนต์	ไม้	คสล.	ไม้	ประตูเหล็กยึด	กรอบไม้บานเกล็ดกระจากฝ้า

ตารางที่ 22: สรุปข้อมูลสถิตยภาพัฒนการรรมของตึกแถวการณศึกษา (2)

กรณศึกษาที่	ชื่อร้าน	ช่องแสง-ช่องลม		พื้นและโครงสร้าง		บันได	ความสมบูรณของค้ประกอบ	การเปลียนแปลงตึกแถว
		ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2-3	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2-3			
รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถึน ระยะที่ 1								
1	-	-	-	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถึน ระยะที่ 2								
2	ร้าน China inn	-	สึเหลี่ยม/ลูกท้อกไม้	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ปานกลาง	ปานกลาง
รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค้สถาน แบบที่ 1								
3	ร้านเพชรไพศาล	-	ค้องพระอาทิตย์ กระจกใส	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้/ปูน	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
4	ร้านเก้กลีบสอง	เหล็กค้ดกลม 5 ช่วง	ค้องพระอาทิตย์ กระจกใส	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
5	-	กระจกพรงเงิน	ค้องพระอาทิตย์ กระจกใส	กระจกบ้อง	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรรค้สถาน แบบที่ 2								
6	ร้านธวัชยมิตร	บ้ือกค้องลม	ค้องพระอาทิตย์ กระจกเขียวใส, ปานเกร็ดไม้	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก้องนยุคสมัยใหม่								
7	-	เหล็กค้ดกลม	สึเหลี่ยมกระจกฝ้าสึเขียว	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ค้องข้างสมบูรณ	ค้องข้างน้อย
รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น								
8	-	เหล็กค้ด แบ่ง 3 ช่วง	บ้ือกค้องลม	กระจกบ้อง	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ปานกลาง	ปานกลาง
9	ร้านโน้ตราคาน	เหล็กค้ดกลม	บ้ือกค้องลม	กระจกบ้อง	คสล.	ไม้	ปานกลาง	ปานกลาง
10	ร้านถาวรจ้การยาน	-	บ้ือกค้องลม	ขัดมัน	ไม้แผ่นวางบนตง/คาน	ไม้	ปานกลาง	ปานกลาง

การวิเคราะห์ทางสถาปัตยกรรม

จากตึกแถวกรณีศึกษาทั้ง 10 หลัง ได้อธิบายแจกแจงรายละเอียดในประเด็นเรื่อง

1. รูปแบบและรูปทรง
2. ที่ว่างและการใช้สอยพื้นที่
3. โครงสร้างและวัสดุก่อสร้าง

รูปแบบและรูปทรง

1. ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1

รูปแบบ ทางสถาปัตยกรรมเป็นไปตามวัฒนธรรมของผู้อาศัยชาวจีนเป็นหลักและเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย ตึกแถวมีความสูง 1-2 ชั้น **รูปทรง** ค่อนข้างเตี้ย ความสูงโดยประมาณ 7-10 เมตร หลังคาทรงจั่ว ชั้นล่าง ประตูและหน้าต่างบานเปิดไม้ ชั้น 2 หน้าต่างบานเปิดไม้ 6 บาน มีช่องทางเดินด้านหน้าอาคารหรือหอนอกคาน้ำ (Five-foot way) สำหรับการสัญจรภายใต้ร่มเงาของตึกแถว

2. ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2

รูปแบบ คล้ายคลึงกับช่วงแรก เป็นตึกแถวมีความสูง 2 ชั้น เริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิกเป็นรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ และพันธุ์พฤกษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลต่างๆ **รูปทรง** สูงกว่าตึกแถวแบบแรกแต่ก็ไม่มาก มีความสูงโดยประมาณ 10 เมตร ตัวอาคารแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) ด้านหน้าเป็นอาคาร 2 ชั้น 2 หลังคาทรงจั่ว (2) ตรงกลางเป็นพื้นที่เปิดโล่ง จิมแจ้ (3) ด้านหลังสูง 2 ชั้น (4) ส่วนพักนอน สวนหย่อม โลง (5) ส่วนโรงครัว หลังคาทรงจั่ว ชั้นเดียว ชั้นล่างประตูและหน้าต่างบานเปิดไม้ ชั้น 2 ประตูและหน้าต่างบานเปิดไม้ เดิมเป็นหน้าต่างตลอดช่วงเสาเพื่อการระบายอากาศที่ดี มีทางเดินด้านหน้าอาคารหรือหอนอกคาน้ำ (Five-foot way) เป็นการก่อกำบังด้วยผนังอิฐรับน้ำหนัก

3. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1

รูปแบบ ตึกแถวแบบนี้ได้รับอิทธิพลมาจากยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองปีนังและสิงคโปร์ พ.ศ. 2444-2474 ตึกแถวมีความสูง 2 ชั้น มีการเจาะช่องหน้าต่าง 2-4 ช่อง และการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้นเป็นรูปทรงเลขาคณิต รูปสัญลักษณ์จากสัตว์ รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา รูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติ **รูปทรง** ความสูงโดยประมาณ 8-15 เมตร แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ (1) ด้านหน้าอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว (2) เป็นพื้นที่เปิดโล่ง จิมแจ้ (3) ส่วนกลางอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว (4) เป็นพื้นที่เปิดโล่ง จิมแจ้ (5) ส่วนห้องชั้นล่างและระเบียงชั้น 2 (6) เป็นพื้นที่เปิดโล่ง จิมแจ้

(7) ส่วนหลังเป็นอาคารเก็บของ 1 ชั้น หลังคาทรงจั่วซ้อน 2 ชั้น ระดับหลังคาเริ่มจากระเบียงชั้น 2 มีทางเดินด้านหน้าอาคารหรือห่อคาคี (Five-foot way) มีซุ้มโค้งที่ก่อด้วยผนังอิฐรับน้ำหนักและลวดลายปูนปั้นบริเวณตีนเสา

4. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2

รูปแบบ ตึกแถวรูปแบบนี้เป็นการพัฒนาตึกแถวมาจากบริบทท้องถิ่นสู่การก่อสร้างตึกแถวที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งร่ำรวย ความคิดสร้างสรรค์ ความนิยมในช่วงเวลานั้น และเริ่มมีชายคาอาคาร ตึกแถวมีความสูง 2-3 ชั้น **รูปทรง** ความสูงโดยประมาณ 10-16 เมตร อาคาร 3 ชั้น แบ่ง 2 ส่วนหลัก โดยแบ่งจากรูปแบบหลังคาทรงปั้นหยาและหลังคาทรงจั่ว

5. ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่

รูปแบบ ตึกแถวรูปแบบนี้สันนิษฐานว่าถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่เหลื่อมกันกับตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 และก่อนตึกแถวสมัยใหม่ไม่นานนัก ถูกลดทอนองค์ประกอบต่างๆ มีการตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้น ที่เน้นลวดลายทรงเลขาคณิตหรือแนวเส้นตั้งและแนวเส้นนอน และมีชายคา ตึกแถวมีความสูง 2 ชั้น **รูปทรง** สูงโดยประมาณ 10-16 เมตร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ด้านหน้าอาคาร 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว (2) ส่วนกลางโถงและระเบียงชั้น 2 (3) ส่วนด้านหลัง 1 ชั้น เว้นส่วนกลางโถง หลังคาทรงจั่ว ระดับหลังคาเริ่มจากระเบียงแดดชั้น 2 มีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร

6. ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น

รูปแบบ ตึกแถวรูปแบบนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ระยะต้นหรือโมเดิร์น เป็นตึกแถวที่เน้นความเรียบ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีเส้นตั้งและเส้นนอน มีการตกแต่งผนังด้วยบล็อกแก้ว, บล็อกช่องลม ตึกแถวมีความสูง 1-4 ชั้น **รูปทรง** ความสูงโดยประมาณ 10-16 เมตร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนด้านหน้า 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว (2) ส่วนกลางระเบียงแดดชั้น 2 (3) ส่วนด้านหลัง 1 ชั้น หลังคาทรงจั่ว ระดับหลังคาเริ่มจากระเบียงแดดชั้น 2 มีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร ก่อซุ้มโค้งด้วยผนังอิฐรับน้ำหนัก

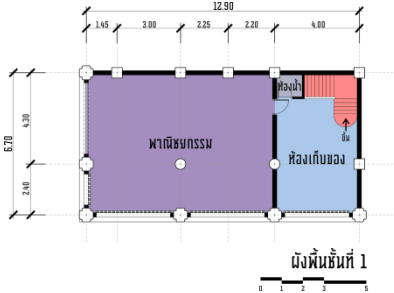
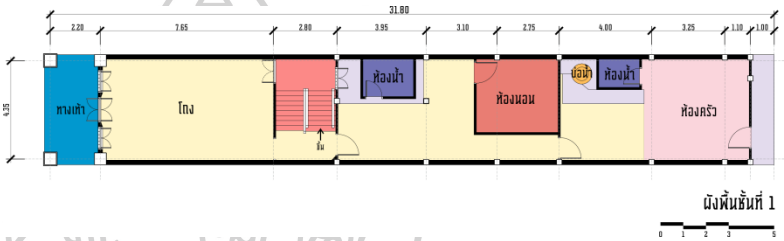
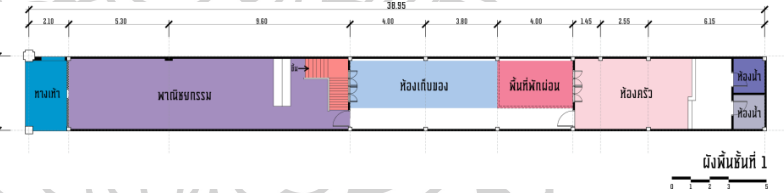
จะเห็นได้ว่ารูปแบบและรูปทรงตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตเริ่มจาก (1) รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นไปตามวัฒนธรรมของผู้อาศัยชาวจีนเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่มีความเรียบง่าย อาคารมีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น รูปทรงค่อนข้างเตี้ย หลังคาทรงจั่ว ประตูและหน้าต่างบานเปิดไม้และมีช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร ต่อมามีการพัฒนาเป็น (2) รูปแบบจีนมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิกเป็นรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ และพันธุ์พฤกษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลต่างๆ รูปทรงสูงไม่เกิน 2 ชั้น มีการเป็นพื้นที่เปิดโล่งภายในอาคาร หลังคาทรงจั่ว ต่อมา (3) รูปแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับมาจากป็นังหรืออิทธิพลตะวันตกมาผสม ที่เน้นการใช้องค์ประกอบการประดับตกแต่งผสมผสานกัน หน้าต่างบานสูงและลวดลายบัวโค้งปูนลวดลายต่างๆ

รูปทรงสูงไม่เกิน 2 ชั้น มีพื้นที่เปิดโล่งภายในอาคาร หลังคาทรงจั่ว ถัดมา (4) รูปแบบสรรค์ผสมแบบที่ 2 นับว่าเป็นรูปแบบตึกแถวที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งร่ำรวย ความคิดสร้างสรรค์ ความนิยมในช่วงเวลานั้น รูปทรงค่อนข้างสูง ตั้งแต่ 2-3 ชั้น หลังคาทรงปั้นหยาและหลังคาทรงจั่ว ต่อมา (5) ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ เป็นรูปแบบที่ถูกลดทอนลดทลายองค์ประกอบให้น้อยลง ดูเรียบขึ้น ความสูง 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว และ(6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น ไม่พิถีพิถัน เน้นความเรียบ รูปทรงสูงไม่เกิน 2 ชั้น หลังคาทรงจั่ว, ทรงเพิงและหลังคาราบ คอนกรีตเสริมเหล็ก

ตารางที่ 23: แสดงการใช้สอยพื้นที่ชั้น 1 ของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพการใช้พื้นที่ใช้สอย
<p>รูปแบบที่ 1</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3</p> <p>ตึกแถวแบบสรรค์ผสมแบบที่ 1</p>	

ตารางที่ 24: แสดงการใช้สอยพื้นที่ชั้น 1 ของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบที่	ภาพการใช้พื้นที่ใช้สอย
<p>รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบसरค์ ผสาน แบบที่ 2</p>	 <p>ผังพื้นที่ 1</p>
<p>รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุค สมัยใหม่</p>	 <p>ผังพื้นที่ 1</p>
<p>รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ ระยะต้น</p>	 <p>ผังพื้นที่ 1</p>

ที่ว่างและการใช้สอยพื้นที่

จากตารางจะเห็นลักษณะพื้นที่ใช้สอยพื้นที่แต่ละรูปแบบ ดังนี้

1. ตึกแถวแบบห้องถิ่น แบบที่ 1 พื้นที่ส่วนด้านหน้ายังคงใช้สอยพื้นที่ลักษณะดั้งเดิม ส่วนพื้นที่พักผ่อน (ห้องนอน) ส่วนชั้นล่างภายในอาคาร เดิมเป็นส่วนของห้องรับแขก แต่ด้วยสภาพความทรุดโทรมของอาคาร ทำให้ห้องนอนชั้น 2 ไม่สามารถใช้งานได้ และส่วนด้านหลังเป็นครัว จากกรณีการศึกษาตึกแถวรูปแบบเดียวกัน พบว่าผู้เช่าที่อาศัยอยู่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้งานตามผู้อยู่ไปมาก มีเพียงซ่อมแซมส่วนที่ทรุดโทรมเท่านั้น แต่หากผู้เช่าเพื่อทำธุรกิจการค้า รูปแบบตึกแถวก็จะถูกปรับเปลี่ยนไปมาก ตั้งแต่ชั้น 1 ปรับเปลี่ยนและส่วนชั้นที่ 2 ที่ทรุดโทรม ได้ทำการรื้อออก

2. ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 2 พื้นที่ใช้สอยส่วนด้านหน้ายังคงลักษณะเดิม (การเว้นช่องทางเดิน) ส่วนภายในได้ปรับเปลี่ยนเพื่อพาณิชย์กรรม มีการต่อเติมหลังคาจากพื้นที่ชั้น 2 บริเวณส่วนโถงของอาคารเพื่อป้องกันฝนสาด จากกรณีการศึกษาตึกแถวรูปแบบเดียวกัน พบว่าเนื่องจากผู้เช่าได้เช่าเป็นระยะเวลาานาน จึงได้ปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยภายในค่อนข้างมาก เนื่องจากอาคารทรุดโทรม การปรับปรุงจึงเป็นปรับปรุงต่อเติมตามใจผู้เช่า ที่จะเช่าเพื่อประกอบธุรกิจต่อไป

3. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 พื้นที่ใช้สอยส่วนด้านหน้ายังคงเว้นช่องทางเดิน ส่วนพื้นที่ภายในยังคงรูปแบบเดิม หากมีการซ่อมแซมบ้าง เหตุเนื่องจากความเสื่อมโทรมของอาคาร พื้นที่เปิดโล่งภายในยังคงเปิดไว้เพื่อการระบายอากาศ จากกรณีการศึกษาตึกแถวรูปแบบเดียวกัน พบว่าผู้อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของหรือลูกหลานจะปรับเปลี่ยนพื้นที่จากบริเวณที่ทรุดโทรมไปตามการใช้งานในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่ที่พบจากการศึกษาโครงสร้างหลังคาและวัสดุผนังหลังจากถูกปรับเปลี่ยนมากที่สุด ในขณะที่ผู้เช่าอยู่อาศัยจะไม่ค่อยปรับเปลี่ยนพื้นที่ต่างๆ แต่หากจะพบว่ามีเพิ่มเติมในส่วนหลังคาโปร่งแสงตรงพื้นที่โถงในอาคารเพื่อป้องกันฝนตกสาด และพื้นที่ใช้สอยภายในชั้น 1 ด้านหน้าจะปล่อยโล่งเพื่อการค้าขาย

4. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 จากกรณีศึกษาที่สามารถเก็บข้อมูลได้ พื้นที่ใช้สอยส่วนชั้นล่างปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพ ส่วนพื้นที่ชั้น 2 มีการกั้นแบ่งห้องเพิ่มเติม และพื้นที่ชั้น 3 ยังคงรูปแบบเดิม จากกรณีการศึกษาตึกแถวรูปแบบเดียวกัน พบว่าผู้อยู่อาศัยที่เป็นเจ้าของหรือลูกหลานจะไม่ปรับเปลี่ยนและจะซ่อมแซมให้สภาพคล้ายเดิม

5. ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ พื้นที่ใช้สอยส่วนด้านหน้ายังคงเปิดช่องทางเดินลักษณะเดิม พื้นที่ภายในกลางบ้านเป็นโถง และในส่วนทางด้านหลังบ้านเป็นห้องครัว จากกรณีศึกษาพบว่าในส่วนหน้าบ้านที่ทำการค้าประตูทางหน้าจะถูกปรับเปลี่ยนเป็นประตูม้วนเพื่อการค้าขาย สำหรับตึกแถวพักอาศัยผู้อยู่อาศัยที่มีอายุมาก ขึ้นลงบันไดลำบากจึงมีการกั้นโถงกลางบ้านเป็นห้องนอน และมีการปิดกั้นชานพักใส่ประตูเพื่อความเป็นส่วนตัว

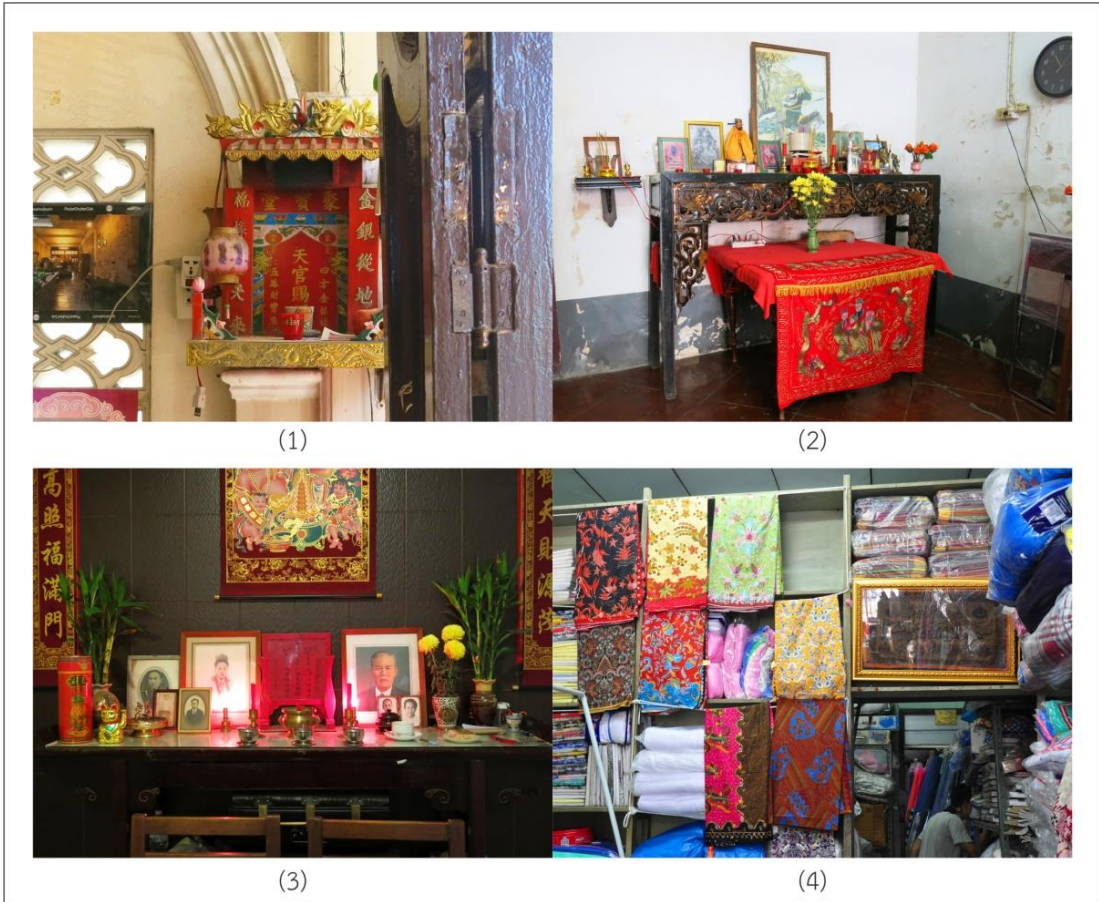
6. ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น พื้นที่ใช้สอยส่วนด้านหน้าและพื้นที่ส่วนกลางยังคงรูปแบบเดิม ส่วนด้านหลังจากถูกปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอย จากกรณีการศึกษาพบว่าหากผู้อยู่อาศัยประกอบกิจการค้าขาย พื้นที่ส่วนด้านหลังจะปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เก็บของ และหากผู้อยู่อาศัยไม่ได้ประกอบกิจการ ก็จะถูกปรับเปลี่ยนเป็นห้องนอนหรือห้องพักผ่อน

จากการศึกษาพบว่า ชั้นล่าง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นย่านทางการค้า พื้นที่ใช้สอยด้านหน้าส่วนใหญ่ใช้ในเชิงพาณิชย์ แต่มีความแตกต่างในการประกอบอาชีพเท่านั้น พื้นที่ตรงกลาง เดิมเป็นพื้นที่เปิดโล่ง แต่ด้วยการใช้งานที่ผ่านทำให้พบปัญหาฝนตกที่สาดเข้าอาคาร จึงทำให้ผู้อาศัยแก้ไขโดยการทำหลังคาเลื่อนหรือหลังคาโปร่งแสง แต่ยังคงการแสงธรรมชาติเข้ามาในตัวอาคาร ใน

บางหลังบ่อน้ำถูกลดบทบาทลง เนื่องจากน้ำกร่อยและปัจจุบันน้ำประปาเข้าถึง ห้องน้ำและห้องครัว ยังคงอยู่ในตำแหน่งเดิม แต่ปรับการใช้งานให้เข้ากับความเป็นอยู่ในปัจจุบันมากขึ้น ห้องน้ำได้ปรับรูปแบบสุขภัณฑ์ใหม่เพื่อให้ถูกสุขลักษณะ ส่วนห้องครัว แต่เดิมใช้ถ่านไม้ในการทำอาหารก็ปรับเปลี่ยนเป็นเตาแก๊ส เพื่อความปลอดภัยและลดเขม่าควันไฟ

ชั้นบน พื้นที่ด้านหน้า จากการศึกษาโดยส่วนใหญ่จะยังคงรูปแบบเดิมซึ่งเป็นห้องนอน แต่จะพบในบางหลังที่ประกอบธุรกิจการค้าจะปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เก็บของ พื้นที่ส่วนกลางและพื้นที่ทางด้านหลังเป็นพื้นที่โถงและแทบจะไม่ได้ปรับเปลี่ยน เพียงแต่จะมีการกั้นเป็นห้องนอนให้เป็นสัดส่วน

พื้นที่เรื่องความเชื่อ ขึ้นอยู่กับผู้อยู่อาศัยเป็นหลัก จากพื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนหลัก คือ (1) หิ้งบูชาเทวดาฟ้าดิน ชาวจีนฮกเกี้ยนเรียกว่า “ถี้ก้อง” เป็นหิ้งที่มีขนาดเล็กสีแดง ตั้งอยู่ในตำแหน่งหัวเสาทางด้านซ้ายหน้าบ้านที่หันหน้าติดถนน ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อจิตใจของลูกหลาน ชาวจีนย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต จะมีการไหว้จุดธูปอธิฐาน ตั้งน้ำชาและสั้ปะรดผลไม้มงคลไว้ที่หิ้งบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว (2) โต๊ะบูชาพระและเทพเจ้า อาจจะมีชื่อเรียกอีกแบบว่า “ตั่ว” ตั้งอยู่บริเวณห้องรับแขกหน้าบ้าน จะหันหน้าโต๊ะหมู่ออกตรงประตูหน้าบ้านเสมอ คนภูเก็ตที่นับถือศาสนาพุทธและที่เป็นลูกหลานชาวจีน นิยมจัดวางพระพุทธรูปและเทพเจ้าไว้บนโต๊ะเดียวกัน เพื่อประหยัดพื้นที่ใช้สอย แต่จะมีการใช้วางแทนพระพุทธรูปให้อยู่สูงกว่า เทพเจ้าที่คนภูเก็ตนิยมนับถือกันมากที่สุดคือ กวนอู ปุนเถ่ากงและเจ้าแม่กวนอิม (3) โต๊ะไหว้บรรพบุรุษ จากการศึกษาพบว่าตำแหน่งที่ตั้งมีอยู่ 2 ตำแหน่ง คือ หน้าบ้านและกลางบ้าน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อจิตใจลูกหลานชาวจีนภูเก็ต เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ลูกหลานจะคอยหมั่นทำความสะอาดและหาสิ่งของมากราบไหว้อยู่เสมอ (4) ความเชื่ออื่นตามผู้ใช้สอย จากการศึกษาในพื้นที่ศึกษาพบว่า ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม สัญลักษณ์ที่แสดงออกมามีเพียงกรอบรูปพระคัมภีร์กุรอานที่ติดอยู่ภายในบ้านเท่านั้น การประกอบพิธีกรรมอื่นๆจะไปทำที่มีฮะยีด

ภาพที่ 84: แสดงความเชื่อทางศาสนาของผู้อยู่อาศัยที่มีความหลากหลาย

ตารางที่ 25: แสดงหลังคาและวัสดุผนังหลังคาของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพหลังคาและวัสดุผนัง
<p>รูปแบบที่ 1</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3</p> <p>ตึกแถวแบบสรรค์</p> <p>ผสาน แบบที่ 1</p>	

ตารางที่ 26: แสดงหลังคาและวัสดุผนังหลังคาของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบที่	ภาพหลังคาและวัสดุผนัง
<p>รูปแบบที่ 4</p> <p>ตึกแถวแบบสตรัคส์ฟานแบบที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 5</p> <p>ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 6</p> <p>ตึกแถวแบบสมัยใหม่</p> <p>ระยะต้น</p>	

โครงสร้างและวัสดุในการก่อสร้าง

1. ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1

หลังคาและโครงสร้าง พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างไม้ ปัจจุบันมุงด้วยวัสดุมุงหลังคา 2 ชนิด คือ หลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่ และหลังคาสังกะสี จากการสัมภาษณ์ วัสดุมุงหลังคาที่ใช้ในอดีตคือหลังคากระเบื้องดินเผา

โครงสร้างอาคารและวัสดุ พบการใช้ไม้ผสมผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing)

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานไม้ ส่วนโครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นระบบพื้นวางบนดินเทพื้นซีเมนต์ขัดมัน

2. ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 2

หลังคาและโครงสร้าง พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างไม้ ปัจจุบันมุงด้วยวัสดุมุงหลังคา 2 ชนิด คือ หลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่และหลังคากระเบื้องดินเผา จากการสัมภาษณ์ วัสดุมุงหลังคาที่ใช้ในอดีตคือหลังคากระเบื้องดินเผาเพียงอย่างเดียว

โครงสร้างอาคารและวัสดุ พบการใช้ไม้ผสมผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing)

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานไม้ ส่วนโครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นระบบพื้นวางบนดินเทพื้นซีเมนต์ขัดมัน

3. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่ว ใช้โครงสร้างไม้และหลังคา SLAB คอนกรีตเสริมเหล็ก วัสดุที่ใช้มุงหลังคาในปัจจุบันมี 3 ชนิด คือ หลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่ หลังคากระเบื้องดินเผาและหลังคาเมทัลชีท จากการสัมภาษณ์ วัสดุมุงหลังคาที่ใช้ในอดีตคือหลังคากระเบื้องดินเผา

โครงสร้างอาคารและวัสดุ คอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนผนังกันห้องใช้ไม้ในอาคารบางหลัง

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานไม้และคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนโครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นพื้นซีเมนต์ผิวขัดมันและพื้นปูนปูกระเบื้อง

4. ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่วและหลังคาทรงปั้นหยา โครงสร้างไม้ วัสดุที่ใช้มุงหลังคาในปัจจุบันมี 2 ชนิด คือ หลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่และหลังคากระเบื้องดินเผา

โครงสร้างอาคารและวัสดุ พบการใช้ไม้ผสมผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing) และคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนผนังกันห้องใช้ไม้ในอาคารบางหลัง

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2-3 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนโครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นพื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน

5. ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างไม้ วัสดุที่ใช้มุงหลังคา กระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่

โครงสร้างอาคารและวัสดุ พบการใช้ไม้ผสมผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing) และ คอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนผนังกันห้องใช้ไม้ในอาคารบางหลัง

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานไม้และคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วน โครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นพื้นหินขัดเซาะร่องและพื้นซีเมนต์ผิวขัดมัน

6. ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น พบว่าเป็นหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างไม้ วัสดุที่ใช้มุงหลังคา กระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่

โครงสร้างอาคารและวัสดุ พบการใช้ไม้ผสมผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (Wall Bearing) และ คอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนผนังกันห้องใช้ไม้ในอาคารบางหลัง

โครงสร้างพื้น ชั้นที่ 2 เป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตง-คานไม้และคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วน โครงสร้างพื้นชั้นที่ 1 เป็นพื้นซีเมนต์ผิวขัดมันและพื้นปูนปูกระเบื้อง

จะเห็นได้ว่า **หลังคาและโครงสร้าง** พบหลังคาทรงจั่วและโครงสร้างไม้เป็นหลัก วัสดุมุง หลังคาที่ใช้คือกระเบื้องดินเผา นิยมใช้งานหลังคาและวัสดุมุงหลังคาในลักษณะนี้เรื่อยมา ตั้งแต่ ตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 จนถึงตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 ในขณะนั้นมีวัสดุมุงหลังคา กระเบื้องลอนคู่เข้ามาทดแทน เป็นวัสดุที่หาง่ายและราคาถูก รูปแบบหลังคาทรงจั่วเป็นที่นิยมอย่าง แพร่หลายเนื่องจากหลังคาทรงจั่วเหมาะสมกับสภาพอากาศบ้านเราจึงถูกนำมาใช้จนถึงตึกแถว รูปแบบปัจจุบัน ส่วนหลังคาทรงปั้นหยา เริ่มใช้น้ำหลังคาทรงนี้มาใช้ใน ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบ ที่ 2 แต่ก็ไม่ได้เป็นที่นิยมมากนัก หลังคา SLAB และหลังคาทางเพิงหมาแหงน ก็ได้เริ่มนำมาใช้งานใน ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 เช่นกัน แต่จากการศึกษาพบว่าหลังคาดังกล่าวถูกนำมาปรับใช้จาก การซ่อมแซมตึกแถวเก่า และตึกแถวสร้างใหม่ในปัจจุบัน

โครงสร้างอาคารและวัสดุ จากการศึกษานตึกแถวพบโครงสร้างหลักของตึกแถวนิยมใช้ไม้ ก่ออิฐผสมไม้ ในตึกแถวแบบท้องถิ่น แบบที่ 1-2 จากนั้นโครงสร้างหลักของตึกแถวอื่นใช้ คอนกรีต ผสมไม้และคอนกรีต เพื่อความคงทนและความนิยมในสมัยนั้น ส่วนการกันแบ่งห้องนิยมใช้ไม้และก่อ อิฐ

โครงสร้างพื้น พื้นชั้นที่ 2-3 พบว่าเป็นพื้นไม้แผ่นวางบนตงไม้-คานไม้และคานคอนกรีตเสริม เหล็ก ส่วนพื้นชั้นที่ 1 จากการสันนิษฐานพบว่ามี 2 ลักษณะคือโครงสร้างพื้นวางบนดินและโครงสร้าง พื้นวางบนคาน

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

1. ผนัง-เสา-ระเบียง

จากการผลศึกษา (1) ผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูนเปลือยผิว ช่องหน้าต่างบานเปิด ซ้อนราวกันตกไม้ ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็น (2) ผนังไม้ทั้งผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูน พบว่าเริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิกเป็นรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ และพันธุ์พฤกษาซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลต่างๆ ในतिकแถวบางหลัง ไม่มีราวระเบียง (3) ผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูน ทาสี ในบางหลังมีลวดลายบัวปูนปั้นตกแต่งเสา มีเสาอิงแบ่งช่องหน้าต่าง บัวค้ำตกแต่งหน้าต่างและช่องแสง ช่องหน้าต่างบานเปิด ซ้อนราวกันตกไม้ (4) ผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูน ทาสี มีการตกแต่งเสาด้วยบัว, ลวดลายปูนปั้นรูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติและหัวเสาแบบโรมัน ตกแต่งผนังด้วยลวดลายปูนปั้นเป็นรูปสัญลักษณ์จากสัตว์ รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา รูปสัญลักษณ์จากธรรมชาติ ช่องหน้าต่างบานเปิด ซ้อนราวกันตกไม้และราวกันตกเซรามิก มีระเบียงหลังคาในบางหลัง (5) ผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูน ทาสี มีการตกแต่งเสาด้วยบัว ผนังมีค้ำหน้าต่างและลวดลายบัวปูนปั้นในบางหลัง ด้วยลวดลายทรงเลขาคณิต รูปสัญลักษณ์จากพันธุ์พฤกษา ไม่มีราวกันตกและ (6) ผนัง-เสาก่ออิฐฉาบปูน ทาสี มีบัวปูนปั้นตกแต่งเสาเพียงเล็กน้อยในบางหลัง ผนังเรียบไม่มีลวดลายและมีระเบียงในบางหลัง

ตารางที่ 27: แสดงผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค์ ผสาน แบบที่ 1</p>	

ตารางที่ 28: แสดงผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบที่	ภาพผนัง เสา รวาระเบียงของตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรวงศ์ ผสาน แบบที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุค สมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ ระยะต้น</p>	

2. ช่องแสงและช่องลมระบายอากาศ

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการต้นเริ่มจาก (1) ตึกแถวแบบท้องถื่น ระยะที่ 1 เป็นช่องลมและช่องแสงขนาดเล็กอยู่ทางด้านหลังชั้น 2 ของตึกแถว เป็นช่องลมและช่องแสงที่ไม่ได้ถูกออกแบบมาตั้งแต่แรก คาดว่าน่าจะเป็นการแก้ปัญหาจากการใช้งาน (2) ตึกแถวแบบท้องถื่น ระยะที่ 2 เป็นช่องลมระบายอากาศ เกล็ดไม้ตามแนวนอนติดตาย ยาวตลอดแนวระหว่างช่วงเสาเหนือหน้าต่าง การแบ่งช่วงของช่องลมมักจากอ้างอิงจากแนววงกบหน้าต่าง (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 เป็นช่องแสงครึ่งวงกลม วงกบไม้โค้งพระอาทิตย์ใส่กระจกใสติดตายเหนือหน้าต่าง จำนวนช่องแสงขึ้นอยู่กับจำนวนของหน้าต่าง สำหรับตึกแถวพักอาศัย ชั้นที่ 1 มีช่องแสงเหนือหน้าต่างครึ่งวงกลมลายสี่เหลี่ยมรูปว่าว และช่องแสงกระจกทรงจิ้งจอกด้วย (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 จากชั้นที่ 3 เป็นช่องลมเกร็ดไม้คาคกลางด้วยไม้ตามแนวตั้ง แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ในชั้นที่ 2 เป็นช่องแสงครึ่งวงกลม วงกบไม้โค้งพระอาทิตย์ใส่กระจกสีเขียวติดตายเหนือหน้าต่าง จำนวนช่องแสงขึ้นอยู่กับจำนวนของหน้าต่าง ส่วนชั้นที่ 1 มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ช่องลมเหล็กตัดกลมตันหนา ติดตามแนวนอน คาคกลางด้วยไม้ตามแนวตั้ง, บล็อกช่องลมและช่องแสงกระจกทรงจิ้งจอกอยู่เหนือประตูหน้าต่าง (5) ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่ ชั้นที่ 2 เป็นช่องแสงสี่เหลี่ยม วงกบไม้ ลูกฟักไม้แนวตั้ง กระจกฝ้าสีเขียวเหนือหน้าต่าง ส่วนชั้นที่ 1 เป็นช่องลมเหล็กตัดกลมตันหนา ติดตามแนวนอน คาคกลางด้วยปูนเหนือหน้าต่าง (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น ชั้นที่ 2 มีช่องแสงกรอบบานไม้กระจกฝ้าและบล็อกช่องลมเหนือหน้าต่าง ส่วนในชั้นที่ 1 เป็นช่องลมเหล็กตัดซ้อนเหล็กตัดแบนกรอบบานไม้ อยู่เหนือประตูหน้าต่าง

ตารางที่ 29: แสดงช่องแสงและช่องลมระบายอากาศของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพช่องแสงและช่องลมระบายอากาศ
<p>รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค์ ผสาน แบบที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรรค์ ผสาน แบบที่ 2</p>	

ตารางที่ 30: แสดงช่องแสงและช่องลมระบายอากาศของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ)

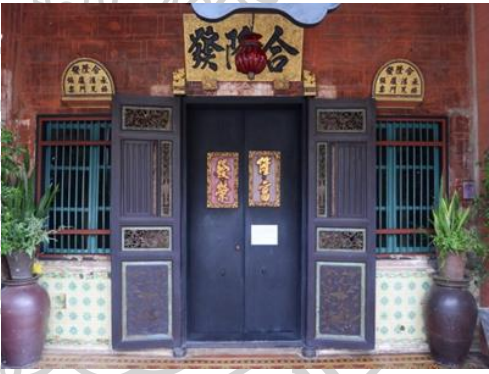

รูปแบบที่	ภาพช่องแสงและช่องลมระบายอากาศ
<p>รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ ระยะต้น</p>	

3. ประตู-หน้าต่างต่าง

ประตูชั้นล่าง สำหรับตึกแถวที่ประกอบการค้าขาย เพื่อให้ได้พื้นที่ใช้สอยและเพื่อความสะดวกในการเข้า-ออก ตึกแถวประเภทค้าขายนิยมใช้เป็นประตูเหล็กยึดหรือประตูเหล็กม้วน สำหรับตึกแถวพักอาศัยสามารถอธิบายได้ดังนี้ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1 ประตูไม้บานเปิดคู่ หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ วงกบไม้ใส่เหล็กดัดกลมตันในแนวตั้งคาคกลางด้วยไม้ตามแนวนอนเพื่อป้องกันขโมย (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2 ประตูไม้บานเปิดคู่ ซ้อนประตูไม้ฉลุลายตัวหนังสือภาษาจีน หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ฉลุลายตัวหนังสือภาษาจีน วงกบไม้ใส่เหล็กดัดกลมตันในแนวตั้งคาคกลางด้วยไม้ตามแนวนอน (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 ประตูไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักเจาะช่องระบายอากาศ ซ้อนประตูไม้บานเปิดคู่ หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักไม้ฉลุลายสีเหลี่ยม วงกบไม้ใส่เหล็กดัดกลมตันในแนวตั้งคาคกลางด้วยไม้ตามแนวนอน (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 ประตูไม้บานเปิดคู่ ประตูไม้ฉลุลายพันธุ์พฤกษา หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักกระจกใส วงกบไม้ใส่เหล็กดัดกลมตันในแนวตั้งคาคไม้บน-ล่างตามแนวนอน (5) ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่ ประตูไม้บานเปิดคู่ แผ่นเรียบ ซ้อนประตูไม้บานเปิดครึ่งบาน ลูกฟักเจาะช่องใส่เหล็กดัดกลมตัน หน้าต่างไม้บานเปิดคู่ ลูกฟักไม้

แนวนอน-แนวตั้ง กระจกฝ้าสีเขียว วงกบไม้ใส่เหล็กดัดกลมตันในแนวตั้งคาคกลางด้วยไม้ตามแนวนอน (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น ประตูไม้บานพับ 8 ช่องตลอดช่วงเสา

ตารางที่ 31: แสดงประตูหน้าต่างของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพประตูหน้าต่างของตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 1 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2 ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3 ตึกแถวแบบสรรค์ ผสาน แบบที่ 1</p>	

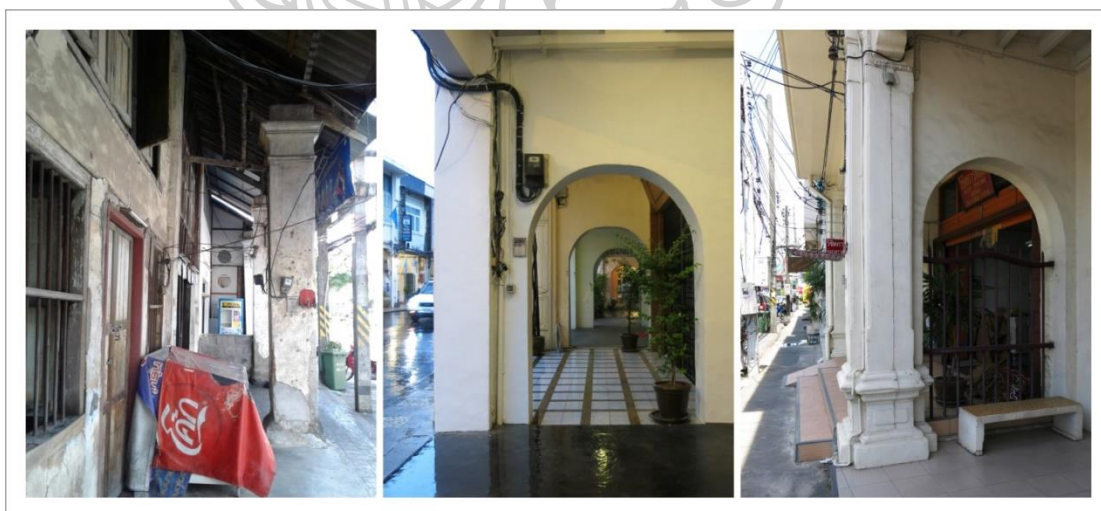
ตารางที่ 32: แสดงประตูหน้าต่างของตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบที่	ภาพประตูหน้าต่างของตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรวงศ์ ผสาน แบบที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุค สมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ ระยะต้น</p>	

4. ช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว (ห่งอคาซี)

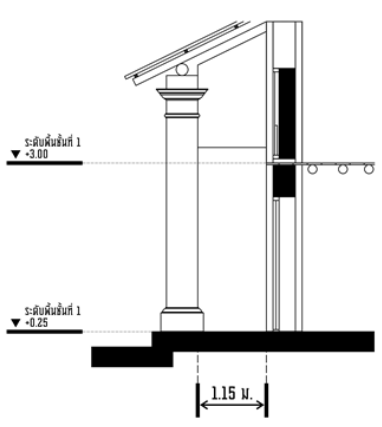
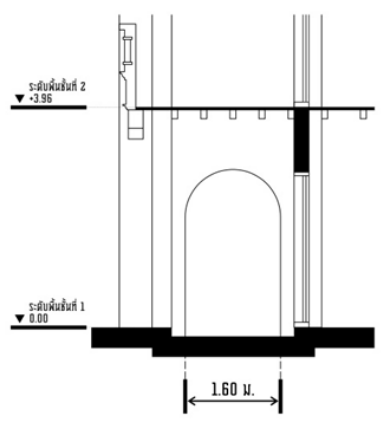
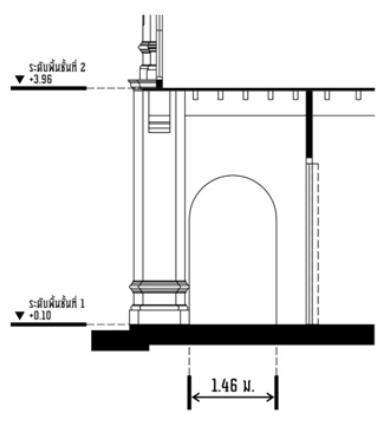
เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ในย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตปัจจุบันกลายเป็นสังคมเมือง ผู้คนมากขึ้นหลายตาที่แวะเวียนเข้ามาอยู่ในชุมชน ความไม่รู้จกกันและความเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนกันของคนในชุมชนก็ดูลดน้อยลง จึงทำให้การใช้ช่องทางเดินด้านหน้าอาคารร่วมกันถูกลดบทบาทลง จากการศึกษาพบว่าช่องทางเดินหน้าตึกแถวมี 5 รูปแบบ จากรูปแบบตึกแถวทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) ตึกแถวแบบห้องถื่น ระยะที่ 1 เป็นช่องทางเดินขนาดเล็ก โดยเว้นระยะจากเสาถึงตัวบ้าน ต่อมา (2) ตึกแถวแบบห้องถื่น ระยะที่ 2 ช่องทางเดินที่อยู่ตำแหน่งเดียวกันกับห้องนอนชั้นที่ 2 ของตึกแถว เว้นระยะจากเสาถึงตัวบ้าน ทางเดินกว้างและมีซุ้มโค้งระหว่างกลาง รูปแบบก่ออิฐฉาบปูน (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 เป็นช่องทางเดินที่คล้ายกันกับช่องทางเดินของตึกแถวรูปแบบที่ 2 แต่มีความแตกต่างตรงหัวเสามีบัวตักแต่งและหนาแบบผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 ไม่เปิดช่องทางเดิน ถัดมาใน (5) ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่ ช่องทางเดินอยู่ในตำแหน่งเดียวกันกับตึกแถวรูปแบบที่ 2,3 ระยะช่องทางเดินจากเสาถึงเสา ไม่มีซุ้มโค้ง และใน (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น เป็นการใช้ช่องทางเดินร่วมกันกับตึกแถวรูปแบบอื่นๆ แต่จะมีความแตกต่างที่

ชายคา

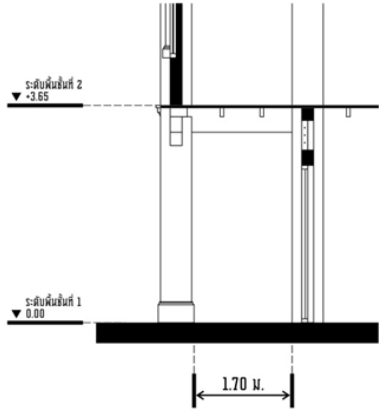
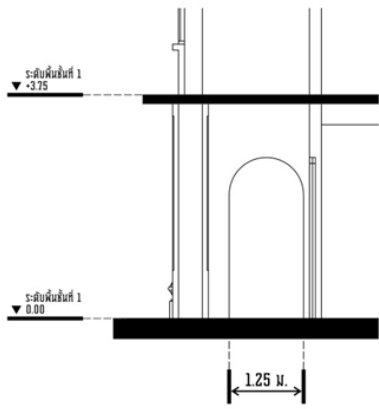

ภาพที่ 85: แสดงความหลากหลายของช่องทางเดินหน้าตึกแถว

ตารางที่ 33: แสดงช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว 5 รูปแบบ จากรูปแบบตึกแถว 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 1</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3</p> <p>ตึกแถวแบบสรรค์</p> <p>ผสาน แบบที่ 1</p>	

ตารางที่ 34: แสดงช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว 5 รูปแบบ จากรูปแบบตึกแถว 6 รูปแบบ (ต่อ)

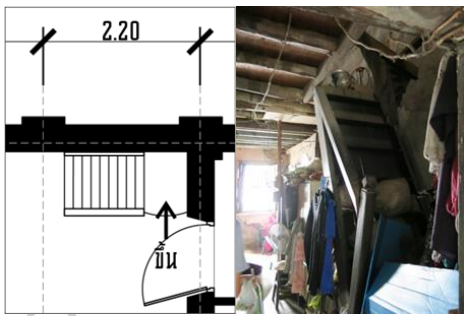
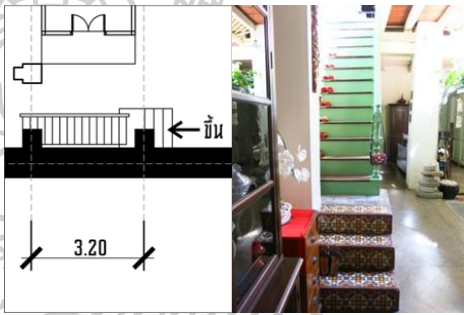

รูปแบบที่	ภาพช่องทางเดินด้านหน้าตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 4</p> <p>ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 5</p> <p>ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น</p>	

5. บ้านไต่

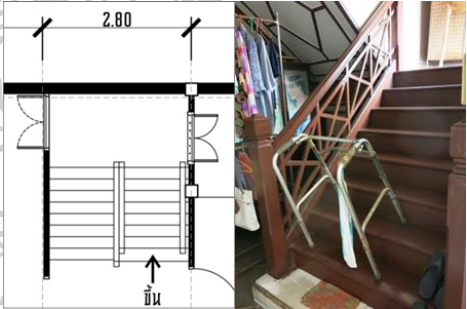

จากการศึกษาพบว่า บ้านไต่ส่วนใหญ่เป็นบ้านไต่ไม้ รูปแบบของบ้านไต่สามารถอธิบายได้ตามรูปแบบของตึกแถวดังนี้ (1) ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 1 บ้านไต่ไม้รูปตัวโอ (O) มีชานพักพักบันไดชั้นที่ 1 เป็นปูน เป็นบันไดที่มีระยะสั้นและชัน ชั้นบันไดเป็นไม้เสียบ มีราวจับ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งหลังบ้าน (2) ตึกแถวแบบท้องถิ่น ระยะที่ 2 บ้านไต่ไม้รูปตัวโอ (O) 3 ชั้นแรกเป็นปูนมีราวจับ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งกลางบ้าน (3) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1 บ้านไต่ไม้และบันไดปูนรูปตัวโอ (O) มีชานพักและราวจับ ใต้ชานพักเป็นที่เก็บของ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งกลางบ้านและหลังบ้าน (4) ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2 มีบันไดอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ บ้านไต่จากชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 2 เป็นบันไดไม้หักฉากรูปตัวแอล (L) มีชานพักพักบันไดชั้นที่ 1 เป็นปูน มีราวจับ ใต้บันไดเป็นห้องน้ำ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งหลังบ้าน และบันไดจากชั้น 2 ถึงชั้นที่ 3 เป็นบันไดไม้รูปตัวโอ (O) มีราวจับ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งกลางบ้าน (5) ตึกแถวแบบก่อนยุคสมัยใหม่ บ้านไต่ไม้รูปตัวยูมีราวจับ ใต้บันไดเป็นที่เก็บของ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งกลางบ้าน (6) ตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้น เป็นบันไดไม้รูปตัวแอล (L) และบันไดไม้รูปตัวโอมีราวจับ บ้านไต่อยู่ในตำแหน่งกลางบ้าน

ตารางที่ 35: แสดงรูปแบบบันไดตึกแถว 6 รูปแบบ

รูปแบบที่	ภาพรูปแบบบันไดตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 1</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 1</p>	
<p>รูปแบบที่ 2</p> <p>ตึกแถวแบบท้องถิ่น</p> <p>ระยะที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 3</p> <p>ตึกแถวแบบสรรค์</p> <p>ผสาน แบบที่ 1</p>	

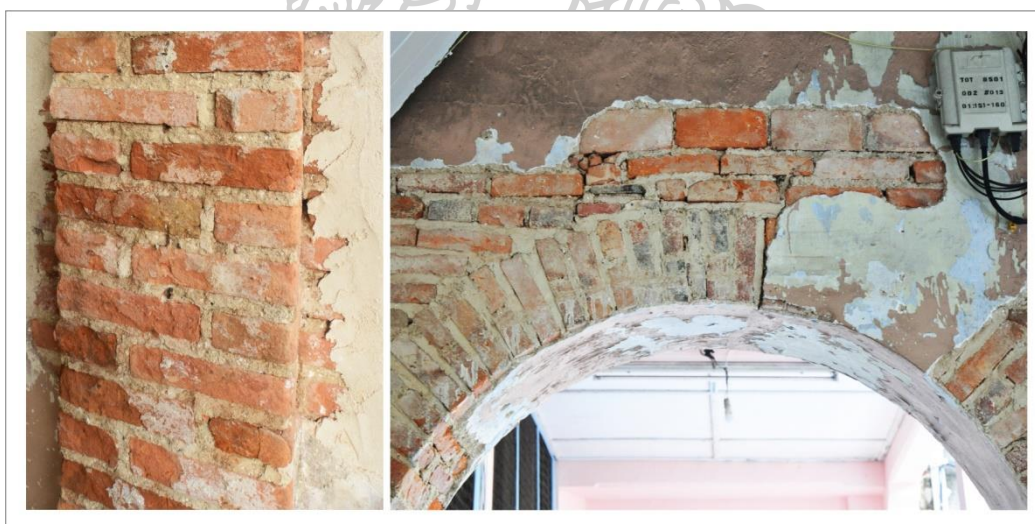
ตารางที่ 36: แสดงรูปแบบบันไดตึกแถว 6 รูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบที่	ภาพรูปแบบบันไดตึกแถว
<p>รูปแบบที่ 4 ตึกแถวแบบสรวงศ์ ผสาน แบบที่ 2</p>	
<p>รูปแบบที่ 5 ตึกแถวแบบก่อนยุค สมัยใหม่</p>	
<p>รูปแบบที่ 6 ตึกแถวแบบสมัยใหม่ ระยะต้น</p>	

ภูมิปัญญาในการก่อสร้างตึกแถว

การสร้างตึกแถวสมัยแรกๆ ไม่ได้มีการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ เพียงแต่จำจากคำบอกเล่า วิชาการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ช่างแต่ละคนก็มีเทคนิคหรือสูตรลับที่แตกต่างกัน ตึกแถวในย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นอาคาร 2 ชั้น ในการก่อสร้างช่วงแรกของตึกแถวเป็นโครงสร้างผนังรับน้ำหนักทำเป็นโครงสร้างดิน และช่วงถัดมาเป็นโครงสร้างเสาและคานคอนกรีต(ปรียชนัน สายสาครเรศ, 2547)

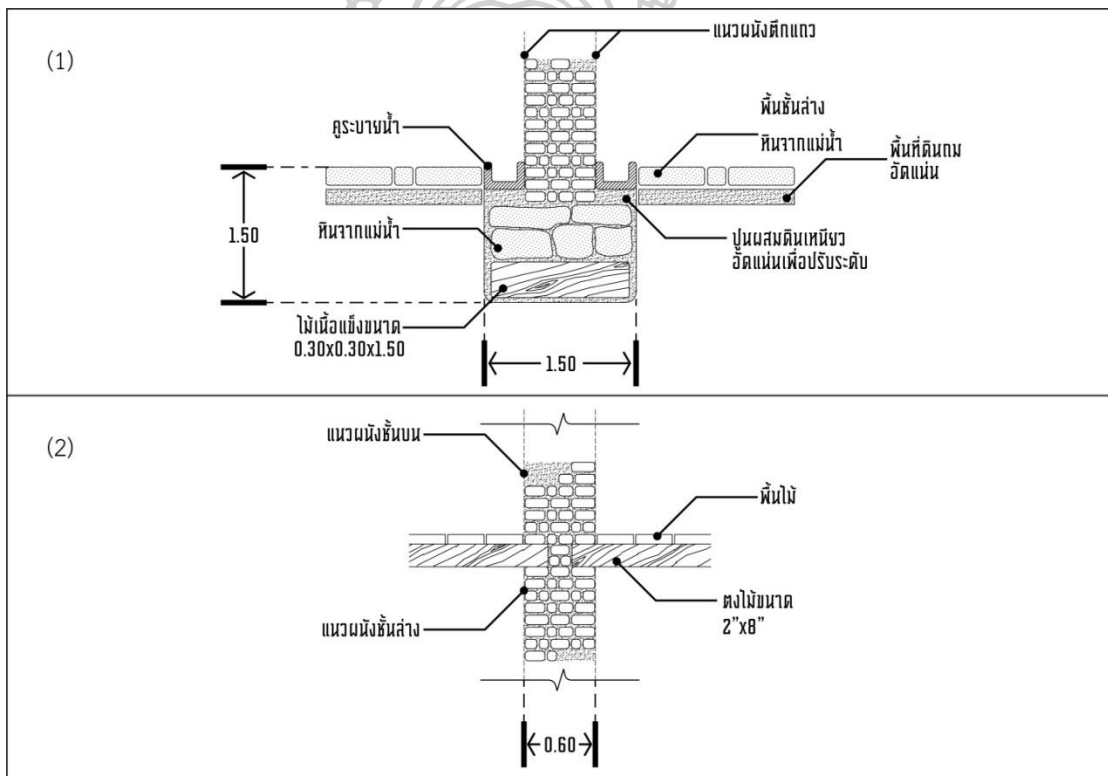
“... ผนังตึกแถวมีความหนาอย่างน้อย 1 ฟุต ไปจนถึง 2 ฟุต อิฐที่ใช้ก่อผนังผลิตขึ้นเองที่ภูเก็ต เป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 4 นิ้ว ยาว 8 นิ้ว และหนา 2 นิ้ว ส่วนผสมที่ใช้ก่อกำแพงผสมกันระหว่างดินเหนียว ปูนแดง และน้ำตาลแดง ถ้าไม่ใช้น้ำตาลแดงก็จะไม่เหนียวพอที่จะประสานได้ แต่ไม่ต้องห่วงเรื่องมดจะขึ้น เพราะปูนขาวจะกัดจนน้ำตาลแดงจืดไปเอง....”(ปรียชนัน สายสาครเรศ, 2547)

ภาพที่ 86: แสดงผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก (WALL BEARING)

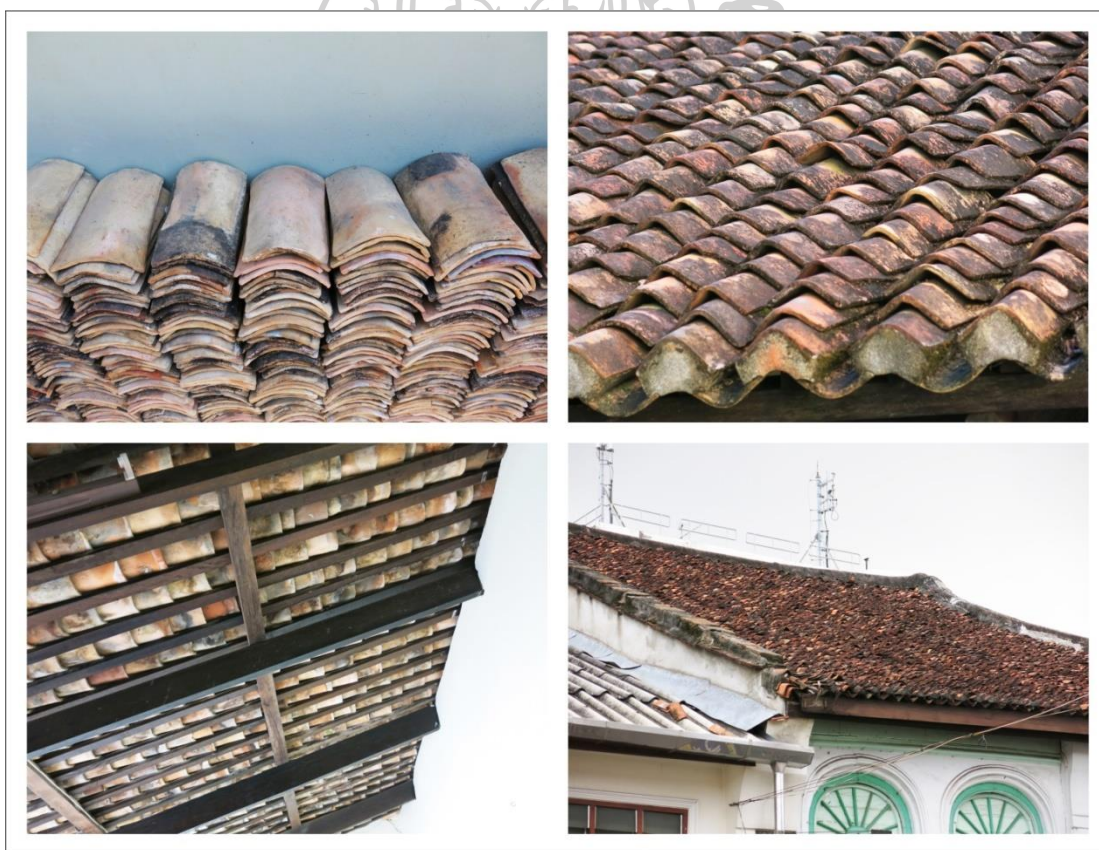
สมัยก่อนในยุคที่มีการทำเหมืองแร่ ดินที่ภูเก็ทจะมีความเหนียวและแข็งแรงมากพอที่จะสร้างบ้านได้โดยไม่ต้องตอกเสาเข็ม ตึกแถวที่สร้างยุคแรกๆ มีฐานรากเป็นไม้ทั้งหมด ขุดลึกลงไปจากระดับพื้นดิน 1.00-1.50 เมตร เป็นไม้เนื้อแข็งที่เอามาจากริมทะเล มีลักษณะคล้ายคลึงกับไม้หอมทรงรถไฟ วางเรียงชิดกันตลอดแนวที่จะทำก่อเป็นผนังของตึกแถวแต่ละคูหา ถัดมาบนไม้หอมจะเป็นหิน วางเรียงชิดกันหลายก้อน แต่ละก้อนจะเท่าๆกัน กว้างประมาณ 2 ฟุต ยาว 2 ฟุต และหนาเกือบ 1 ฟุต หินจะทำการทับไม้หอมแน่นและแข็งแรงมาก ถัดจากหินถึงจะเป็นพื้นชั้นล่างของตึกแถวแล้วค่อยเริ่มก่ออิฐแถวแรกเป็นผนัง

ชั้นบนเป็นพื้นไม้ ไม้ที่ใช้เป็นไม้เนื้อแข็งที่หาได้ในภูเก็ต เมื่อก่อผนังได้ถึงระดับที่ต้องการก็วางไม้เป็นตงด้านบนอิฐ โดยเว้นช่องห่างระยะเท่าๆกัน แต่ละช่องไม่เกิน 2 ฟุต จากนั้นวางพื้นไม้วางตงแล้วก่อผนังอิฐจนถึงหลังคา(ปรีชนัน สายสาครศ, 2547)

ภาพที่ 87: (1) แสดงโครงสร้างพื้นฐานรากและพื้นชั้นล่างของตึกแถว (2) แสดงโครงสร้างพื้นชั้นบนของตึกแถว

รูปทรงหลังคาที่นิยมใช้ คือทรงจั่วที่ลาดชัน เนื่องจากภูเก็ตมีฝนตกชุกและฝนที่เกิดจากมรสุม จึงต้องการความลาดเอียงของหลังคาเพื่อการระบายน้ำที่รวดเร็ว โครงสร้างหลังคาใช้ไม้กลมวางขวาง แนวผนัง จากนั้นก็วางไม้ระแนงทับอีกชั้นหนึ่ง ไม้ระแนงทำหน้าที่รับกระเบื้องหลังคา กระเบื้องหลังคาเป็นกระเบื้องดินเผา กาบกล้วยมีลักษณะเป็นรางขนาดกว้าง 4 นิ้ว ยาว 8 นิ้ว วางทับซ้อนกัน หนาประมาณ 3 นิ้ว หากกระเบื้องแผ่นใดแผ่นหนึ่งชำรุด ช่างซ่อมหลังคาก็จะเอาแผ่นกระเบื้องที่ชำรุด นั้นออก แล้วค่อยๆ เลื่อนกระเบื้องแผ่นอื่นๆ เฉลี่ยเท่ากันใหม่ สมัยแรกๆ กระเบื้องหลังคาเป็น กระเบื้องดินเผาต้องสั่งลงเรือมาจากเมืองจีน แต่ในสมัยต่อมาสามารถได้ผลิตขึ้นเองในภูเก็ต(ปรีชานัน สายสาครศรี, 2547) เนื่องจากปัจจุบันไม่มีการผลิตกระเบื้องกาบกล้วยแล้ว จึงมีการใช้วัสดุอื่นเข้ามา ทดแทนและมีราคาที่ถูกลงกว่า จึงถูกเลือกนำมาใช้ อีกทั้งยังขาดแคลนช่างที่มีฝีมือในการซ่อมแซม ส่งผล ทำให้ความแท้ความดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมตึกแถวลดลง

ภาพที่ 88: แสดงโครงสร้างหลังคาภายนอก-ภายในตึกแถวและกระเบื้องหลังคาดินเผา

การระบายอากาศ เนื่องจากภูมิทัศน์สภาพอากาศร้อน ตึกแถวเป็นอาคารที่ไม่มีบริเวณรอบบ้านและอาคารก็ติดๆกัน การเจาะช่องเปิดหน้าต่างตลอดช่วงเสาหรือประตูตลอดช่วงเสาก็เป็นการเปิดรับลมที่ดี ลมจะเข้ามาในตึกแถวได้ย่อมต้องมีทางออก นอกจากการเจาะช่องหน้าต่างประตูเพื่อรับการรับลมนั้น พื้นที่ส่วนกลางบ้านเป็นพื้นที่เปิดโล่ง (Air Well) ทำหน้าที่รับลมระบายอากาศจากทางหน้าบ้านและจากทางหลังบ้าน ยังเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ เช่น อาบน้ำ ซักผ้า เป็นต้น อีกทั้งยังนำแสงแดดจากธรรมชาติเข้ามาสู่อาคาร เพื่อไล่ความอับชื้นและเชื้อโรคต่างๆ และหน้าที่อีกอย่างของพื้นที่เปิดโล่งกลางบ้านนั้น คือ รับน้ำฝนเพื่อใช้อุปโภคบริโภคในอาคาร

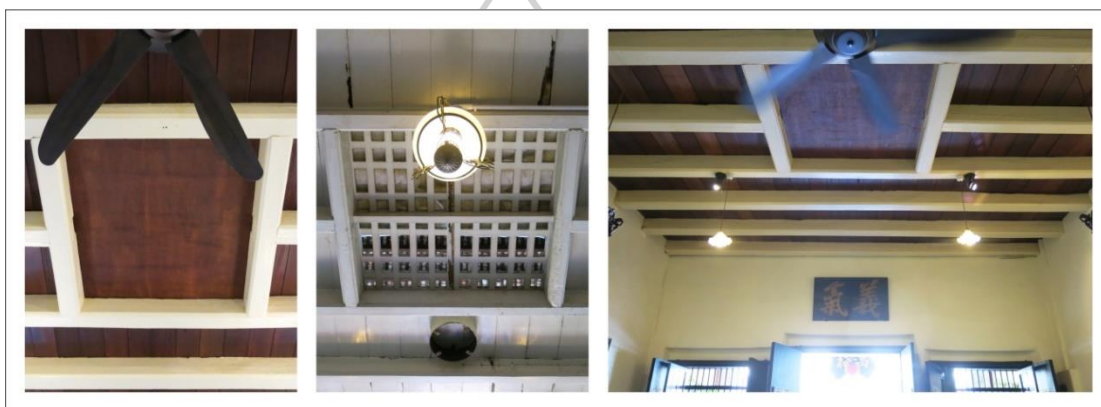

ภาพที่ 89: แสดงหน้าต่างตลอดช่วงเสาและช่องเปิดโล่ง (Air Well) กลางบ้าน

ภูมิปัญญาเชิงช่าง

จากการศึกษาพบภูมิปัญญาเชิงช่างที่ซ่อนอยู่ในตึกแถว ช่างชาวจีนจะมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ของช่างจากรุ่นสู่รุ่น เกร็ดความรู้และเทคนิคต่างๆ เป็นเทคนิคเฉพาะตัว ช่างต่างกัน เทคนิคก็ต่างกัน ตึกแถวสำหรับค้าขายกับตึกแถวสำหรับอยู่อาศัยก็มีภูมิปัญญาเชิงช่างที่ต่างกัน ต่างก็ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อผู้อยู่อาศัยนั่นเอง

ช่องส่งของ ตึกแถวประเภทร้านค้าจะมีช่องส่งของอยู่บนพื้นชั้นที่ 2 ลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยม ช่องส่งของจะอยู่ทางด้านหน้าตำแหน่งเดียวกันกับพื้นที่ขายของชั้นล่าง นอกจากจะทำหน้าที่ส่งของยังสามารถเป็นช่องสอดส่องผู้คนที่เข้ามาอีกด้วย

ภาพที่ 90: แสดงช่องส่งของ

ช่องใส่น้ำ ก่อด้วยปูนยื่นออกมาจากผนังห้องน้ำ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งขอบอ่างเก็บน้ำที่ก่ออิฐฉาบปูนในห้องน้ำ ใกล้ห้องน้ำจะมีบ่อน้ำบาดาล วิธีใช้งานช่องใส่น้ำ คือ นำสายน้ำสูบน้ำขึ้นมาจากบ่อน้ำบาดาล สอดผ่านช่องใส่น้ำหน้าห้องน้ำ มีวิธีการสังเกตว่าน้ำเต็มหรือไม่เต็มให้ดูจากช่องใส่น้ำ

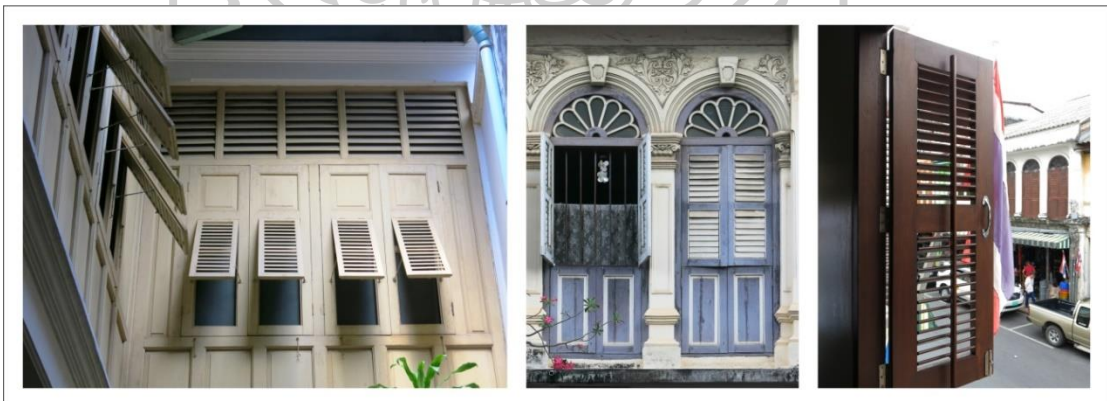
ภาพที่ 91: แสดงช่องใส่น้ำที่อยู่ติดกับห้องน้ำภายนอก

ประตู ทางเข้าหน้าบ้าน บ้านใหญ่ซ้อนกัน 2 ชั้น ประตูที่อยู่ฝั่งทางด้านนอก จะเป็น ประตูไม้บานเปิดคู่ลูกฟักเจาะช่องระบายอากาศ นอกจากการระบายอากาศแล้วยังสามารถมองเห็นคนที่เดินผ่านไปผ่านมาภายนอกได้อีกด้วย ส่วนประตูที่เปิดจากทางด้านในเป็นประตูไม้บานเปิดคู่มือทั้งแบบเรียบและแบบมีลวดลาย

ภาพที่ 92: แสดงประตูทางเข้าหน้าบ้าน

หน้าต่างไม้ บานเปิดคู่ บานกระทุ้ง และบานเกล็ดปรับมุม จากการศึกษาพบมี 2 แบบ แบบที่หนึ่ง คือหน้าต่างไม้บานเปิดคู่และบานกระทุ้ง แบบที่สอง คือหน้าต่างไม้บานเปิดคู่และบานเกล็ด เป็นภูมิปัญญาของช่างที่ได้คิดไว้รอบด้าน ในเรื่องการระบายอากาศ การเปิดหรือการกระทุ้งหน้าต่างเพื่อบังคับทิศทางลม และเปิดมุมมองในการมองเห็นจากบานเกล็ดปรับมุม

ภาพที่ 93: แสดงหน้าต่างไม้บานเปิดคู่ บานกระทุ้งและบานเกล็ดปรับมุม

บทที่ 5

บทสรุปของการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต

การศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมรูปแบบตึกแถวย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ที่มีสาระสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบตึกแถวที่มีความหลากหลาย สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบริบทแวดล้อมย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต โดยเลือกศึกษาตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่บริเวณถนนตีบูก, ถนนกระบี่, ถนนกลาง, ถนนพังงา, ถนนระนอง, ถนนรัชฎา, ถนนเยาวราช, ถนนเทพกระษัตรี, ถนนภูเก็ต, ซอยสุนอุทิศและซอยรมณีย์

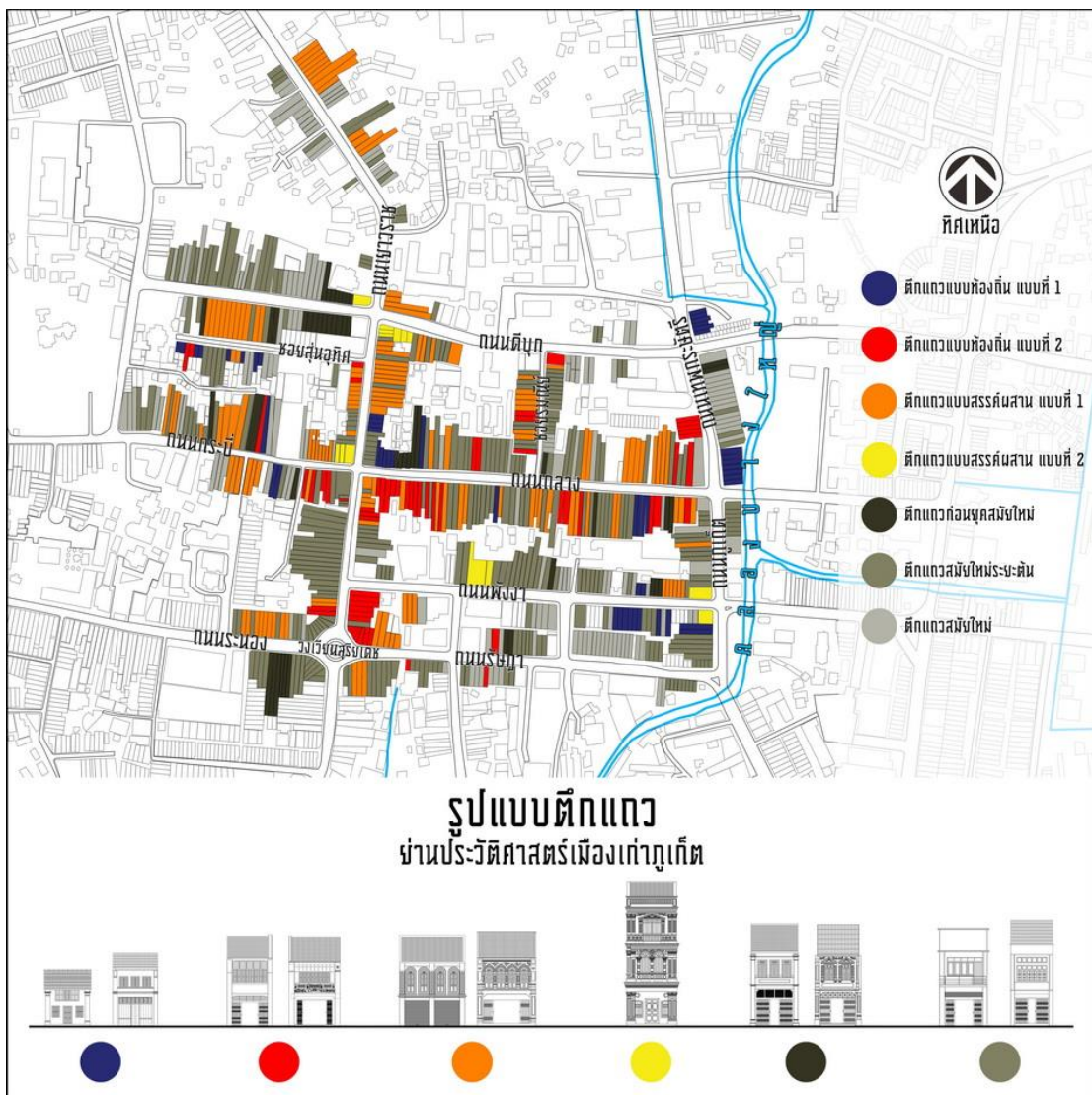
ตารางที่ 37: จากการศึกษพบว่า สามารถจำแนกตัวแทนทางสถาปัตยกรรมตึกแถวได้ 7 รูปแบบ คือ

รูปแบบ	คิดเป็นจำนวนร้อยละ
ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1	6.47%
ตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 2	7.74%
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 1	19.29%
ตึกแถวแบบสรรค์ผสม แบบที่ 2	1.78%
ตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่	6.22%
ตึกแถวสมัยใหม่ระยะต้น	39.34%
ตึกแถวสมัยใหม่	19.16%
รวม	100

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตที่มีเอกลักษณ์ เริ่มจากรูปแบบตึกแถวแบบห้องถื่น แบบที่ 1 สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวปี พ.ศ.2411-2443 เป็นช่วงเวลาของการก่อสร้างเมือง ตึกแถวเกิดขึ้นมาจากการทำการค้าบริเวณริมคลองบางใหญ่ สร้างขึ้นโดยผู้อยู่อาศัยชาวจีนเป็นหลัก รูปแบบตึกแถวจึงมีความเรียบง่าย ตึกแถวมีความสูง 1-2 ชั้น โดยมีโครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผาากกล้วย ตึกแถวรูปแบบนี้กระจายตัวอยู่ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ ถนนกลาง ถนนพังงา ถนนเยาวราช ถนนเทพกระษัตรี ถนนกระบี่ ถนนภูเก็ต และซอยสุนอุทิศ ต่อมารูปแบบตึกแถวแบบ

ท้องถิ่น แบบที่ 2 สันนิษฐานว่าสร้างในช่วงเวลาที่เหลื่อมกันกับตึกแถวรูปแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 เมื่อการค้าขายมีความเจริญมากขึ้น เริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นกระเบื้องเซรามิคเป็นรูปตุ๊กตา รูปสัตว์ และพันธุ์พฤกษา ตึกแถวมีความสูง 2 ชั้น โครงสร้างหลักยังคงรูปแบบก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องดินเผา กาบ ตึกแถวรูปแบบนี้ได้กระจายตัวอยู่ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ ถนนกลาง ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนเทพกระษัตรี ถนนรัชฎา ซอยสุนอุทิศ และซอยรมณีย์ ถัดมารูปแบบตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 1 และรูปแบบตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 2 ถูกสร้างในช่วงเวลาเดียวกันปี พ.ศ.2444-2474 ในสมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เป็นช่วงเวลาที่มีการวางระบบผังเมืองแบบมีแบบแผน โดยนำรูปแบบมาจากยุคที่อังกฤษเข้ามาปกครองปีนังและสิงคโปร์ ตึกแถวที่เน้นการตกแต่งหน้าตาอาคาร ที่สะท้อนถึงความมั่งคั่งร่ำรวย เป็นช่วงเวลาเดียวกันของยุคที่มีการขายแร่ดีบุกเฟื่องฟู ในเวลานั้น ตึกแถวมีความสูง 2-3 ชั้น โครงสร้างหลักเริ่มใช้การก่อสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงจั่วและหลังคาทรงปั้นหยา มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา ในขณะนั้นเริ่มมีชายคายื่นออกมาจากอาคารและกระเบื้องลอนคู่เข้ามาทดแทนกระเบื้องดินเผา กาบแล้ว เพราะเป็นวัสดุที่หาง่ายและราคาถูก ตึกแถวรูปแบบนี้ได้กระจายตัวอยู่ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ ถนนกลาง ถนนดีบุก ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนระนอง ถนนรัชฎา ถนนภูเก็ต ถนนพังงา ซอยสุนอุทิศ และซอยรมณีย์ จากนั้นรูปแบบตึกแถวก่อนยุคสมัยใหม่ สันนิษฐานว่าถูกสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่เหลื่อมกันกับตึกแถวแบบสรรค์ผสาน แบบที่ 2 และก่อนตึกแถวสมัยใหม่ไม่นานนัก เริ่มลดการตกแต่งหน้าตาอาคารลง และนิยมใช้ลวดลายทรงเลขาคณิตตกแต่งหน้าตาอาคาร โครงสร้างหลักแบบก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงจั่วมุงหลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่และมีชายคา ตึกแถวรูปแบบนี้กระจายตัวอยู่ในย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ ถนนกลาง ถนนกระบี่ ถนนดีบุก ถนนเทพกระษัตรี ถนนพังงา และถนนระนอง ต่อมารูปแบบตึกแถวแบบสมัยใหม่ระยะต้นหรือโมเดิร์น สร้างขึ้นในช่วงเวลาของเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475-2499 มีองค์ประกอบและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ส่วนใหญ่จะเน้นความเรียบง่าย ตึกแถวมีความสูง 1-4 ชั้น โครงสร้างหลักก่ออิฐฉาบปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงจั่วมุงหลังคากระเบื้องซีเมนต์ลอนคู่และมุงสังกะสี ตึกแถวรูปแบบนี้ได้กระจายตัวอยู่ทั่วย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต และท้ายสุดรูปแบบตึกแถวแบบสมัยใหม่ สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2500 จนถึงปัจจุบัน โครงสร้างหลักคอนกรีตเสริมเหล็ก ที่มีทั้งการต่อเติมปรับเปลี่ยนอาคารหรือสร้างขึ้นใหม่แทนที่อาคารเก่าในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ต ซึ่งมีการขยับ

รูปแบบองค์ประกอบต่างๆของตึกแถวที่กล่าวมาข้างต้น ปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยได้ตามความต้องการ และมีเงื่อนไขรูปแบบอาคารให้เป็นไปตามหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่เป็นผู้กำหนด มีหน้ากว้างประมาณ 5-6 เมตร ตึกแถวสูง 2-4 ชั้น และมีความสูงเกินไม่เกิน 12 เมตร ได้กระจายตัวอยู่ทั่วย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ภาพที่ 94: รูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวที่มีเอกลักษณ์กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ม.ศ. 2411 - 2443		ม.ศ. 2444 - 2474		ม.ศ. 2475 - 2499							
	Localization Step 1 (ศึกษาดูแบบท้องถิ่น แบบที่ 1)		Localization Step 2 (ศึกษาดูแบบท้องถิ่น แบบที่ 2)		Eclectic Style 1 (ศึกษาดูแบบสรรคส่วน แบบที่ 1)		Eclectic Style 2 (ศึกษาดูแบบสรรคส่วน แบบที่ 2)		Pre-Modern Style (ศึกษาดูแบบยุคสังเคราะห์)		Early Modern Style (ศึกษาดูแบบสมัยใหม่ประยุกต์)
<ul style="list-style-type: none"> - ม.ศ. 2411 - 2443 - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเน้นความเรียบง่ายไปตามวัฒนธรรมของผู้ที่อาศัย - ก่อสร้างแบบก่อสร้างปูนผสมไม้ - ความสูง 1-2 ชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับศึกษาดูแบบท้องถิ่น แบบที่ 1 - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเริ่มมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นประดับเชิงชราบันติก - ก่อสร้างแบบก่อสร้างปูนผสมไม้ - ความสูง 2 ชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ม.ศ. 2444 - 2474 - ได้รับอิทธิพลจากรากที่อังกฤษเข้ามาปกครองอินโดจีนและสิงคโปร์ - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นประดับเชิงชราบันติก - ก่อสร้างแบบก่อสร้างปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก - ความสูง 2 ชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับศึกษาดูแบบสรรคส่วน แบบที่ 1 - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นประดับเชิงชราบันติก - ก่อสร้างแบบก่อสร้างปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก - ความสูง 2-3 ชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับศึกษาดูแบบสรรคส่วน แบบที่ 2 - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมมีการตกแต่งเสาและผนังด้วยลวดลายปูนปั้นประดับเชิงชราบันติก - ก่อสร้างแบบก่อสร้างปูนและแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก - ความสูง 2 ชั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ม.ศ. 2475 - 2499 - รูปแบบทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ประยุกต์ (โมเดิร์น) ที่เน้นความเรียบง่าย - ก่อสร้างแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก - ความสูง 1-4 ชั้น 						
TYPLOGY OF SHOPHOUSE @PHUKET OLD TOWN											

ภาพที่ 95: สรุปพัฒนาการรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาขั้นต่อไป

1. จากการศึกษาพบว่านอกจากตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ตที่มีเอกลักษณ์แล้วยังพบวิถีชีวิตและความเชื่อ ผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนย่านประวัติศาสตร์ภูเก็ตนั้น มิได้มีแต่เพียงลูกหลานชาวจีน หรือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น พบว่ามี ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาสิกข์ จึงควรมีศึกษาความเป็นพหุวัฒนธรรมในตึกแถว

2. จากการศึกษาสภาพทัศนภาพ จำเป็นต้องสัมภาษณ์และสำรวจจริงวัดตึกแถวกรณีศึกษา พบอุปสรรคในการขอเข้าไปเก็บข้อมูล สำรวจจริงวัด บางหลังผู้ครอบครองหรือผู้เช่าไม่ให้ความร่วมมือ จึงทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนตามความต้องการ

3. ควรศึกษาถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้นเพิ่มเติม เพื่ออธิบายถึงที่มาของวัสดุต่างๆ ที่นำมาใช้ในตึกแถวย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่าภูเก็ต เช่น ประติมากรรม หน้าต่าง บล็อกช่องลม ปูนปั้น กระเบื้องเซรามิก วัสดุผนังหลังคา เป็นต้น

ภาพที่ 96: ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณวงเวียนสุริยเดช ถ่ายราวปี พ.ศ.2495

ที่มา: Phuket Data, เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก

http://www.phuketdata.net/main/index.php?option=com_easygallery&act=photos&cid=412&Itemid=26

ภาพที่ 97: ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณวงเวียนสุริยเดช พ.ศ.2561

ที่มา: สํารวจโดยผู้วิจัย เมื่อ 30 มิถุนายน พ.ศ.2561

รายการอ้างอิง

- Day Hoi An. (2543). *Hoian: ancient town of Hoi An thrives today*: Ministry of Culture Information; Hoi An People Communittee; Showa Women's University.
- Yeow Wooi Tan. (2558). *Penang Shophouses : A Handbook of Features and Materials*: Tan Yeow Wooi Culture & Heritage Research Studio.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2559). ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์. หน้าจั่ว ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม, 30.
- เกรียงไกร เกิดศิริ, พัฒนพล สิทธิโชค, & ปัทม์ วงศ์ประดิษฐ์. (2558). ทบทวนความรู้ว่าด้วยเรื่องอาคารแถว. . มปป.
- เทศบาลนครภูเก็ต. (2553). รายงานหลักโครงการศึกษาการเสริมสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมชิโนโปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: เทศบาลนครภูเก็ต.
- เว็บไซต์ประจำจังหวัดภูเก็ต. ประวัติ จังหวัดภูเก็ต. Retrieved เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 http://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=introduce_his
- กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2530). รายงานการสำรวจเมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต / โครงการอนุรักษ์และบูรณะเมืองประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- การสัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ. (2546). สถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว : สัมมนาทางวิชาการสถาปนิกทักษิณ '46. [กรุงเทพฯ] :สมาคมสถาปนิกสยาม.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย: กระทรวงศึกษาธิการ : กรมศิลปากร.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจร, ยงนิศร์ พิมลเสถียร, & และคณะ. (2540). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงย่านเมืองเก่าในถนนบางสายให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คือ ถ.กลาง. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- จักรพงษ์ บุณยชัยชูเกียรติ. (2547). ชิโน-โปรตุกีส เอกลักษณ์แห่งเคหสถานร่วมสมัยของภูเก็ต. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 26(2), 4.
- ญาณันท์ สกกุลบุญพาณิชย์. (2554). ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตสมัยใหม่ พ.ศ. 2500 - 2550. (ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ททท. สำนักงานภูเก็ต. (2559). ภูเก็ต.

- ทีมงานที่ปรึกษาพัฒนาศักย์. (2552). รายงานการศึกษาวิจัยข้อมูลชุมชนจังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: มูลนิธิชุมชนภูเก็ต.
- นพ.บรรเจิด ตันติวิท, & ดวงจิตต์ สรรพศรี ตันติวิท. (2549). ผมเป็นบาบ๋าคนหนึ่ง เป็นบาบ๋าภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ท. วัฒนาการพิมพ์.
- ปรียชนัน สายสาครเศศ. (2547). อิทธิพลที่ส่งผลต่อสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าภูเก็ต (*The influences on the architecture of Phuket old town*). (ปริญญาโท สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปัญญา เทพสิงห์, & วุฒิ วัฒนสิน. (2549). ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตูกีสในจังหวัดภูเก็ต. ว. สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 12(2), 16.
- ปัทม วงศ์ประดิษฐ์, เกรียงไกร เกิดศิริ, & และอรศิริ ปาณินท์. (2558). บริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการก่อตัวและการพัฒนาของตึกแถวในภูมิทัศน์ย่านประวัติศาสตร์ท่าบ่ียง จังหวัดตรัง. หน้าจั่ว ว่าด้วยสถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม, 29, 18.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2506). จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.124. กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.
- พุ่มพรรณณี สีตะจิตต. (2550). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเทศบาลนครภูเก็ต. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 5(2), 16.
- ภาณุวัฒน์ ภัคดีอักษร. (2555). การท่องเที่ยวแบบเมือง ธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีและผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมในเมืองเก่าภูเก็ต. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 32(2), 15.
- ภาณุวัฒน์ ภัคดีอักษร, & จักรพันธ์ ชัดช่อมแสง. (2557). ปฏิกริยาของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตต่อธุรกิจสถานบันเทิงยามราตรีในฐานะสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยว. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 37(141), 21.
- ยงธนศรี พิมลเสถียร. (2543). คู่มือเดินชมเมือง ชุมเมืองเก่าภูเก็ต (*Old 'Phuket' town trail*). สำนักงานเทศบาลเมืองภูเก็ต: บริษัท คิวบิซิม สตูดิโอ จำกัด.
- ยงธนศรี พิมลเสถียร. (2548). การพัฒนาฟื้นฟูเมืองในเขตชุมชนประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาเมืองภูเก็ต. วารสารบ้านและเมืองท่าเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างไร การเคหะแห่งชาติ, 15.
- ยงธนศรี พิมลเสถียร. (2552). เรียนรู้สถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต. วารสารบ้านและเมืองเพื่อการพัฒนาบ้านและเมือง(2), 5.
- วิสันธนี โพธิ์สุนทร. (2532). กลาง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ :: กรมศิลปากร.

- วุฒิ วัฒนสิน. (2547). อาคารชีโน-ปอร์ตูกีสที่ภูเก็ต. รัฐมิแล (ม.สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี), 25(2), 7.
- สมสกุล จีระศิลป์. (2555). การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายประดับสถาปัตยกรรมชีโนโปรตุกีส เพื่อสร้างสรรค์การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, ก. (2552). การปกครอง. Retrieved เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2560 <http://123.242.171.10/descr/introduce/dataPK53/goverment.php>
- สุดารา สุฉฉายา. (2543). ภูเก็ต. กรุงเทพฯ :: สารคดี.
- สุภาวดี จริงจิตร. (2555). แนวคิดในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอั้งหม่อหลาวในภูเก็ต. (ปริญาโท สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สถาปัตยกรรม), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อาณัติ บำรุงวงศ์. (2548). บ้านพระยาวิชิตสงคราม การศึกษาทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี. ภูเก็ต: สำนักงานศิลปากรที่ 15.
- อาภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์. (2556). การทดสอบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชีโน-โปรตุกีส บนถนนกลางจังหวัดภูเก็ต. (ปริญาโท สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สถาปัตยกรรม), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อันส์เตทเลฟ คัมมัยเยอร์, & พรใจ ศิริรัตน์. (2527). โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต *Towards a conservation and development plan for Phuket* กรุงเทพฯ: แผนการวางแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น สถาบันเทคโนโลยี แห่งเอเชีย.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นาย พัฒนพล สิทธิโชค
วัน เดือน ปี เกิด	12 มิถุนายน 2532
สถานที่เกิด	ภูเก็ต
วุฒิการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชา สถาปัตยกรรม วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขตนนทบุรี ครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (ค.อ.บ.) สาขาสถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ที่อยู่ปัจจุบัน	28/30 หมู่ 1 ถนนวิเศษ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

